

Miten aloitteleva toimittaja voi oppia sietämään ammattillista epävarmuutta?

Halonen Sinimaria

Tekijä Sinimaria Halonen	
Koulutusohjelma Journalismi	
Raportin/Opinnäytetyön nimi Miten aloitteleva toimittaja voi oppia sietämään ammatillista epävarmuutta?	Sivu- ja liitesivumäärä 67 + 11
<p>Tämän tutkimustyyppisen opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, minkälaiset asiat tuottavat toimittajaopiskelijoille ammatillista epävarmuutta: liittyykö epävarmuus enemmän media-alan murrokseen ja työuran tulevaisuuteen vai oman ammattitaidon riittämättömyyteen ja siten ammatti-identiteettiin? Lisäksi halusin tarkastella, miten epävarmuus ilmenee konkreettisesti ja minkälaisia keinoja opiskelijoilla itsellään on epävarmuuden sietämiseen ja ammatillisen itsetunnon vahvistamiseen.</p> <p>Tietoperustassa käydään läpi, mitä toimittajan työllä tarkoitetaan, miten toimittajan ammatti-identiteetti rakentuu ja miten median ja työelämän murros on vaikuttanut toimittajien työnkuvaan ja työuriin aiempien tutkimusten perusteella. Lisäksi avaan, mitä epävarmuudella tarkoitetaan ja minkälaisia oireita epävarmuus tyypillisesti aiheuttaa.</p> <p>Tutkimuksen vastaajina olivat kolmannen ja neljännen vuoden journalismin opiskelijat Haaga-Helia ammattikorkeakoulusta, Turun ammattikorkeakoulusta ja Oulun ammattikorkeakoulusta. Vastaajiksi valikoituivat loppuvaiheen opiskelijat, sillä valtaosalle heistä on jo ehtinyt kertymään käytännön työelämäkokemuksia ja kattavampi käsitys omasta osaamisesta. Opinnäytetyötutkimus on tyypiltään sekä määrällistä että laadullista. Opinnäytetyön tutkimusaineisto on kerätty kysely- ja analyysityökalu Webropolin tehdyllä verkkokyselylomakkeella 13.–30.11.2018.</p> <p>Opinnäytetyön aineiston perusteella epävarmuus koskettaa jokaista, mutta työkokemuksen määrä ja senhetkinen työtilanne vaikuttavat, minkälaisista asioista epävarmuutta tunetaan. Vähiten työkokemusta omaavat olivat epävarmempia perinteisten ammattitaitojen, kuten haastatteluiden tekemisen, ideoinnin ja tekstin tuottamisen suhteen kuin enemmän työkokemusta omaavat. Iso osa tunsu epävarmuutta myös oman osaamisen markkinointitaidoista. Työuran tulevaisuus aiheutti epävarmuutta lähes jokaiselle. Vähemmän työkokemusta omaavat ja täysipäiväiset opiskelijat olivat huolissaan työpaikan ja kesätyön löytymisestä, enemmän työkokemusta omaavat ja alan töitä tekevät puolestaan työpaikan pysyvyydestä ja vakituisen työpaikan löytämisestä. He suhtautuivat silti huomattavasti luottavemmin omaan tulevaisuuteensa kuin vähemmän työkokemusta omaavat.</p> <p>Opinnäytetyön tavoitteena oli ratkaisulähtöisyys, joten opinnäytetyön analyysiosion jälkeen on koottu asiantuntijoiden oppaisiin perustuvia vinkkejä siihen, miten aloitteleva toimittaja voi harjoitella ammatillisen epävarmuuden sietämistä.</p> <p>Lopuksi arvioidaan tutkimuksen onnistumista ja käsitellään sitä, miten opinnäytetyöprosessi vaikutti kirjoittajan omaan epävarmuuteen.</p>	
Asiasanat epävarmuus, toimittajaopiskelija, toimittaja, ammatti-identiteetti, media, median murros	

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Tietoperusta	3
2.1	Toimittajan ammatti	3
2.2	Toimittajan ammatti-identiteetin rakentuminen	5
2.3	Toimintaympäristön muutos muuttaa toimittajan työtä ja uraa: ihanteena joustava moniosaaja	7
2.4	Epävarmuuden määritelmä	12
2.5	Epävarmuuden oireet	14
3	Metodi	16
3.1	Kyselyn laatiminen	17
3.2	Kyselyn testaaminen ja lähettäminen	21
3.3	Kyselyn vastaajat	22
4	Tulokset	27
4.1	Epävarmuutta aiheuttavat tekijät	27
4.1.1	Omaan ammattitaitoon liittyvä epävarmuus	28
4.1.2	Kokeneemmat tuntevat epävarmuutta palkkioista ja kiireestä	34
4.1.3	Työuran tulevaisuus ja työllistyminen huolettavat lähes jokaista	38
4.1.4	Oppilaitoskohtaiset erot	43
4.2	Miten epävarmuus ilmenee?	45
4.3	Opiskelijoiden keinoja epävarmuuden sietämiseen	47
4.4	Saako toimittaja olla epävarma? Epävarmuuden hyödyt ja haitat	50
5	Yhteenveto	52
5.1	Johtopäätökset	52
5.2	Koottuja vinkkejä aloitteleville toimittajille epävarmuuden sietämiseen	54
6	Pohdinta	57
6.2	Tutkimuksen kriittinen arvioiminen ja jatkotutkimusehdotukset	57
6.2	Oma oppimisprosessi	59
	Lähteet	62
	Liitteet	68
	Liite 1. Verkkokyselylomake	68
	Liite 2. Sähköpostin saateviesti	78

1 Johdanto

Media-ala on käynyt viime vuodet läpi valtavan muodonmuutoksen. Internetin ja globalisaation vuoksi kilpailu on kiristynyt ja työurat ova aiempia epävarmempia. (Gill 2011, 250–251; Singer 2011, 103.) Epävarmuutta kasvattaa lisäksi nopeasta muutosprosessista johtuva tietämättömyys siitä, minkälaisia taitoja itselleen pitäisi hankkia ollakseen vahvoilla tulevaisuuden työmarkkinoilla ja mitä omalta työltä tulevaisuudessa ylipäättään odotetaan. (Singer 2011, 103–109.) Sellaiset taidot, mitkä tuntuvat nyt merkittäviltä, eivät välttämättä ole olennaisia viiden tai kymmenen – saati sitten kolmenkymmenen – vuoden kuluttua.

Epävarmuus vaikuttaa tutkimusten mukaan nuorten toimittajien tulevaisuudensuunnitelmiin. Esimerkiksi alle 35-vuotiaita toimittajia tutkineen Pauliina Lehtosen haastateltavista iso osa ei ollut tehnyt pidemmän tähtäimen urasuunnitelmia ja jotkut epäilivät, etteivät välttämättä kestä alan epävarmuutta (Lehtonen 2013, 25–28, 102–103). Vaikka monet nuoret toimittajat ja alan opiskelijat tuntuvatkin hyväksyneen tilanteen, on se ajanut osan pohtimaan jopa ammatin vaihtoa (Mäenpää 2015, 28; Lehtonen 2013, 103).

Mitä lähemmäs ensimmäisen työharjoittelupaikan hakeminen tai valmistuminen tulivat, sitä yleisemmäksi keskustelunaiheeksi työllistyminen tuntui nousevan myös minun ja opiskelutovereideni lounaspöytäkeskusteluissa.

Ymmärrettävästi monet toimittajaopiskelijoita koskevat tutkimukset ovatkin keskittyneet vahvasti tulevaisuuden työurien epävarmuuteen. Alalle vasta siirtyvien tulokkaiden kohdalla epävarmuutta saattavat kuitenkin nostattaa työllisyysnäkömien lisäksi myös huoli omasta ammattitaidosta – siitä, olenko juuri minä riittävän hyvä toimittajaksi.

Toimittajat Anni Lintula ja Meri Valkama kuvailevat kirjassaan ”Nuoren toimittajan elonjäämisopas”, kuinka he itkivät työharjoittelun aikana omaa huonommuuttaan ja epävarmaa tulevaisuuttaan pikkuruisissa wc-kopeissa (Lintula & Valkama 2009, 9–11).

Tunteeseen oli helppo samaistua. Usein myös oma tulevaisuuteni, etenkin omien taitojeni riittämättömyyden vuoksi tuntui epätoivoiselta. Enkä ollut ainoa. Lohdutimme ja tsemppasimme omien opiskelukavereideni kanssa vuorotellen toisiamme. Hoimme, että ”hyville tekijöille kyllä löytyy aina töitä” ja iloitsimme, kun joku onnistui saamaan jalkaa jonkin median talon tai muun alan työpaikan oven väliin.

Iso haaste tuntuukin olevan se, miten selvitä tulevaisuuden työuran epävarmuuden kanssa, kun omaa ammattitaitoa ja kokemusta vasta rakennetaan. Siksi halusin käsitellä opinnäytetyössäni toimittajaopiskelijoiden tuntemaa epävarmuutta sekä ammattitaitoon että median murrokseen liittyvien tasojen kautta ratkaisukeskeisellä tavalla.

Opinnäytetyöni päätavoitteena oli selvittää, minkälaiset asiat tuottavat alalle opiskeleville toimittajille epävarmuutta: liittyykö epävarmuus enemmän alan murrokseen ja tulevaisuuteen vai omaan ammatilliseen osaamiseen ja ammatti-identiteettiin? Lisäksi olin kiinnostunut siitä, miten epävarmuus ilmenee ja minkälaisia keinoja opiskelijoilla itsellään on epävarmuuden sietämiseen.

Lähestyn aihetta opinnäytetyössäni kolmannen ja neljännen vuoden journalismin opiskelijoiden kokemusten kautta. Vastaajat opiskelivat Haaga-Helia ammattikorkeakoulussa, Turun ammattikorkeakoulussa ja Oulun ammattikorkeakoulussa. Päätin keskittyä opintojensa loppusuoralla oleviin opiskelijoihin, sillä uskon, että monilla loppuvaiheen opiskelijoilla on jo opintojen lisäksi alan työkokemusta esimerkiksi työharjoittelun tai kesätyön kautta ja siten omakohtaisia näkemyksiä alan tulevaisuudesta ja omasta osaamisesta. Uskon, että kokemukset ja näkemykset antavat myös realistisemmat valmiudet omien epävarmuuksien hahmottamiseen ja käsittelemiseen.

Opinnäytetyöni tietoperustan alussa määrittelen, mitä toimittajan ammatilla tarkoitetaan ja, miten toimittajan ammatti-identiteetti rakentuu. Käyn myös läpi, miten media-ala on muuttunut, ja miten se on vaikuttanut toimittajan työnkuvaan ja työuriin aiempien tutkimusten perusteella. Lisäksi avaan epävarmuuden käsitettä ja sitä, miten eri tavoin epävarmuus tyypillisesti ilmenee.

Metodiosuudessa kerron tarkemmin, miten opinnäytetyön aineistonkeruumuotona käytetty verkkokyselylomake on laadittu ja esittelen tutkimuksen tutkimuskysymykset ja kyselyn vastaajajoukon. Tämän jälkeen analysoin opinnäytetyöni aineistosta esiin nousevia tuloksia aiempiin tutkimuksiin peilaten. Osion loppuun olen koonnut asiantuntijoiden keinoja epävarmuuden käsittelyyn.

Viimeiseksi pohdin tutkimuksen onnistumista ja mahdollisia jatkotutkimustarpeita. Lisäksi kuvailen sitä, miten itselleni läheisen aiheen käsittely vaikutti opinnäytetyöprosessiin. Vaikka käsittelenkin aloittelevien toimittajien epävarmuutta opinnäytetyössäni pääosin muiden opiskelijoiden kautta, pakotti aiheen läheisyys prosessoimaan myös omaa epävarmuuttani.

2 Tietoperusta

Tässä osiossa selitän lyhyesti, mitä opinnäytetyöni kannalta olennaisilla käsitteillä, kuten toimittajan ammatilla, ammatti-identiteetillä sekä epävarmuudella tarkoitetaan. Käyn myös läpi, miten media-ala on muuttunut viimeisten vuosien aikana ja miten se on vaikuttanut toimittajan työhön.

Lähestyn tietoperustassa yllämainittuja käsitteitä siihen liittyvän teoria-aineiston, tutkimusartikkelien ja aiempien tutkimusten kautta, jotka toimivat myös oman opinnäytetyöni tutkimuksen suunnittelu- ja vertailupohjana. Käsittelen tietoperustassa esiteltäviä tutkimuksia tarkemmin metodia ja tutkimukseni tuloksia koskevissa luvuissa 3 ja 4.

2.1 Toimittajan ammatti

Opinnäytetyöni keskittyy journalismia opiskelevien eli pitkälti myös tulevien toimittajien näkemyksiin ja kokemuksiin, joten alkuun on syytä määritellä, mitä toimittajan ammatilla ylipäätään tarkoitetaan.

Toimittaja on ammattinimike viestinnällistä työtä tekeville (Kuutti 2012, 201). Toimittaja voi näin ollen olla esimerkiksi henkilö, joka työskentelee joukkoviestimessä, kuten sanoma-, aikakaus- ja muissa lehdissä sekä sähköisessä mediassa, kuten televisiossa, radiossa tai verkkomediassa (Ammattinetti 2018). Toimittaja tuottaa siis journalistista sisältöä eri massamediakanaviin eli alustoille, joiden kautta voidaan välittää sama viesti lukuisille vastaanottajille ilman välittäjän ja vastaanottajien, tässä tapauksessa toimittajan ja yleisön, kasvokkaista läsnäoloa (Turow 2014, 10–11).

Toimittajien tehtäviä ovat perinteisesti olleet merkittävän ja faktoihin perustuvan tiedon kertominen, yhteiskunnan, vallanpitäjien ja muiden päättäjien toimien kriittinen tarkastelu ja sananvapauden ja yhteiskunnallisen keskustelun tukeminen journalistisen sisällön eli esimerkiksi tekstin, kuvan ja äänen kautta (Kuutti 2012, 68).

Toimittajan työssä tapahtuneita muutoksia käsitellään tarkemmin omassa alaluvussaan.

Toimittajan työssä pärjäämisen edellytyksiksi mielletään muun muassa hyvä yleissivistys, kriittisyys, luovuus, kielitaito, paineensietokyky, sekä visuaaliset ja sosiaaliset taidot, joita tarvitaan muun muassa ideoinnissa, tiedonhankinnassa, muussa taustatyössä ja haastattelutilanteissa. Toimittaja välittää tietoa haastattelujen ja muun hankitun aineiston pohjalta tehdyn jutun kautta. Journalistinen juttu voi olla esimerkiksi teksti-, video-, valokuva- tai äänipainoitteinen radiotuotos. (Ammattinetti 2018.) Nykypäivänä myös sosiaalisen median hallinta ja sinne sisällön tuottaminen kuuluvat olennaisesti toimittajan työhön.

Yksittäinen toimittaja voi olla erikoistunut johonkin tiettyyn aihepiiriin, kuten vaikkapa kulttuuriin, politiikkaan, tieteeseen, rikosjournalismiin, urheiluun, talouteen, ulkomaan tai kotimaan tapahtumiin tai alueelliseen uutisointiin (Kuutti 2012, 69). Näiden Heikki Kuutin listaamien esimerkkien lisäksi toimittajia työskentelee myös esimerkiksi lifestyle- ja viihdetoimituksissa.

Tietystä erityisalueesta kirjoittaminen tarjoaa toimittajalle mahdollisuuden syventää tietämystä ja näin ollen myös asiantuntemusta siihen liittyvistä asioista.

Kielitoimiston sanakirjan mukaan henkilöä, jolla on asiantuntemusta, voidaan kutsua asiantuntijaksi (Kotimaisten kielten keskus & Kielikone Oy 2018a). Näin ollen myös johonkin aihealueeseen erikoistunutta toimittajaa voi pitää eräänlaisena asiantuntijana, vaikka hänellä ei olisi aihepiiriin suoranaista tieteellistä tutkintoa, kuten professionaalisen ammatin, kuten lääkärin, opettajan, lakimiehen ja muun asiantuntijatyön kriteeriksi on perinteisesti määritelty (Tuomivaara & Leppänen 2005, 18–19).

Seppo Tuomivaara ja Anneli Leppänen kuvailevatkin toimittajan ammattia uudelleenmuokatuksi luovaksi asiantuntijatyöksi. Keskeistä luovassa asiantuntijatyössä on Tuomivaaran ja Leppäsen mukaan tuoreen tiedon ja ratkaisujen tuottaminen ja hyödyntäminen. Tuomivaara ja Leppänen kirjoittavat, että toimittaja käyttää luovuutta esimerkiksi ideoidessaan juttuaiheita, näkökulmia ja haastattelua ja valitessaan, mitä haastatteluista ja muusta hankitusta materiaalista päätyy juttuun ja mitä sanoja ja kerrontamuotoja jutussa käytetään. (Tuomivaara & Leppänen 2005, 19, 23–27.)

Toimittajan pätevyys ei vaadi mitään tiettyä koulutustaustaa, mutta silti valtaosalta suomalaisista toimittajista löytyy korkeakoulututkinto, mikä ilmenee alan ammattiliiton eli Suomen Journalistiliiton vuoden 2018 työmarkkinatutkimuksesta, jonka on toteuttanut Kantar TNS Oy. Kyseisestä työmarkkinatutkimuksesta käy ilmi, että varsinainen journalistisen alan tutkinnon tai alan AMK- tai opistotutkinnon on suorittanut 34 prosenttia liiton työssä käyvistä jäsenistä. Muu korkeakoulututkinto tai opisto- tai ammattikorkeakoulutasoinen tutkinto löytyy puolestaan 44 prosentilta, mutta alalle päädytään myös esimerkiksi ylioppilastutkintopohjalta (7 prosenttia). (Nurmela 2018, 3.)

Suoraan toimittajan työhön valmistavia koulutuksia tarjotaan Suomessa sekä yliopistossa että ammattikorkeakoulussa. Yliopistossa voi lukea esimerkiksi viestintää, journalistiikkaa tai tiedotusoppia. Ammattikorkeakoulussa voi puolestaan opiskella medianomiksi suuntautumisena esimerkiksi viestintä tai journalismi. (Ammattinetti 2018.) Pohjoismaissa ja siten myös Suomessa korkeakoulujen tarjoama toimittajakoulutus perustuu tyypillisesti sekä teoriapohjaisiin että käytännön työtä painottaviin opintoihin (Hovden, Nygren & Zilliacus-Tikkanen 2016, 15).

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen lisäksi myös monet kansan- ja työväenopistot järjestävät toimittajan työhön liittyviä koulutuksia ja kursseja (Opintopolku 2019).

2.2 Toimittajan ammatti-identiteetin rakentuminen

Ammattiin liittyä olennaisesti ammatti-identiteetin käsite.

Anneli Eteläpellon ja Katja Vähäsantasen mukaan ammatti-identiteetillä tarkoitetaan ”käsitystä itsestä ammatillisena toimijana” eli sitä, minkälaisena ihminen näkee itsensä työn ja ammatin valossa ja miten kokee samaistuvansa omaan ammattiinsa kuuluviin rooleihin. Ammatti-identiteettiin kuuluvat myös ihmisen omat ammatilliset tavoitteet sekä työhön liittyvät arvot ja ammattietiikka. (Eteläpelto & Vähäsantanen 2010, 26.)

Toimittajan työtä ohjaavat Julkisen sanan neuvoston laatimat Journalistin ohjeet eli niin sanottu alan eettinen ohjeistus. Journalistin ohjeiden tavoitteena on tukea toimittajan ammatillista itsesäätelyä, sananvapauden vastuullista käyttämistä sekä edistää ammatillista keskustelua. Ne kattavat ammatillisen aseman käyttöön, tietojen hankkimiseen ja julkaisemiseen, haastateltavan oikeuksiin ja haastattelijan vastuuseen, virheiden korjaamiseen ja yksityisen ja julkisen tiedon rajanvetoon liittyviä toimintaohjeita. (Julkisen sanan neuvosto 2018.)

Journalistin ohjeiden eli Eteläpellon ja Vähäsantasen (2010, 26) mainitsemien ammatillisten eettisten pelisääntöjen tunteminen vahvistaa siis osaltaan toimittajan ammatillista identiteettiä.

Jenni Mäenpää ja Laura Ahva ovat tarkastelleet tutkimusartikkelissaan ”Opiskelu ja työelämä journalistin ammattiin sosiaalistajina” (2017) muun muassa sitä, miten toimittajakunnan arvot ja eettiset periaatteet vaikuttavat ammatti-identiteettiin. Mäenpään ja Ahvan mukaan useat toimittajatutkimukset, muun muassa tässäkin opinnäytetyössä esiteltävät TAT-ryhmän (Kolari, 2009), Jyrkiäisen (2008) ja Lehtosen (2013) tutkimukset, viestivät siitä, että sekä nuoremmat että vanhemmat suomalaiset toimittajat jakavat samanlaiset riippumattomuutta, vastuullisuutta, asiakeskeisyyttä ja kriittisyyttä korostavat arvot. (Mäenpää & Ahva 2017, 1.)

Kuten jo aiemmin todettu, journalistina toimiminen ei vaadi tiettyä koulutustaustaa, mutta koulutuksen voidaan silti katsoa luovan pohjan ammatti-identiteetille.

Mäenpään ja Ahvan mukaan koulutuksen merkitys ammattiin sosiaalistumisen kannalta korostuu etenkin uransa alussa olevien toimittajien kohdalla, sillä koulussa toimittaja oppii tärkeitä työssä tarvittavia taitoja, joita voi soveltaa myöhemmin työelämässä. Ahva ja Mäenpää muistuttavat lisäksi, että tutkintoon liittyvät työharjoittelut saattavat johtaa

monesti ensimmäisiin alan työkokemuksiin ja olla siten merkittävässä roolissa ammatti-identiteetin kehittymisen kannalta. (Mäenpää & Ahva 2017, 4–6.)

Amerikkalaiset tutkijat T. L. Hanson, J. R. Hallmark, J. Mallard ja G. Griego huomasivat, että kannustavalla, avoimella ja välittävällä opettajalla on ylipäätään tärkeä merkitys opintoja aloittelevien opiskelijoiden epävarmuuden lievittämisessä ja itsevarmuuden kehittymisen kannalta. He tutkivat ensimmäisen vuoden yliopisto-opiskelijoita ja havaitsivat, että etenkin ensimmäisen vuoden opiskelijoiden epävarmuus liittyy tyypillisesti oman tietämyksen riittämättömyyteen. (Hanson, Hallmark, Mallard & Griego 2014, 124.)

Luovana asiantuntijatyönä toimittajan työ vaatii jatkuvaa oppimista (Tuomivaara & Leppänen 2005, 23–24). Näin ollen myös yksilön omat valmiudet kehittää osaamistaan ovat tärkeässä roolissa toimittajan ammatti-identiteetin kehitymisprosessissa.

Ahvan ja Mäenpään mukaan monet kansainväliset tutkimukset kuitenkin osoittavat, että toimittajat omaksuvat ammattinsa tavat ja ammatti-identiteettinsä työelämässä käytännön työtä tekemällä. Ahva ja Mäenpää nostavat esimerkiksi muun muassa Schultzin (2002) tutkimuksen, josta käy ilmi, että amerikkalaistoimittajat kokivat toimitukset kouluja merkityksellisempinä paikkoina ammattitaidon kehittymisen kannalta. (Mäenpää & Ahva 2017, 3–4.)

Työpaikalla oppimiseen vaikuttaa koko muu työyhteisö pomosta muihin työtovereihin. Anneli Leppänen nostaa alaa opiskelevan kannalta tärkeäksi työssä oppimisen muodoksi niin sanotun ”mestari-kisällisuhteen”, jossa oppiminen tapahtuu työn lomassa, kun kokeneempi ammattilainen jakaa käytännön tieto-taitoaan tulokkaalle (Leppänen 2005, 176–177).

Työpaikalla saadulla palautteella on suuri merkitys työhyvinvoinnille ja ammatti-identiteetille. Seppo Tuomivaaran ja Anneli Leppäsen mukaan palaute auttaa työntekijää tunnistamaan työn tavoitteet ja arvioimaan omaa suoriutumista työstä, mikä lisää onnistumisen tunnetta. (Tuomivaara & Leppänen 2005, 55–56.)

Erikoispsykologi Eva Tuomisen mukaan etenkin uran alkumetreillä pomon antama palaute, tuki, luottamus ja kannustus ovat tärkeitä ammatillisen itsetunnon kannalta ja monesti ratkaisevassa roolissa epävarmuuden tunteiden vallatessa tai työssä koettujen epäonnistumisten jälkeen (Tuominen 2005, 152–159).

Toimittajat Anni Lintula ja Meri Valkama kirjoittavat ”Nuoren toimittajan elonjäämisopas” -teoksessaan, että aloitteleva toimittaja saa monesti tsemppaavaa ja riittävän tahdikasta palautetta muun toimituksen kiireen vuoksi valitettavan vähän (Lintula & Valkama 2009, 9).

Pomon tuen merkitys korostuu toimituksissa Tuomisen mukaan myös myöhemmin toimittajan työuralla nopeatahtisen ja avoimelle kritiikille altistavan julkisen työn luonteen vuoksi. Hän korostaa, että ammatillisen itseluottamuksen säilyttämisen kannalta, toimittaja on voitava luottaa siihen, että oma pomo on tukena ja puolustajana tarvittaessa esimerkiksi silloin, jos toimittaja joutuu ulkoisen arvostelun kohteeksi. (Tuominen 2005, 152–159.)

Ammatti-identiteettiä ei kuitenkaan hankita pelkästään työkokemusta karruttamalla, Journalistin ohjeita tankkaamalla tai valmiita kokonaisuuksia, kuten kouluja, kursseja tai koulutuksia, suorittamalla. Salme Hänninen toteaaakin osuvasti, että ”ammatti-identiteetti on luotava itse” (Hänninen 2010, 191).

Ammatti-identiteetti kehittyy ja muuttuu läpi elämän. Ammatti-identiteetti on osa ihmisen persoonallista identiteettiä, ja näin ollen siihen vaikuttavat henkilön arkeen liittyvät sosiaaliset kanssakäymiset ja vuorovaikutussuhteet ja aiemmat elämässä tapahtuneet asiat. (Eteläpelto & Vähäsantanen 2010, 26; Hänninen 2010, 192.)

Anni Lintula ja Meri Valkama muistuttavatkin, että toimittajalle on hyötyä kaikenlaisista elämäkokemuksista ja ”hanttihommista”, ei vain koulussa tai alan töissä hankituista taidoista. Erilaiset kokemukset auttavat heidän mukaansa ymmärtämään ihmisiä ja asioita paremmin, mikä tekee myös paremmaksi toimittajaksi. (Lintula & Valkama 2009, 30–31.)

2.3 Toimintaympäristön muutos muuttaa toimittajan työtä ja uraa: ihanteena joustava moniosaaja

Toimittajan ammatti pysyi lähes muuttumattomana 1990-luvulle asti. Digitaalisen kehityksen ja internetin tulon myötä journalismi on läpikäynyt viimeiset pari vuosikymmentä valtavia muutoksia, mikä on väistämättä muuttanut myös toimittajan työnkuvaa. Internet on luonut perinteisen sanomalehden rinnalle uusia alustoja, joiden haltuunotto vaatii toimittajilta uudenlaisten moniosaamista painottavien taitojen ja työkalujen opettelua. (Bradshaw 2018, 6–7; Singer 2011, 103.)

Vastuu oppimisesta on kuitenkin yhä enemmän toimittajan omalla kontolla, mikä käy ilmi muun muassa Auli Harjun, Kari Koljosen ja Ari Heinosen haastattelututkimuksesta, jossa kohderyhmänä olivat irtisanotut toimittajat. Haastateltavat kertoivat, että uusien taitojen opettelu jää pääosin työajan ulkopuolelle, mikä on vaikuttanut myös työssäjaksamiseen. Koska uusia asioita tulee koko ajan, ei yhden asian sisäistämiseen riitä tarpeeksi aikaa. (Harju, Koljonen & Heinonen 2017, 111–116.)

Internet on vauhdittanut paitsi mediatalojen myös työntekijöiden välistä kilpailua ja täten lisännyt taloudellista tulospainetta. Koska perinteiset mainostulot ovat internetin myötä

laskeneet, pyritään voittoihin monesti henkilöstövähennyksillä. Kustannustehokas ja nopea internet haastaa toimittajat tuottamaan yhä enemmän sisältöjä yhä pienemmällä työporukalla, mikä näkyy kasvavana kiireenä. Journalismista on tullut vähitellen niin sanottua alati pyörivää ”online- uutistuotantoa”. (Väliverronen 2009, 13, 21.)

Sanan ”online” merkitys muuttuu ja laajenee koko ajan teknologian mahdollistamien uusien kerrontatapojen myötä. Verkkojuttujen lisäksi se kattaa tällä hetkellä esimerkiksi sosiaaliseen mediaan ja chat-alustoille paitsi tekstin myös äänen, liikkuvan kuvan, datan ja interaktiivisen kerronnan muodossa tehdyt sisällöt. Toimittajan työ on näin ollen yhä useammin multimediatoimittamista, mikä tarkoittaa sitä, että yksittäinen toimittaja versioi juttunsa usealle eri alustalle. (Bradshaw 2018, 1–2.)

Uskon, että tulevaisuudessa myös esimerkiksi virtuaalitodellisuuden hyödyntäminen tulee yleistymään journalistisena kerrontatapana yhä selkeämmin. Todennäköisesti kiire tuskin tulee ainakaan vähentymään uusien kerrontatapojen lyödessä voimakkaammin läpi tulevaisuudessa. Toimittajan on siis kyettävä suoriutumaan tehtävistään koko ajan nopeammin, hallittava yhä enemmän eri välineitä ja omaksuttava uusia taitoja pärjätäkseen työssään.

Tutkija Rosalind Gillin mukaan nykyisen työelämän ihannoima ideaalitoimittaja onkin paitsi ”joustava, mukautuva, sosiaalinen, itsenäisesti ohjautuva myös valmis tekemään pitkää päivää kaikkina mahdollisina vuorokaudenaikoina ja päivinä”. Tällaiseen ihanteeseen istuakseen toimittajan on Gillin mukaan suhtauduttava intohimoisesti työhönsä, rakastettava sitä. (Gill 2011, 249, 252–253.)

Internet on tehnyt verkossa julkaisemisen kaikille avoimeksi, mikä haastaa myös journalistien aiemmin lähes yksinomaisen aseman informaation välittäjänä ja tuottajana (Helle 2009, 97). Toinen kipailua lisäävä tekijä ovat siis uudet toimijat.

Perinteinen media on saanut rinnalleen kilpailijoita markkinoinnin ammattilaisista, kommentoivista ja omia sisältöjä tuottavista tavallisista kansalaisista ja bloggajista (Väliverronen 2009, 14).

Viime vuosien aikana kuvaan ovat astuneet myös somejulkikkiset ja -vaikuttajat, eli teksti-kuva- ja videoblogisisältöjä omille sosiaalisen median tileilleen, kuten Instagramiin, Youtubeen, Twitteriin, Snapchatiin ja Facebookiin, päivittävät henkilöt. Myös propagandaa ja valheellista informaatiota levittävät trollitilit ja valemediat asettavat haasteita toimittajille. (Bradshaw 2018, 9, 38–39.)

Kilpailun myötä taloudellinen tulosvastuu ja siten lukijoiden tarpeiden kuunteleminen korostuvat. Siksi journalismista on tullut Erja Kolarin mukaan keskustelelevampaa,

toimittajan työstä tuottajavetoisempaa, mikä näkyy esimerkiksi sanomalehdissä lisääntyneinä lifestyle-juttuina. (Kolari 2009, 150, 154–158.) Elämäntapasisällöissä Erja Kolarin mukaan (2009, 150) ”– lukijoita puhutellaan pikemminkin valintoja tekevinä kuluttajina kuin tietoa kaipaavina kansalaisina”.

Uuden lukijan ja toimittajan välisen asetelman vuoksi toimittajan on tunnettava kohderyhmänsä, kuunneltava sen tarpeita ja reagoitava niihin sekä tiedettävä, mikä myy ja saa lukijan lukemaan jutun. Toimittajan on siis hallittava nykyään myös monia kaupallisia sisältömarkkinointiin liitettäviä taitoja, kuten analytiikkaa ja hakukoneoptimointia. (Briggs 2013, 293–294.)

Uusien toimijoiden ja kaikille avoimen julkaisualustan myötä myös journalismin rooli on muuttunut. Tutkija Jane B. Singerin mukaan toimittajasta on tullut totutun ”vallan vahtikoiran” sijaan enemmänkin eräänlainen ”opaskoira”, keskustelua ylläpitävä ja näkökulmia tarjoava moderaattori (Singer 2011, 106–107).

Voi siis sanoa, että journalismista on tullut viime vuosien aikana huomattavasti keskustelempaa toimittajien yksinpuhelun sijaan. Itse pidän suuntausta journalismin kannalta myös positiivisena ilmiönä, sillä se antaa toimittajille kaivattua palautetta ja auttaa tarkastelemaan omaa työtään ja sen tuloksia kriittisemmin. Kääntöpuolena on se, että keskustelun ylläpitäminen ei tapahdu itsestään, vaan sille on löydettävä aikaa. Toinen haitallinen ilmiö on, että anonyymikommentointi mahdollistaa monesti myös toimittajaan kohdistuvan huutelun varsinaisen rakentavan työhön liittyvän palautteen sijaan.

Paul Bradshaw (2018, 3) nimeää journalismin uusiksi tehtäviksi yllä mainitun lisäksi äänen antamisen niille, jotka eivät sitä internetistä huolimatta saa, kuplittumisen ehkäisemisen tuomalla eri ryhmiä yhteen ja verkossa liikkuvien huhujen tarkistamisen ja virheellisten tietojen oikaisemisen.

Uskon, että erityisesti kahden jälkimmäisen tehtävän tärkeys tulee korostumaan yhä selkeämmin sosiaalisen median alustojen, kuten Facebookin algoritmien vuoksi, joiden vuoksi käyttäjä näkee monesti vain hänelle kohdennettua sisältöä. Tällainen algoritmien toimintalogiikka lietsoo potentiaalisesti myös propagandan leviämistä sille tarkoitetulle kohderyhmälle. Kumoamalla verkossa liikkuvia valeuutisia toimittajat vahvistavat omaa asemaansa ja osoittavat, että journalismia yhä tarvitaan.

Kolmas kilpailua voimistava tekijä on koulutuspaikkojen ja vapaiden työpaikkojen välinen epäsuhde. Anni Lintula ja Meri Valkama nostavat esiin Tilastokeskuksen ja Suomen Journalistiliiton ikärakennetilastot, joista ilmenee, että eläkkeelle jäävien toimittajien tilalle

valmistui vielä kymmenen vuotta sitten lähes seitsemän kertaa enemmän alan opinnot suorittaneita (Lintula & Valkama 2009, 11–12).

Liikakoulutukseen on vähitellen herätty ja media-alan koulutuspaikkoja on karsittu, mikä ilmenee muun muassa Ylen vuonna 2018 julkaisemasta artikkelista ”Media-alan koulutus vähenee – mutta milloin on riittävästi?” Artikkelissa kuvataan, että esimerkiksi vuonna 2013 media-alan korkeakouluopiskelupaikkoja oli parisataa vähemmän. Suomen Journalistiliiton koulutuspäällikkö Nina Porra kertoo jutussa, että tarvetta olisi kuitenkin vielä suuremmille vähennyksille, jotta tilanne työmarkkinoilla paranisi. (Siirilä 24.1. 2018)

Näin on tehnyt esimerkiksi Haaga-Helia ammattikorkeakoulu, jossa Journalismin koulutusohjelman aloituspaikkoja on karsittu vuodesta 2016 alkaen. Journalismin koulutusohjelman monimuotototeutukseen on otettu opiskelijoita viimeksi vuonna 2015, jonka jälkeen toteutus on lakkautettu. Alemman amk-tutkinnon vuosittaisia aloituspaikkoja on näin ollen hävinnyt Haaga-Helia ammattikorkeakoulussa kaikkiaan 20. Vuodesta 2017 paikat on siirretty uuteen ylempään amk-tutkintoon. (Haaga-Helia ammattikorkeakoulu 2018a; b; c.)

Journalistin vuonna 2016 julkaistusta jutusta ”Harvenevasa joukossa”, käy ilmi, että alan vankka suosio myös hakijoiden keskuudessa on laskenut viime vuosina. Vuodesta 2013 vuoteen 2016 verrattuna hakijamäärät esimerkiksi Jyväskylän yliopistossa ovat pienentyneet yli puolella. Juttuun haastatellut Social & kommunalhögskolanin journalistiikan professori Jaana Hujanen ja Jyväskylän yliopiston journalistiikan yliopistonopettaja Panu Uotila kertovat jutussa, että tilastot kielivät luonnollisen vaihtelun lisäksi siitä, että hakijat ovat huolissaan alan tulevaisuudesta. (Honkonen 19.5.2016.)

Opiskelijoiden huoli näkyy myös muissa tutkimuksissa. Suomen Journalistiliitto teetti vuonna 2010 työhyvinvointikyselyn, joka kohdistui nuoriin, pääosin 26–35-vuotiaisiin toimittajiin. Kyselyyn vastanneista oman työnsä menettämisen puolesta pelkäsi yli puolet. (Porttinen 2010.) TAT-ryhmän ”Nuoret journalistit” -kyselytutkimukseen vastanneista 71 prosenttia uskoi tekevänsä tulevaisuudessa muita kuin toimittajan töitä (Kolari 2011, 62). ”Journalism Students Across the Globe” -tutkimuksen suomalaisista vastaajista 51 prosenttia piti työllistymistä epävarmana tai epätodennäköisenä (Mäenpää 2015, 28–29). Viimeisimpänä mainitun tutkimuksen mukaan yli puolet epäili myös sitä, että voisi tulla taloudellisesti toimeen toimittajan työllä (Mäenpää 2015, 29).

Oulun ammattikorkeakoulun vuodenvaihteessa 2018–2019 tekemä selvitys (Oulun ammattikorkeakoulu 2019) oppilaitoksesta valmistuneiden medianomien työllistymisestä antaa kuitenkin huomattavasti positiivisemmän kuvan työllisyystilanteesta kuin yllämainitut

tutkimukset, kymmenen vuoden takaiset Lintulan ja Valkaman (2009, 11–12) nostamat tilastot ja Journalistiliiton (Siirilä 24.1.2018; Honkonen 19.5.2016) arviot. Oulun ammattikorkeakoulusta valmistuneiden työllisyysaste on oppilaitoksen mukaan 83 prosenttia ja työttömien osuus vain 4 prosenttia. (Oulun ammattikorkeakoulu 2019.) Olisi kiinnostavaa nähdä, minkälainen tilanne on muissa toimittajia kouluttavien oppilaitosten alumneilla.

Valon pilkahduksista huolimatta realiteetit eivät ole muuttuneet. Mainitut kilpailutekijät eli globalisaatio, teknologinen kehitys, media-alan taloudellinen murros ja uudet toimijat ovat muuttaneet toimittajien työuria aiempaa epävarmemmiksi, mikä näkyy niin sanottujen prekaarien eli epätyypillisten työsuhteiden lisääntymisenä (Gill 2011, 250). Epätyypillisiä työsuhteita ovat kaikki muut työn muodot paitsi vakituiset ja kokoaikaiset palkkasuhteet. Sellaisia ovat esimerkiksi määräaikainen pätkätö, osa-aikatyö, vuokratyö, nollatyösopimus ja työn tilaajan ja itsensä työllistäjän välinen toimeksiantosuhde. (Haapala 2016, 8.)

Tilastokeskuksen ”Itsensä työllistäjät 2013” -tutkimuksen mukaan taitelijoiden ja rakennustyöntekijöiden lisäksi itsensä työllistäjien määrä on lisääntynyt nykyisen vuosituhannen aikana eniten juuri toimittajien keskuudessa (Pärnänen & Sutela 2014, 12–13). Tilastokeskus määrittelee itsensä työllistäjiksi freelancerit, yksityrittäjät, ammatinharjoittajat ja apurahansaajat (Pärnänen & Sutela, 2014, 7–8).

Suomen Journalistiliiton vuoden 2018 työmarkkinatutkimuksesta käykin ilmi, että lähes jokainen toimittaja on työskennellyt jossain kohtaa uraansa määräaikaisessa työsuhteessa. Kyselyyn vastanneista ainoastaan 11 prosentilla ei ollut kokemusta määräaikaisista työsuhteista lainkaan. (Nurmela 2018, 17–18.) Moni aloittaa työuransa esimerkiksi määräaikaisena kesätoimittajana, joten täysin selkeää johtopäätöstä siitä, kuinka moni on työskennellyt määräaikaisena myös myöhemmin urallaan, ei voi vetää.

Oulun ammattikorkeakoulun mukaan sen alumneista yrittäjinä tai freelancereina työskentelee 10 prosenttia (Oulun ammattikorkeakoulu 2019). Määräaikaisten osuutta työntekijän asemassa olevista ei sen sijaan mainittu.

Media-alan voimakkaan kilpailun vuoksi freelancerit työskentelevät monesti työmäärään nähden alimitoitetuilla palkkioilla ja taloudellisesti toimeen tuleminen saattaa pahimmillaan vaatia jopa toisen sivutyön (Gill 2011, 253–254). Kantar TNS Oy:n toteuttamasta ”Freelancereiden työmarkkinatutkimus 2016”-sta selviää, että noin kolmannes vastaajista piti mahdollisuuksiaan neuvotella työn sopimuksista heikkoina tai olemattomina (Nurmela 2017, 8). Töiden jatkumiseen melko tai erittäin tyytymättömiä oli kaikkiaan 42 prosenttia vastaajista (Nurmela 2017, 22).

Pätkätöiden ja yrittäjämäisen työn lisääntyessä ammatti-identiteetin ja itsetuntemuksen merkitys, oman itsen markkinoiminen ja yksilön kyky kestää epävarmuutta ovat yhä merkittävämpiä (Eteläpelto & Vähäsantanen 2010, 27; Lehtonen 2013, 14). Muuttuneilla työmarkkinoilla pärjätäkseen toimittajan on laitettava entistä enemmän oma persoonansa peliin, verkostoiduttava ja hallittava mainettaan ja brändiään (Kolari 2011, 66–67; Lehtonen 2013, 14–15).

Tulevaisuuden työt saattavat riippua siitä, sattuuco joku suosittamaan sinua työhön. Olen myös itse huomannut verkostojen tärkeyden alan töitä tekevänä toimittajaopiskelijana. Itselleni on auennut monia työtilaisuuksia sitä kautta, että entinen opiskelijakollega tai pomo on vinkannut minusta tulevalle työn- tai toimeksiantajalle.

Jokaista ihmistä on siis pidettävä potentiaalisena uutena työmahdollisuutena. Se johtaa tutkija Gillin mukaan siihen, että työn ja vapaa-ajan rajat häilyvät, joten toimittajan voi katsoa olevan töissä käytännössä koko ajan. (Gill 2011, 255–257.)

Vaihtuvat työsuhteet, kiire ja lisääntyneet ammattitaitovaatimukset asettavat haasteita ammatti-identiteetin kehittymiselle. Mikäli työssä kehittymisen kannalta tärkeälle oman toiminnan arvioimiselle ei jää tarpeeksi aikaa, saattavat työssä kehittyminen ja siten myös ammatti-identiteetti, motivaatio ja työhyvinvointi kärsiä. (Eteläpelto & Vähäsantanen 2010, 27–29.)

Vaikka aiemmat tutkimustilastot maalaavat synkkää kuvaa, eivät kaikki koe epävakaa työllisyystilannetta pelkkänä mörkönä. Tästä esimerkkinä ovat Pauliina Lehtosen haastattelemat nuoret toimittajat, jotka näkivät pätkätyöt tilaisuutena kehittyä ja kartuttaa erilaisia työkokemuksia ja siten löytää oma paikka media-alalta (Lehtonen 2013, 25). Erja Kolarin mukaan nuoret toimittajat ovatkin tyypillisesti yhä tarkempia siitä, että työ vastaa omia mieltymyksiä (Kolari 2011, 62–67).

”Freelancereiden työmarkkinatutkimus 2016” osoittaa, että valtaosa (67 prosenttia) freelancereina työskentelevistä on toimeksiantojen epävarmuudesta huolimatta tyytyväinen työmuotoonsa, eikä edes suunnittele työntekijäksi siirtymistä. Heistä ainoastaan kuusi prosenttia ilmoitti halustaan luopua journalismin parissa työskentelystä. (Nurmela 2017, 9.)

2.4 Epävarmuuden määritelmä

Muutos prekaareihin työsuhteisiin on osa laajempaa globaalia työn ja yhteiskunnan muutosta (Gill 2011, 250). Tilastokeskuksen mukaan esimerkiksi Suomessa itsensä työllistäjien määrä on kasvanut koko ajan vuosituhanteen vaihteesta lähtien (Pärnänen & Sutela 2014, 7–8).

Sitä mukaan, kun työllistyminen on siirtynyt yhä enemmän työntekijän vastuulle, ovat aiheesta ”Joustava työ, epävarma elämä” -kirjan kirjoittaneen Laura Haapalan mukaan epävarmuus ja ennalta-arvaamattomuus lisääntyneet työmarkkinoilla (Haapala 2016, 8).

Kielitoimiston sanakirja määrittelee epävarmuuden seuraavasti: ”Olojen epävarmuus. Tuntee epävarmuutta tulevaisuudesta” (Kotimaisten kielten keskus & Kielikone Oy 2018c).

Termi ”epävarma” puolestaan voidaan liittää Kielitoimiston sanakirjan mukaan muun muassa epävakaisuuteen, kuten ”epävarmoiksi ajoiksi” tai ”epävarmoiksi saataviksi”. Sanaan rinnastetaan myös kyseenalaisuus ja epäluotettavuus, jolloin esimerkiksi jokin ”tieto voi olla epävarmaa”. Lisäksi ihminen voi ”olla epävarma jostakin”. (Kotimaisten kielten keskus & Kielikone Oy 2018b.)

Sosiaalipsykologi ja tietokirjailija Jaana Venkulan (2011, 14) mukaan epävarmuuden kokemus johtuu yleensä ”todellisuuden muutoksista, eli siitä, että uudet tapahtumat eivät noudata aikaisempien kulkua”.

Työn epävarmuus puolestaan tarkoittaa Jacobsonin ja Hartleyn (1991, teoksessa Nätti, Kinnunen, Mäkinen, Loikkanen, Mauno & Virolainen 1995, 1) määritelmän mukaan ”ristirii-tää henkilön kokeman ja toivoman työsuhteen turvallisuuden välillä”. Jouko Nätti ym. liittä-vät epävarmuuteen uhkan, joka ei todellisuudessa ole välttämättä vielä tapahtunut. Sellai-sena he pitävät esimerkiksi riskiä työpaikan menettämisestä. Kyseessä on heidän mu-kaansa henkilökohtainen kokemus, johon reagoidaan yksilöllisesti. (Nätti ym. 1995, 1–5.)

Freelancerit sekä määräaikaisessa työsuhteessa ja projektiluonteisesti työskentelevät ovat Nätin ym. mukaan tyypillinen epävarmuutta kokeva ryhmä (Nätti ym. 1995, 3). Koska media-ala on muuttunut yhä yrittäjävetoisemmaksi, koskettaa oletettavasti myös epävarmuus yhä useampaa toimittajaa ja alalle pyrkivää tulokasta.

Itä-Suomen yliopiston lehtori Leena Penttinen jaottelee epävarmuuden ulkoiseen ja sisäiseen epävarmuuteen. Ulkoista epävarmuutta kuvaavat Penttisen mukaan ”yhteiskunnan ja työelämän muutosten tuoma rakenteiden epävarmuus”. Sisäiseen epävarmuuteen Penttinen liittää puolestaan yksilön identiteettiä koskevat haasteet. (Penttinen 20.5.2016.)

Tämän opinnäytetyön kontekstissa toimittajalle epävarmuuden tunnetta aiheuttavana todellisuuden muutoksena ja ulkoisena epävarmuustekijänä pidän toimittajan työuran pysyvyyteen ja työnkuvaan kohdistuvia muutoksia. Sisäiseksi epävarmuudeksi voidaan liittää puolestaan toimittajaopiskelijan ammatti-identiteettiä ja erityisesti omaan osaamiseen ja sen riittämättömyyteen liittyviä epävarmuuden tunteita.

2.5 Epävarmuuden oireet

Jonkinlaista epävarmuutta ja sen aiheuttamaa ahdistusta kokevat kaikki ihmiset elämänsä aikana (Venkula 2011, 14; Stenberg, Service, Saiho, Pihlaja, Koivisto, Holli & Joffe 2015, 13–15). Pitkään jatkuneena epävarmuuden aiheuttama ahdistus saattaa kuitenkin vaikuttaa arkielämään ja elämänhallintaan kielteisesti (Stenberg ym. 2015, 13).

Sosiaalipsykologi Jaana Venkulan (2011, 33) mukaan epävarmuus näkyy seuraavasti:

”Epävarmuus (uncertainty) viestittyy sattuman ja kriisin kautta ja siihen reagoidaan riskinotolla ja muutoksella, joka puolestaan aiheuttaa ihmisessä turvattomuutta (insecurity), siis ahdistusta eli hämmennyksen ja neuvottomuuden tilan.”

Yksilön vaikeudesta sietää epävarmuutta kertovat Stenbergin ym. (2015, 49, 133) mukaan lisääntynyt huolestuneisuus, välttelykäyttäytyminen, varmuuden hakeminen muilta, pelot sekä perfektionismi. Epävarmuudelle tyypillisiä ahdistuksen oireita ovat hengenahdistus, hermostuneisuus, vapina, hikoilu, sydämentykytykset, pahoinvointi ja vatsavaivat, unettomuus, puutumiset ja palan tunne. (Stenberg ym. 2015, 13, 36; Mielenterveystalo 2019.)

Toimittajien työn ja hyvinvoinnin muutosta tutkineiden Seppo Tuomivaaran ja Anneli Leppäsen mukaan toimittajat kokevat tyypillisesti työstä suoriutumiseen liittyvää suoritusahdistusta muun muassa itselleen ennestään tuntemattomista juttuaiheista, tyhjistä papereista sekä aikataulupaineista (Tuomivaara & Leppänen 2005, 66–68).

Toinen ammatillista epävarmuutta ruokkiva tekijä on palautteen puute. Jyrki Jyrkiäisen tutkimuksesta (2008) ilmenee, että toimittajat saavat tyypillisesti työstään palautetta sekä työpaikoilla että yleisöltä melko harvoin (Jyrkiäinen 2008, 34–35). Kuten jo aiemmin tietoperustassani kirjoitin, palautteen saaminen on olennaista ammatti-identiteetin kehittymisen ja ammatillisen itsevarmuuden kannalta. Myös Auli Harjun ym. tutkimukseen haastatellut irtisanotut toimittajat kertoivat, että palautteella on suuri merkitys oman työhyvinvoinnin kannalta (Harju ym. 2017, 34).

Jos kiire johtaa siihen, että palautetta ei saa myöhempien työvuosien aikana, pidän mahdollisena, että perinteisesti nuoruuteen ja kokemattomuuteen liitetty ammatillinen epävarmuus tulee olemaan yhä voimakkaammin läsnä läpi työuran.

Työhön liittyvän epävarmuuden aiheuttaman ahdistuksen taustalla saattaa vaikuttaa Jouko Nätin mukaan pitkään jatkunut stressitila (Nätti ym. 1995, 4). Stressin oireita ovat muun muassa päänsärky, huimaus, sydämentykytykset, pahoinvointi, vatsa- ja selkävauriot, li-

sääntynyt virtsaamisen tarve, hikoilu sekä heikentynyt vastustuskyky, ahdistuneisuus, jännittyneisyys, masentuneisuus, muistivaikeudet, päätöksentekoon liittyvät vaikeudet, aggressiot ja sosiaalinen eristäytyneisyys (Mattila 30.5.2018).

Pitkittynyt stressi voi johtaa masennukseen ja työuupumukseen. Työuupumus näkyy puolestaan tyypillisesti uupumisena, ammatillisen itsetunnon heikentymisenä sekä työhön kohdistuvana kyynisyytenä. (Ahola, Tuisku & Rossi 29.6.2018.) Suomen Journalistiliitto teetti vuonna 2010 nuorille toimittajille suunnatun työhyvinvointikyselyn, josta selvisi, että yli kolmannes vastaajista oli hakenut uupumukseen ammattiapua ja neljännes joutunut turvautumaan lääkeapuun. Lääkkeitä syöviä oli suhteessa eniten pätkätyöläisten ja freelancereiden keskuudessa. (Porttinen 2010.)

Kantar TNS Oy:n tekemä ”Freelancereiden työmarkkinatutkimus 2016” maalaa toimittajien hyvinvoinnista kuitenkin huomattavasti positiivisemmän kuvan. Freelancereistä henkiseen hyvinvointiinsa on vähintään melko tyytyväinen jopa 75 prosenttia (Nurmela 2017, 8).

Yksi selitys hyvinvointia koskevien tulosten eroavaisuuteen saattaa löytyä iän tuomasta kokemuksesta. Siinä missä Suomen Journalistiliiton työhyvinvointitutkimukseen (Porttinen 2010) vastanneet olivat pääosin 26–35-vuotiaita, Kantar TNS Oy:n tutkimukseen osallistuneiden freelancereiden keski-ikä oli 47 vuotta (Nurmela 2017, 9–10). Myös Kantar TNS Oy:n tutkimuksessa tyytymättömmimpiä omaan henkiseen hyvinvointiinsa olivat juurikin alle 35-vuotiaat freelancerit (Nurmela 2017, 20).

Uskon, että nuorilla toimittajilla luotto omaan ammattitaitoon ei ole yhtä vahva kuin konkareilla, ja siksi paine suoriutua hektisestä ja haastavasta työstä voi käydä kovaksi. Opiskelijoiden yleinen hyvinvointi on noussut viime vuosina otsikoihin, joten tulevaisuudessa voisi olla tarvetta teettää vastaava hyvinvointikysely myös toimittajiksi opiskelevilla.

Työn epävarmuutta suomalaisessa työelämässä tutkineiden Jouko Nätin, Ulla Kinnusen, Petri Mäkisen, Eija Loikkasen, Saija Maunon ja Maarit Virolaisen mukaan olennaista epävarmuuden kokemuksen kannalta onkin se, miten ihminen kokee pystyvänsä vaikuttamaan työhön kohdistuviin uhkiin, oman työuransa jatkuvuuteen ja tulevaisuuteen (Nätti ym. 1995, 24). Nätti ym. ovat kehitelleet työn epävarmuuden mittaamiseen muiden tutkijoiden malleja soveltamalla kaksi eri mittaria, globaalin ja moniosaisen mittarin. Mittareissa on otettu huomioon muun muassa vastaajan arviot omista vaikutusmahdollisuuksista työtilanteeseensa. (Nätti ym. 1995, 24–25.) Olen hyödyntänyt kyseisiä mittareita opinnäytetyössäni, ja kerron niiden soveltamisesta tarkemmin metodia käsittelevässä luvussa 3 sekä tuloksia käsittelevässä luvussa 4

3 Metodi

Tämä tutkimustyyppinen opinnäytetyö käsittelee journalismin opiskelijoiden ajatuksia ja kokemuksia media-alaan, alalla työllistymiseen ja omaan ammatilliseen osaamiseen liittyvästä epävarmuudesta.

Tutkimuskysymyksinä olivat: Mitkä asiat aiheuttavat aloitteleville toimittajille epävarmuutta? Liittyvätkö epävarmuuden tunteet enemmän alan murrokseen ja työuran tulevaisuuteen vai kokemattomuuteen ja ammattitaitoon? Mistä toimittajan työnkuvaan liittyvistä ammattitaitovaatimuksista tulokkaat ovat omalla kohdallaan erityisen huolissaan? Kuinka yleistä epävarmuuden tunteminen on? Miten epävarmuus ilmenee? Minkälaisia keinoja opiskelijoilla on sietää epävarmuutta? Mikä on vahvistanut luottoa omaan osaamiseen?

Hypoteesinani oli, että yksi selkeä epävarmuutta nostattava teema on työuran jatkuvuuteen liittyvä epävarmuus, joka on noussut vahvasti esiin aiemmissa tutkimuksissa (muun muassa Kolari 2011; Lehtonen 2013; Mäenpää 2015). Ammattitaitoon liittyvien epävarmuuksien kohdalla ajattelin esiin nousevan nopeutta ja oman osaamisen markkinointia painottavat taidot. Oman osaamisen markkinointiin liittyvät epävarmuudet ovat olleet esillä esimerkiksi Pauliina Lehtosen toimittajatutkimuksessa (Lehtonen 2013, 33).

Tarkasteltavina olivat kolmen ammattikorkeakoulun, Haaga-Helia ammattikorkeakoulun, Turun ammattikorkeakoulun ja Oulun ammattikorkeakoulun, loppuvaiheen eli kolmannen ja neljännen vuoden opiskelijat. Kolmannen ja neljännen vuoden opiskelijoilla viitataan vuonna 2015 ja 2016 opintonsa aloittaneisiin opiskelijoihin. Alusta asti oli selvää, että haluan keskittyä opinnäytetyössäni ainoastaan loppuvaiheen opiskelijoihin, sillä uskon, että esimerkiksi muutaman kuukauden opintojen jälkeen ensimmäisen vuoden opiskelijoilla tuskin on täysin realistista käsitystä ammattitaidostaan tai alan käytännön työelämästä.

Aluksi ajattelin keskittyä vain Haaga-Helian opiskelijoihin, mutta tällöin aineisto olisi luultavasti jäänyt liian pieneksi tiukan rajauksen vuoksi. Tämän vuoksi noudatin opinnäytetyöohjaajani suosituksia ja otin mukaan kaksi muuta oppilaitosta. Päädyin lopulta vain ammattikorkeakouluihin siksi, että ammattikorkeakouluopiskelijana olin kiinnostunut siitä, miten muut saman koulutustaustan omaavat näkevät tulevaisuutensa alalla ja miten koulutustausta on vaikuttanut heidän omaan osaamiseensa liittyviin ajatuksiin

Opinnäytetyön aineiston keräämiseen on käytetty sekä määrällisiä että laadullisia tutkimusmenetelmiä. Laadullista tutkimusta edustavat opiskelijoiden kirjoittamat tekstit ja määrällistä tutkimusta opiskelijoiden vastaukset määrällisiin ”rasti ruutuun” -tyyppisiin kysy-

myksiin. Koko aineisto on kerätty kysely- ja analyysityökalu Webropolin tehdyn verkkokyselylomakkeen (liite 1) avulla 13.–30.11.2018. Hain opinnäytetyökyselylleni erikseen kirjalliset tutkimusluvut kustakin oppilaitoksesta ennen varsinaisen aineiston keräämistä.

Käsittelen kerättyjä aineistoja opinnäytetyössäni rinnakkain, toisiaan täydentävinä elementteinä. Olen käyttänyt aineiston jäsentelyyn ja analysointiin Webropolin Professional Statistics -analysointi- ja suodatustyökalua ja Exceliä. Laadullisen aineiston erittelyssä on hyödynnetty narratiivisen sisällönanalyysin keinoja. Omakohtaisten tarinoiden kohdalla tarkastelin muun muassa sitä, minkälaiset asiat nousevat esiin ja mitä asioita opiskelijat jättävät mainitsematta ja pyrin teemoittamaan kirjoitelmia sen perusteella. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 103–107.)

3.1 Kyselylomakkeen laatiminen

Kyselylomake on koottu aiempia toimittajia sekä epävarmuuteen keskittyviä tutkimuksia ja niissä käytettyjä asiantuntijoiden laatimia mittareita hyödyntäen, jotta vastauksia olisi helppompaa vertailla aiempiin tutkimuksiin. Asiantuntijoiden laatimia mittareita soveltamalla on myös mahdollista varmistaa, että mittarit mittaavat oikeita asioita ja ovat näin ollen luotettavia. Kokemattomana tutkijana en välttämättä olisi osannut itse luoda parhaimmin asiaan soveltuvia mittareita.

Kyselyn neljä ensimmäistä osiota ovat määrällisiä. Niillä selvitettiin toimittajaopiskelijoiden alaan ja omaan osaamiseen liittyvää epävarmuutta yleisemmällä tasolla. Päädyin määrälliseen aineistokeruumuotoon säästääkseni datan käsittelyyn liittyvää aikaa ja verkkoalustaan valitsemani journalismin opiskelijoista koostuvan kohderyhmän vuoksi.

Yhteiskuntatieteiden tutkija ja Jyväskylän yliopiston lehtori Raine Vallin mukaan verkkokysely sopii etenkin nuoremmille vastaajille, tässä tapauksessa opiskelijoille, sillä he ovat todennäköisesti kokeneita internetin käyttäjiä. Lisäksi verkkokyselyissä on mahdollista varmistaa pakkovalinnoilla, että vastaaja vastaa jokaiseen haluttuun kysymykseen. (Valli 2015, 93–94.) Omassa verkkokyselyssäni pakollisiksi vastauskohdiksi oli määritelty kaikki määrälliset kysymykset.

Osiot koostuivat 19 monivalintakysymyksestä, joista kaksi on kysymystyyppiltään Likertin viisiportaiseen asteikkoon perustuvia, kolme useamman vastauksen kysymyksiä ja loput yhden vastauksen kysymyksiä. Lisäksi kyselyssä on yksi avoin kysymys (13). Likertin viisiportaiseen asteikkoon perustuvalla kysymystyyppillä tarkoitetaan kysymystyyppiä, jossa vastaajaa pyydetään rastimaan, miten samaa tai eri mieltä vastaaja kokee olevansa tutkimuksessa ilmaistun väitteen kanssa (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 200).

Osa monivalintakysymyksistä sisältää puolistrukturoidun vastausvaihtoehdon ”Muu, mikä?”, jonka kautta vastaaja sai ilmoittaa vastauksensa myös annettujen vaihtoehtojen ulkopuolelta. Tällä vaihtoehdolla pyrin mahdollistamaan sen, että vastaaja voi valita myös sellaisen vaihtoehdon tai näkemyksen, jota en itse olisi etukäteen tajunnut keksiä tarjota tutkimusta suunnitellessani (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 198–201).

Lisäksi opiskelijoille tarjottiin joidenkin kysymysten kohdalla mahdollisuus vastata ”En osaa sanoa”. Tällä vastausvaihtoehdolla halusin huomioida myös ne vastaajat, joilla ei olisi selkeää mielipidettä esitettyyn kysymykseen tai väittämään. Sirkka Hirsjärvi, Pirkko Remes ja Paula Sajavaara huomauttavat, että tyypillisesti 12–30 prosenttia valitsee kyselyissä vaihtoehdon, joka ilmentää sitä, ettei vastaajalla ole näkökantaa asiaan, mikäli sellainen kyselystä löytyy. Siksi he kehottavat tarjoamaan tällaista vastausvaihtoehtoa, mikäli se vain on mahdollista. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 203.)

Ensimmäinen osio, eli kysymykset 1–8, keskittyivät opiskelijoiden taustatietoihin (ikä, sukupuoli, oppilaitos, vuosikurssi, aiemmat suoritettut tutkinnot, media-alan aiempi työkokemus ja nykyinen työtilanne). Päätin sijoittaa taustakysymykset Raine Vallin tutkimusneuvojen mukaan kyselyn alkuun, jolloin ne toimivat eräänlaisina valmistavina lämmittelykysymyksinä (Valli 2015, 86–88). Käsittelen taustatietoja tarkemmin vastaajajoukkoa käsittelevässä osiossa. Jälkikäteen ajateltuna olisin voinut jättää ikää käsittelevästä kysymyksestä kokonaan pois vaihtoehdon ”Alle 20-vuotias”, sillä koska kysely kohdistui loppuvaiheen opiskelijoihin ja korkeakouluopintojen suorittaminen vaatii toisen asteen tutkinnon, ei ole mahdollista, että loppuvaiheen opiskelija olisi alle 20-vuotias.

Seuraava osio keskittyi puolestaan opiskelijoiden kokemaan epävarmuuteen. Asiaa kartutettiin neljällä määrällisellä (kysymykset 9–12) ja yhdellä laadullisella avokysymyksellä.

Kysymykset 10–12 perustuvat Saija Maunon ja Maarit Virolaisen tutkimuksen liitteessä oleviin (1996, 4) kysymyksiin 29–30, joilla he kartoittivat vastaajien ajatuksia siitä, liittyvätkö vastaajien stressikokemukset vastaajien mielestä työhön vai yksityis- ja perhe-elämään. Omassa kyselyssäni sovelsin Maunon ja Virolaisen mallia selvittääkseni opiskelijoiden näkemyksiä siitä, kokevatko he oman epävarmuutensa liittyvän enemmänkin media-alan muutoksiin, omaan ammatilliseen osaamiseen vai henkilökohtaiseen elämään.

Avokysymyksessä 13 opiskelijoita pyydettiin muistelemaan tilanteita, joissa he olivat kokeneet epävarmuutta. Sen jälkeen heitä pyydettiin kertomaan, mikä heitä on auttanut epävarmuuden sietämisessä.

Kysymykset 14–16 käsittelevät opiskelijoiden näkemyksiä toimittajan ammatin ja oman uran tulevaisuudesta. Kysymykset 14 ja 15 vastaavat kansainvälisen tutkijajoukon laatiman ”Journalism Students Across the Globe” -kyselytutkimuksen kysymyksiä 25 ja 26 (Mäenpää 2015, 44), joilla selvitettiin sitä, minkälaisina opiskelijat näkevät toimittajan ammatin tulevaisuuden ja uskovatko he työllistyvänsä toimittajaksi valmistuttuaan.

Kysymys 16 on sovellettu versio Jouko Nätin ym. (1995, 6, 24–25) laatimasta Likertin viisiportaiseen asteikkoon perustuvasta globaalista ja moniosaisesta mittarista. Nätti ym. muut ovat kehittäneet kyseiset työn epävarmuutta mittaavat mittarinsa muiden tutkijoiden mallien pohjalta. Globaali epävarmuuden mittari mittaa työn jatkuvuuteen liittyvää epävarmuutta eli sitä, miten varma tutkimushenkilö on oman työpaikkansa ja uransa pysyvyydestä. Moniosainen malli mittaa työn muutoksiin liittyvää epävarmuutta ja voimattomuutta. Mittari keskittyy lisäksi siihen, miten todennäköisinä ja huolestuttavina yksilö pitää omaan työhönsä kohdistuvia muutoksia ja kykyjään vaikuttaa niihin. (Nätti ym. 1995, 24–25.)

Nätin ym. (1995, 24–25) mittareilla on tutkittu työelämässä jo olevia henkilöitä ja heidän ajatuksiaan lähinnä senhetkisen työsuhteen pysyvyyteen liittyen. Koska oma opinnäytetyöni vastaajajoukko koostuu opiskelijoista, joista läheskään kaikki eivät olleet työsuhteessa, on tässä opinnäytetyössä mittarissa esitettyjä väittämiä muokattu vastaamaan opiskelijoiden ajatuksia valmistumisen jälkeisestä, tulevaisuuden tyourasta ja omista työllistymismahdollisuuksista.

Kysymyksillä 17–20 on kartoitettu opiskelijoiden ajatuksia omasta osaamisesta, ammattitaidosta ja siitä, minkälaiset valmiudet heidän mielestään heidän suorittamansa koulutus antaa toimittajan ammattiin.

Kyselyni kysymys 18 pohjautuu Jyrki Jyrkiäisen (2008, 105) toimittajatutkimuksen kysymykseen 34, jolla Jyrkiäinen selvitti, ovatko toimittajien senhetkisten työtehtävien ammattitaitovaatimukset suuremmat kuin toimittajien kokema ammattitaito. Minä puolestaan pyrin selvittämään opiskelijoiden näkemyksiä siitä, miten haastaviksi opiskelijat arvioivat aiemmat journalistiset työtehtävänsä suhteessa omaan osaamiseensa.

Kysymyksessä 19 opiskelijoita pyydettiin ruksimaan Likertin viisiportaisen asteikon mukaan, kuinka hyvin toimittajan ammattitaitoon mielletyt väittämät sopivat heidän osaamiseensa. Tähän pyrin kokoamaan tyypillisiä toimittajan työnkuvaan mielletäviä ammattitaitovaatimuksia.

Kysymyksellä 20 tiedusteltiin asioita, jotka ovat opiskelijoiden mielestä auttaneet heidän ammatillisen itsevarmuutensa kasvattamisessa. Kysymyksessä annetut vaihtoehdot on mietitty aiemmissa toimittajatutkimuksissa (Jyrkiäinen 2008; Kolari 2011; Lehtonen 2013;

Mäenpää 2015) ilmenneiden teemojen sekä HUS:n Mielenterveystalon ”Irti murehtimisesta” -itsehoito-oppaan (Stenberg ym. 2015) ja ammatti-identiteetin kehittymistä koskevan kirjallisuuden (muun muassa Eteläpelto & Vähäsantanen 2010; Tuomivaara & Leppänen 2005) pohjalta.

Lopuksi opiskelijat saivat antaa halutessaan palautetta kyselystä ja siinä käsitellyistä teemoista kohdassa 21. Halusin tarjota mahdollisuuden palautteen kirjoittamiselle siksi, että se auttaa myös minua arvioimaan muun muassa tutkimukseni selkeyttä ja ymmärrettävyyttä vastaajan näkökulmasta.

Varsinaisen määrällisen kyselyosion jälkeen vastaajilla oli mahdollisuus jakaa halutessaan vapaamuotoisia ja -mittaisia omakohtaisia kokemuksia ja ajatuksia epävarmuudesta vastaamalla kyselyssä kohtaan 22 tai lähettämällä teksti minulle jälkikäteen sähköpostitse. Tätä menetelmää omassa opinnäytetyössään on käyttänyt aiemmin Haaga-Helia ammatti- korkeakoulussa medianomiksi opiskellut Sandra Lamppu, joka keräsi toimittajien kokemuksia jännittämisestä. Lamppu oli antanut vastaajille muutaman esimerkkikysymyksen kirjoittamisen tueksi. Osa Lampulle kirjoittaneista toimittajista vastasi esimerkkikysymyksiin todella suoraan, osa vapaammin. (Lamppu 2015, 10–11, 19.)

Lampun työssä kysymykset näyttivät helpottaneen aiheen palastelua, joten päätin hyödyntää metodia omassa opinnäytetyössäni. Ajattelin, että vastaavan kaltaiset esimerkkikysymykset alentaisivat vastaajieni kirjoituskynnystä niin, että he jaksaisivat kirjoittaa kokemuksistaan vielä määrällisen kyselyn täytettyään. Sain kaikkiaan 13 tekstiä, mutta pidän todennäköisenä, että tekstien määrä olisi ollut pienempi ilman tukikysymyksiä.

Omassa kyselyssäni käytetyt apukysymykset olivat: Minkälaisissa tilanteissa olet epävarma? Miten epävarmuutesi ilmenee? Mikä on auttanut tuolloin epävarmuuden käsittelyssä? Saako toimittaja olla epävarma? Voiko epävarmuudesta olla myös hyötyä? Annoin vastaajille myös mahdollisuuden kirjoittaa muista kyselyn teemoista tai aiheista vapaasti valitsemastaan näkökulmasta.

Kaikki kokemukset jätettiin sähköpostimahdollisuudesta huolimatta verkkokyselylomakkeen kautta. Uskon, että vastaaminen samalla kyselyalustalla koettiin helpommaksi ja nopeammaksi kuin erillisen sähköpostin kirjoittaminen. Anonyymi verkkokysely mahdollisti myös nimettömänä pysymisen, kun taas sähköpostin välityksellä kirjoittajan henkilöllisyys olisi paljastunut minulle, vaikka opinnäytetyössä vastauksia käsiteltiin anonyymeinä.

Vapaamuotoisten tarinoiden kerääminen mahdollisti laadullisen ulottuvuuden opinnäytetyöhön. Olin alun perin ajatellut tekeväni laadulliset haastattelut määrällisen verkkokyselyn sijaan. Luovuin kuitenkin ajatuksesta aikataulusyistä, sillä haastatteluiden tekeminen olisi

vaatinut enemmän aikaa ja siten hidastanut opinnäytetyöni valmistumista. Tutkimusmenetelmää ja muita ratkaisuja valitessa onkin huomioitava käytettävissä oleva aika ja muut resurssit (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 185, 206).

3.2 Kyselyn testaaminen ja lähettäminen

Testautin laatimani kyselylomakkeen etukäteen lokakuun loppupuolella 2018 opinnäyttyöohjaajani lisäksi viidellä henkilöllä, joista neljä opiskeli tai oli opiskellut journalismia ammattikorkeakoulussa. Halusin testaajiksi kyselyn kohderyhmän kaltaisia henkilöitä, jotta saisin etukäteen tietoa siitä, minkälaisia asioita minun tulisi kohderyhmän kannalta huomioida kyselyssä.

Pyysin testaajilta Hirsjärven ym. ohjeiden mukaan palautetta kysymysten määrän sopivuudesta, mahdollisista epäselvyyksistä, kömpelöistä sanavalinnoista ja siitä, mitä he jäivät kaipaamaan ja kuinka kauan heillä ajallisesti meni kyselyyn vastaamiseen (Hirsjärvi ym. 2009, 202–204). Pitkän kyselyn on arvioitu alentavan vastausmotivaatiota (Valli 2015, 87), joten siksi tieto vastaamiseen käytetystä ajasta oli itselleni arvokas tieto.

Muokkasin kyselyä saadun palautteen mukaan muun muassa luettavuuden, visuaalisuuden ja epäselkeiden lauserakenteiden tai sanavalintojen osalta. Lyhensin pitkiä tekstimassoja ja poistin joitain kysymyksiä, jotta kyselystä tulisi napakampi ja sen täyttäminen sujuisi nopeammin. Lisäsin myös vastausvaihtoehtoja muutamiin monivalintakysymyksiin saamieni kommenttien ja ehdotusten perusteella. Eräs testihenkilöistä ehdotti muun muassa vastaajien epävarmuutta kartuttavaan kysymykseen 19 vastausvaihtoehtoa ”omien arvojen vastainen työskentely”.

Kun kysely oli valmis, laadin vielä erikseen saatekirjeen (liite 2), johon liitin linkin varsinaiseen kyselyyn. Saatekirjeessä kerroin, mihin päivään mennessä kyselyyn olisi vastattava ja selitin kyselyn aiheen, tavoitteen ja miten kerättyjä tietoja tullaan käsittelemään (Hirsjärvi ym. 2009, 204). Kyselyn luomisessa oli otettava huomioon EU:n uusi tietosuojasetus (GDPR) ja henkilötietojen keräämiseen liittyvät seikat. Mainitsin saatekirjeessä, että kyselyyn vastaaminen tapahtuu nimettömästi ja niin, ettei yksittäistä vastaajaa voi tunnistaa vastauksista, eikä tietoja luovuteta kolmansille osapuolille.

Turun ammattikorkeakoulu ja Haaga-Helia ammattikorkeakoulu jakoivat kyselyn linkin ja saatekirjeen kolmannen ja neljännen vuoden opiskelijoille sovituksi omien sähköpostilistojensa kautta. Vastaaminen tapahtui verkossa 13.–30.11.2018. Kyseiset oppilaitokset lähettivät kyselystä opiskelijoille vielä muistutusviestin viisi päivää ennen kyselyn sulkeutumista. Oulun ammattikorkeakoulu puolestaan välitti verkkokyselyn linkin ja saatekirjeen vain opiskelijaintran kautta, sillä oppilaitoksesta kerrottiin, että oppilaitoksen käytäntöihin

kuuluu, ettei sähköpostilistoja hyödynnetä tutkimuspyynnöissä. Siksi Oulun ammattikorkeakoulun opiskelijoille ei mennyt myöskään muistutusviestiä.

3.3 Kyselyn vastaajat

Kyselyyn valituissa oppilaitoksissa opiskeli oppilaitoksilta saatujen tietojen mukaan kyselyn lähetyksajankohtana marraskuussa 2018 yhteensä 211 kolmannen ja neljännen vuosikurssin opiskelijaa. Kaikkiaan verkkokyselyyn vastasi 40 opiskelijaa, ja joten kyselyn koko vastausprosentti oli 19. Alhaisen vastausprosentin ja vain ammattikorkeakouluihin kohdistuvan rajauksen vuoksi vastauksia ei voi yleistää kuvaamaan kaikkia journalismin opiskelijoita. Uskon silti, että ne kertovat osaltaan sekä työelämän ja media-alan murroksesta että toimittajien ammatti-identiteetin kehitysprosessista.

Vapaamuotoisia kokemuksia kirjoitti 13 opiskelijaa, joista 6 opiskeli Haaga-Helia ammattikorkeakoulussa ja 7 Turun ammattikorkeakoulussa. Näin ollen laadullisen osion vastausprosentiksi tuli hieman yli 6 prosenttia.

Kaikista vastaajista 57,5 prosenttia opiskeli kyselyajankohtana Haaga-Helia ammattikorkeakoulussa, 40 prosenttia Turun ammattikorkeakoulussa ja 2,5 prosenttia Oulun ammattikorkeakoulussa. Oulun ammattikorkeakoulusta kyselyyn otti osaa ainoastaan yksi opiskelija, mikä vähäinen määrä selittyy pitkälti kyselyn jakotavalla. Oppilaitos ei käytä sähköpostilistoja kyselyiden jakamiseen, vaan kaikki vastauspyynnöt jaetaan opiskelijoille oppilaitoksen oman intranetin kautta. Uskon, että vastauskynnys nousee silloin, kun kyselyä ei ole suunnattu vastaajalle henkilökohtaisesti. Yksittäinen kyselylinkki saattaa myös helposti hukkuu intranettiin muiden tiedotettavien asioiden joukkoon, jolloin sen huomaaminen saattaa olla hankalampaa. Mikäli Oulun ammattikorkeakoulun olisi rajannut alhaisen osallistujamäärän vuoksi vastauksista pois, olisi myös vastausprosentti noussut paremmaksi, 23 prosenttiin.

Oulun ammattikorkeakoulun alhainen vastausprosentti tarkoittaa sitä, ettei oppilaitoskohtainen vertailu kaikkien kolmen ammattikorkeakoulun välillä ole mahdollista. Kaikkien kolmen oppilaitoksen journalismin koulutusohjelmat koostuvat samantyyppisistä kursseista, joten voi olla, ettei vertailu olisi välttämättä tuottanut kovinkaan erilaisia vastauksia. Pidän todennäköisenä, että suuremmat erot olisivat näkyneet ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen välillä, sillä ammattikorkeakoulujen opetuksessa painotetaan käytännön taitoja ja työelämälähtöisyyttä ja yliopistoissa teoriaa ja tutkimusta.

Pieniä eroja Haaga-Helia ammattikorkeakoulun ja Turun ammattikorkeakoulun vastaajien vastauksista kuitenkin löytyi. Kerron niistä tarkemmin tuloksia käsittelevässä luvussa 4.

Kyselyni vastaajista 80 prosenttia oli naisia ja 15 prosenttia miehiä. 5 prosenttia määritteli puolestaan sukupuolekseen ”muun”. Aiempien tilastojen ja toimittajiin kohdistuneiden tutkimuksien perusteella kyselyni sukupuolten jakautuminen kuvaa alan todellista tilannetta, vaikkakin naisten määrä on aineistossani hieman ylikorostunut. Tämä selittyy kyselyni pienellä otoksella. Koska vastaaminen oli vapaaehtoista, eivätkä kaikki kohderyhmään kuuluneet opiskelijat vastanneet kyselyyn, on sattumalla lievä vaikutus sukupuolijakaumaan.

Taulukko 1. Kyselyyn vastanneiden määrä oppilaitoksittain.

Korkeakoulu	Vastaa- jien määrä (n)	Kaikkien 3. ja 4. vuoden journalis- min opiskelijo- iden määrä	Vastaa- jien prosen- tuaalinen osuus (%)
Haaga-Helia ammattikorkeakoulu	23	119	19,3
Turun ammattikorkeakoulu	16	49	32,7
Oulun ammattikorkeakoulu	1	48	2,1
Yhteensä	40	211	19,0

Suomen Journalistiliiton verkkosivuilta löytyvien tilastojen mukaan vuodenvaihteessa 2016–2017 sen jäsenistä naisia oli 58 prosenttia ja opiskelijajäsenistä jopa yli 70 prosenttia (Suomen Journalistiliitto 2018). Ammattinetin arvion mukaan noin 90 prosenttia työelämässä olevista toimittajista kuuluu Suomen Journalistiliittoon (Ammattinetti 2018), joten liiton luvut antavat erittäin realistisen kuvan koko toimittajakentästä.

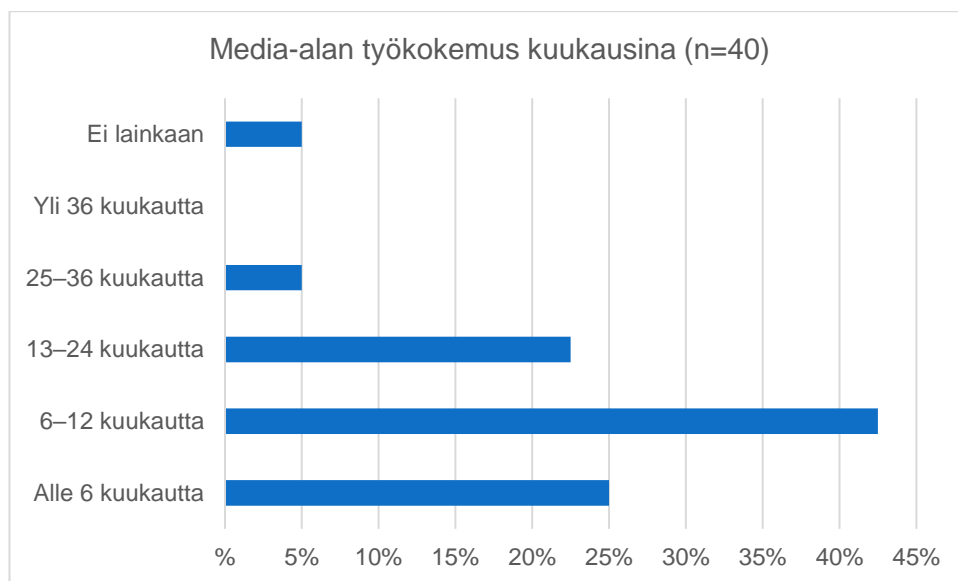
Jyrki Jyrkiäisen ammattitoimittajiin keskittyvän ”Journalistit muuttuvassa mediassa” -tutkimuksen vastaajista naisia oli 61 prosenttia ja miehiä 39 prosenttia (Jyrkiäinen 98, 2008). TAT-ryhmän toteuttamaan, opiskelijoihin keskittyvään ”Nuoret journalistit” -kyselytutkimukseen vastanneista tutkimushenkilöistä 73 prosenttia oli naisia ja miehiä 27 prosenttia (Kolari 2011, 51). ”Journalism Students Across the Globe” -tutkimuksen suomalaisvastaajista naisten osuus oli 72 prosenttia (Mäenpää 2015, 7) ja Pauliina Lehtosen alle 35-vuotiaisiin toimittajiin keskittyvässä haastattelututkimuksissa 76 prosenttia (Lehtonen 2013, 17).

Opinnäytetyökyselyyni vastanneista valtaosa oli neljännen vuoden, eli opintonsa vuonna 2015 aloittaneita opiskelijoita (60 prosenttia). Loput (40 prosenttia) vastaajat edustivat kolmannen vuoden eli vuonna 2016 aloittaneita opiskelijoita. Selkeä enemmistö (68 prosenttia) vastaajista oli 20–25-vuotiaita. 26–30-vuotiaiden osuus oli 15 prosenttia ja 31–35-vuotiaiden yli 7 prosenttia. Yli 35-vuotiaiden ikäluokkaan kuului puolestaan 10 prosenttia vastaajista. Vastaa-
jien suhteellisen nuori ikä näkyy aiemmassa koulutustaustassa: Aiempi

ylempi tai alempi korkeakoulututkinto löytyi ainoastaan reilulta 12 prosentilta. Lukio- tai ammattitutkinto oli korkein suoritettu tutkinto enemmistölle eli 83 prosentille.

Media-alan työkokemusta löytyi sen sijaan lähes jokaiselta. Ainoastaan 5 prosenttia (kuvio 1) ei ollut tehnyt alan töitä ollenkaan, mikä on selvästi vähemmän kuin esimerkiksi ”Journalism Students Across the Globe” -tutkimuksen suomalaisvastaajien kohdalla. Heistä vailla alan työkokemusta oli 26 prosenttia (Mäenpää 2015, 7). TAT-ryhmän ”Nuoret toimittajat” -tutkimuksessa vastaava luku oli 15 prosenttia (Kolari 2011, 52).

Kuvio 1. Vastaajien media-alan työkokemus kuukausina.

Opinnäytetyössäni ilmennyt aiempaa työkokemusta koskeva korkeampi prosentti selittyy pitkälti sillä, että kysely oli kohdennettu loppuvaiheen opiskelijoille. Työharjoittelu on pakollinen osa journalismiin suuntautunutta medianomin tutkintoa kaikissa kolmessa tarkasteltavassa oppilaitoksessa. 30 opintopisteen työharjoittelun laajuus vastaa jo itsessään noin viittä työskentelykuukautta, joten se, että valtaosalla loppuvaiheen opiskelijoista oli media-alan aiempaa työkokemusta, ei yllätä. (Haaga-Helia ammattikorkeakoulu 2018d; Oulun ammattikorkeakoulu 2018; Turun ammattikorkeakoulu 2018.)

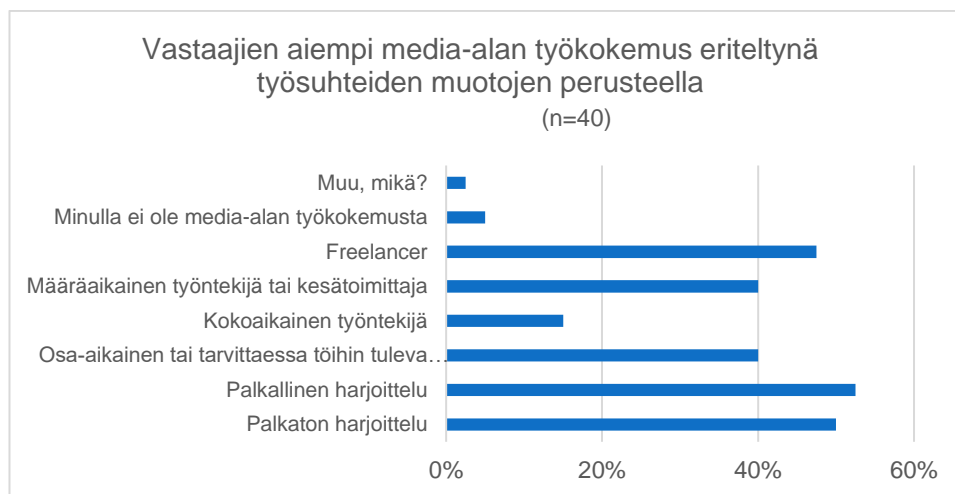
70 prosenttia kyselyni vastaajista olikin tehnyt media-alan töitä vähintään puoli vuotta. Yli 36 kuukautta työskennelleitä ei sen sijaan ollut lainkaan, mikä viittaa siihen, etteivät vastaajat olleet tehneet media-alan töitä ennen opintoja. Tämä tukee Ahvan ja Mäenpään (2017, 4–6) näkemystä siitä, että juuri koulutus avaa monille toimittajille nykypäivänä ensimmäiset ovet alan töihin.

Koska yli 36 kuukautta työskennelleitä vastaajia ei ollut, olen rajannut kyseisen ryhmän pois opinnäytetyöni aineiston analyysistä. Olen myös yhdistänyt 13–24 kuukautta ja 25–

36 kuukautta työskennelleet analyysiosiossa pääosin yhdeksi 1–3 vuotta työskennelleiden ryhmäksi, sillä ensimmäistä ryhmää edusti ainoastaan kaksi opiskelijaa. Samasta syystä olen yhdistänyt myös alle 6 kuukautta alan työkokemusta omaavat ja täysin vailla alan työkokemusta olevat yhdeksi ryhmäksi analyysissäni.

Vastaajien alan aiempien työsuhteiden muodot muodostivat kirjavan joukon. Kokemusta oli hankittu freelancerina, palkallisten ja palkattomien harjoitteluiden, kesätoimittajuuksien, määräaikaisten tai osa-aikaisten työsuhteiden tai nollasopimusten (tarvittaessa töihin tuleva) kautta. Avovastauksissa mainittiin myös Nuorten ääni -toimitus kokemusta kerryttäneenä paikkana. Kokoaikaisista alan työsuhteista kokemusta oli vain 15 prosentilla (kuvio 2). Aineistoni ei kerro, minkälaisista medioista vastaajilla oli aiempaa työkokemusta. Näin jälkikäteen ajateltuna olisi ollut mielenkiintoista selvittää, ovatko työpaikat siirtyneet aiempiin vuosiin verrattuna selkeästi enemmän verkkoon ja sosiaaliseen mediaan printtimediasta ja miten siirtymä on vaikuttanut opiskelijoiden kokemaan epävarmuuteen.

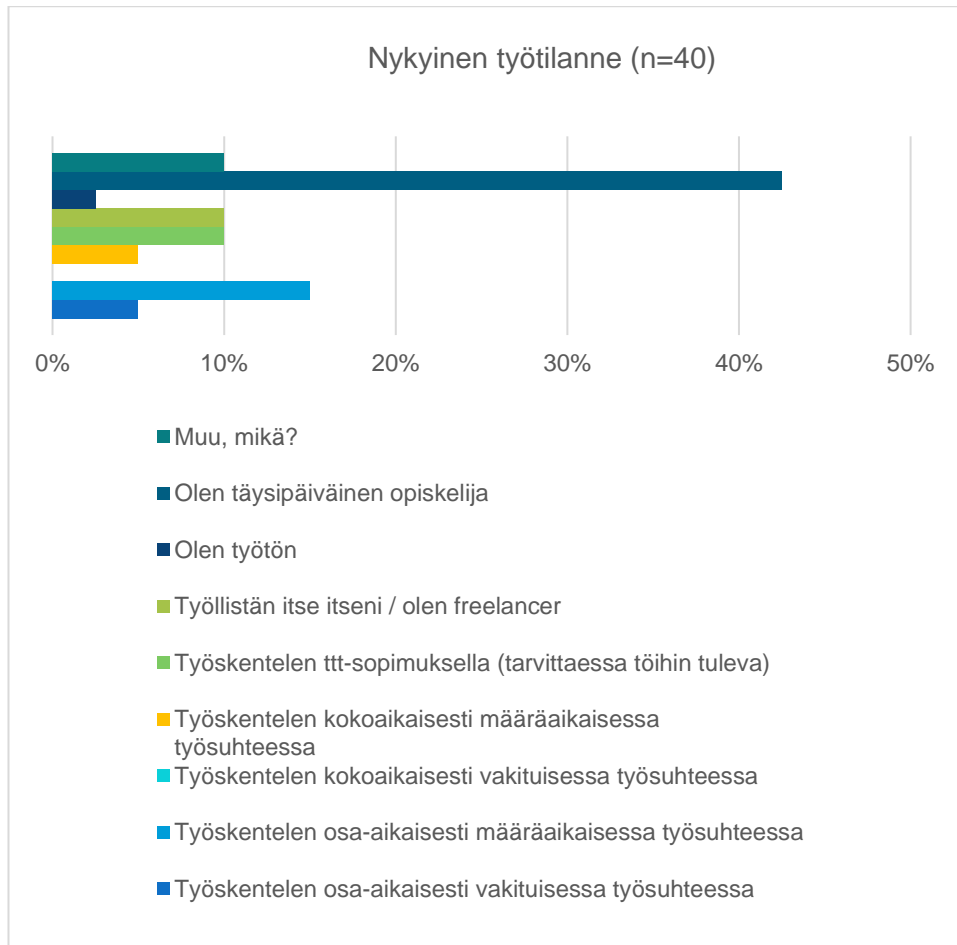
Kuvio 2. Vastaajien aiempi media-alan työkokemus työsuhteiden perusteella.

Hieman yli puolet (55 prosenttia) kyselyn vastaajista työskenteli vastausajankohtana jollain tavalla media-alalla tai viestinnän parissa (kuvio 3). Luku kattaa myös kaikki "Muu, mikä?" -vaihtoehdon valinneet. Kyseisen vastausvaihtoehdon valinneet kertoivat avovastauksessa työskennelleensä vastausajankohtana viestinnän tai sosiaalisen median parissa tai olleensa vastausajankohtana alan työharjoittelussa.

Ainoastaan 5 prosenttia kyselyyni vastanneista työskenteli vastausajankohtana alan vakituksessa työsuhteessa ja nekin olivat osa-aikaisia. Loppujen työsuhde oli määräaikainen tai tarvittaessa töihin kutsuttava tai he työllistivät itse itsensä esimerkiksi freelancetöillä. 43 prosenttia kertoi olevansa vastausajankohtana täysipäiväinen opiskelija. Kokoaikaisesti vakituksessa työsuhteessa työskenteleviä ei sen sijaan ollut lainkaan (kuvio 3).

Kuvio 3. Vastaajien nykyinen työtilanne.

4 Tulokset

Luvussa 4 esittelen opinnäytetyötäni varten keräämästäni määrällisestä ja laadullisesta tutkimusaineistosta esiin nousseita tuloksia.

Ensiksi tarkastelen sitä, mitkä asiat aiheuttavat aineiston perusteella epävarmuutta toimittajaopiskelijoille ja miten työkokemuksen määrä vaikuttaa epävarmuutta aiheuttaviin tekijöihin. Seuraavaksi kuvailen sitä, miten epävarmuus ilmenee vastaajien kertoman mukaan ja minkälaisista keinoista he ovat saaneet apua epävarmuuden sietämiseen ja oman ammatillisen itsevarmuutensa kasvattamiseen. Lopuksi avaan vastaajien näkemyksiä siitä, saako toimittaja olla epävarma ja voiko epävarmuudesta olla myös hyötyä.

4.1 Epävarmuutta aiheuttavat tekijät

Opinnäytetyön yhtenä tavoitteena oli selvittää, kuinka yleistä journalistiseen työhön liittyvä epävarmuuden tunne on alaa opiskelevien keskuudessa ja liittyykö opiskelijoiden kokema epävarmuus enemmänkin omaan osaamiseen ja siten ammatti-identiteetin rakennusprosessiin vai media-alan murrokseen ja näin ollen muuttuneeseen toimintaympäristöön ja toimittajan työnkuvaan.

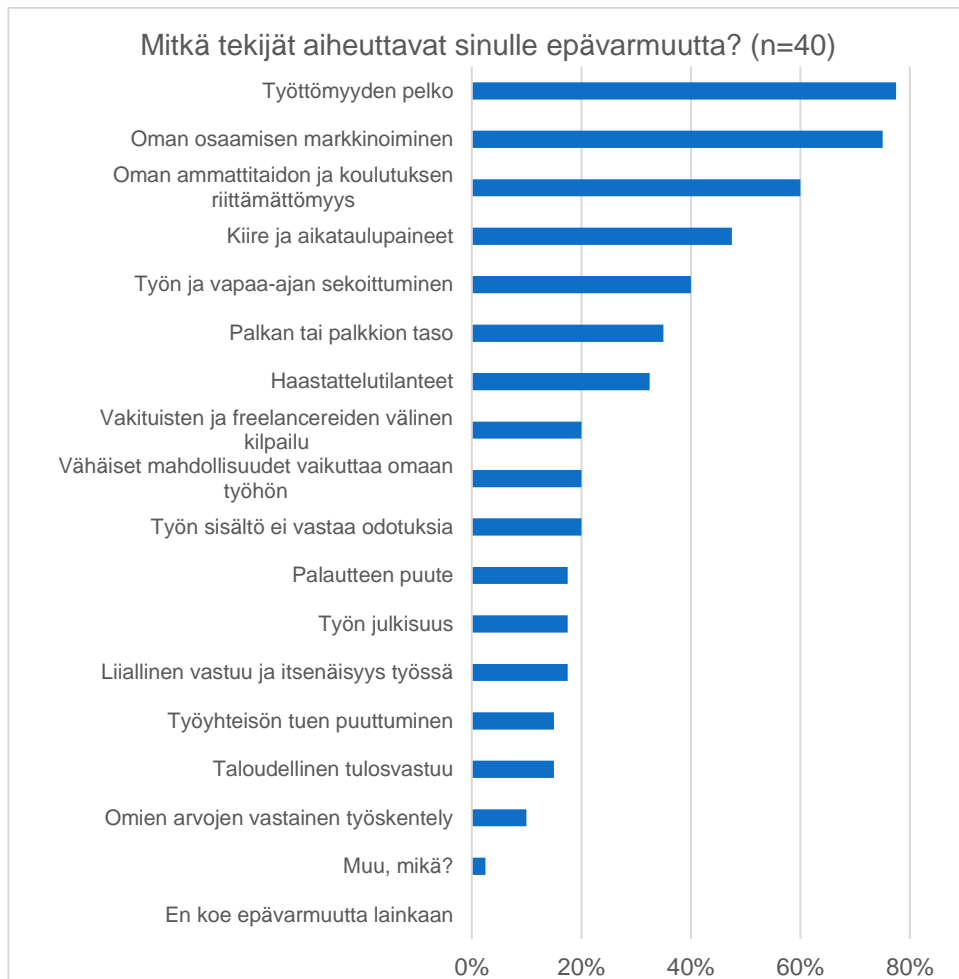
Kyselyni perusteella kaikki vastaajat kokevat jonkinlaista epävarmuutta, mutta epävarmuutta aiheuttavat tekijät vaihtelevat. Epävarmuutta aiheuttavia tekijöitä selvitettiin muun muassa kysymyksellä yhdeksän. Kukaan vastaajista ei valinnut vastausvaihtoehtoa ”en koe epävarmuutta lainkaan” (kuvio 4).

Opiskelijoita pyydettiin arvioimaan kysymyksillä 10–12, minkä verran epävarmuus johtuu media-alan muutoksista, oman ammattitaidon riittämättömyydestä ja henkilökohtaisesta elämästä. Opiskelijat arvioivat epävarmuutensa liittyvän suhteellisen saman verran alan murrokseen kuin omaan ammattitaitoonsa. Omat epävarmuutensa media-alan muutoksista enimmäkseen tai jonkin verran johtuviksi liitti lähes 83 prosenttia, oman ammattitaidon riittämättömyydestä puolestaan 85 prosenttia. Huomattavasti harvempi eli noin 63 prosenttia sen sijaan arvioi epävarmuutensa liittyvän henkilökohtaiseen elämäänsä.

Sekä määrällisessä että laadullisessa aineistossa eniten epävarmuutta aiheuttaviksi tekijöiksi nousivat työllistymiseen, oman osaamisen markkinointiin ja oman ammattitaidon riittämättömyyteen liittyvät epävarmuudet ja huolet. Pelko työpaikan menettämisestä tai siitä, että ei löydä työpaikkaa, sekä epävarmuus oman osaamisen markkinoinnista, korostuivat kaikissa vastaajaryhmissä työkokemuksen määrästä riippumatta.

Käsittelen työllistymiseen liittyviä epävarmuuksia tarkemmin omassa alaluvussa.

Kuvio 4. Vastaajille epävarmuutta aiheuttavat tekijät.

4.1.1 Omaan ammattitaitoon liittyvä epävarmuus

Epävarmuutta oman ammattitaidon tai koulutuksen riittämättömyydestä koki kaikista vastaajista 60 prosenttia (kuvio 4). Vaikka näinkin moni ilmaisi olevansa epävarma oman ammattitaitonsa ja koulutuksen riittämättömyydestä, kokivat opiskelijat opinnäytetyökyselyni perusteella hallitsevansa lähes kaikki mainitut toimittajan ammattitaitoon liitettävät asiat ja ominaisuudet hyvin, mikä tuntuukin hieman ristiriitaiselta oman ammattitaidon riittämättömyyteen liittyvien ajatusten kanssa.

Tässä opinnäytetyössä opiskelijoiden arviota omasta osaamisestaan mitattiin kysymyksellä 19, johon oli listattu toimittajan työtä kuvaavia taitoja. Opiskelijoita pyydettiin kertomaan Likertin viisiportaisen asteikon kautta, kuinka samaa tai eri mieltä he ovat siitä, että he hallitsevat kohdassa esitetyt journalistin ammattitaitovaatimukset (taulukko 2).

Taulukko 2. Opiskelijoiden käsitys siitä, kuinka hyvin he kokevat hallitsevansa toimittajan ammattitaitoon liitettävät taidot.

	Täysin eri mieltä (%)	Melko eri mieltä (%)	En osaa sanoa (%)	Melko samaa mieltä (%)	Täysin samaa mieltä (%)	Yhteensä (%)
Hallitsen eri julkaisualustat ja sosiaalisen median.	2,5	7,5	2,5	55	32,5	100
Uuden tiedon ja taitojen omaksuminen on minulle helppoa.	0	7,5	5	62,5	25	100
Hallitsen journalistin ammattietiikan.	0	2,5	10	62,5	25	100
Hallitsen journalistisessa työssä tarvittavat tekniset työvälineet.	2,5	12,5	10	47,5	27,5	100
Osaan olla kriittinen ja analyttinen.	0	12,5	15	50	22,5	100
Minulla on kyky tiivistää olennaisia asioita.	0	7,5	20	50	22,5	100
Osaan hankkia tietoa oikeasta paikasta.	2,5	10	17,5	52,5	17,5	100
Suoriudun journalistisista työtehtävistä riittävän nopeasti.	0	20	10	57,5	12,5	100
Minulla on hyvät vuorovaikutustaidot.	2,5	12,5	17,5	40	27,5	100
Olen kielitaitoinen.	2,5	15	15	42,5	25	100
Hallitsen eri juttutyypit ja osaan tuottaa mielenkiintoista sisältöä.	0	12,5	22,5	52,5	12,5	100
Olen hyvä ideoimaan.	7,5	22,5	20	40	10	100
Olen hyvä verkostoitumaan.	15	32,5	10	35	7,5	100

Erityisen varmoja opiskelijat olivat kyvyistään oppia uutta sekä siitä, että he hallitsevat eri julkaisualustat, sosiaalisen median ja ammattietiikan (taulukko 2). Kaksi ensimmäistä edellä mainituista ominaisuuksista on sellaisia, joihin niin sanottu nettisukupolvi on kasvanut läpi elämänsä (Kolari 2011, 53). Ei siis yllätä, että juuri näiden ominaisuuksien kohdalla kyselyyni vastanneet opiskelijat olivat luottavaisimpia. Vanhemman polven toimittajia

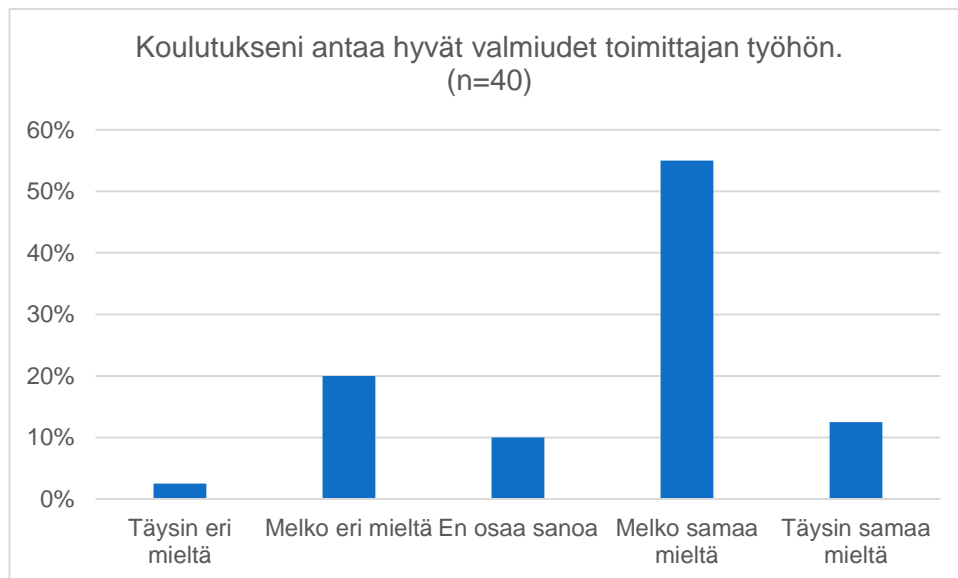
jatkuva uusien laitteiden opettelu on tyypillisesti arveluttanut ja osa on kokenut osaamisensa jääneen jopa jälkeen (esimerkiksi Harju ym. 2017, 111–114; Jyrkiäinen 2008, 86).

Aiempien toimittajaopiskelijoita koskevien tutkimusten mukaan opiskelijoilla on vahva ammattietiikka (Kolari 2011, 52–53; Mäenpää 2015, 21–23), joten oli odotettua, että opiskelijat ovat luottavaisia kykynsä hallita alan eettiset säännöt.

Epävarmimpia opiskelijat olivat verkostoitumistaitojensa suhteen (taulukko 2). Valtaosa (75 prosenttia) opiskelijoista mainitsi epävarmuutta aiheuttavana asiana oman osaamisen markkinoimisen (kuvio 4), mihin verkostoituminen liittyy olennaisesti. Tulos ei yllätä, sillä esimerkiksi moni Pauliina Lehtosen tutkimukseen osallistuneista nuorista toimittajista tiedosti oman osaamisen markkinoimisen ja verkostoitumisen merkityksen uran kannalta, mutta vierasti etenkin oman henkilöbrändin luomista markkinointimielessä (Lehtonen 2013, 76–81).

Yhtenä media-alan koulutuksen ongelmana onkin pidetty sitä, että se ei pysy aina yhä yrittäjävetoisemmaksi muuttuvan alan muutoksissa mukana (Gill 2011, 256). Aineistoni perusteella vastaajat ovat silti pääosin tyytyväisiä saamaansa koulutukseensa. 68 prosenttia opiskelijoista oli samaa tai melko samaa mieltä siitä, että heidän koulutuksensa antaa hyvät valmiudet työskennellä toimittajana tulevaisuudessa (kuvio 5).

Kuvio 5. Vastaajien näkemys siitä, kuinka hyvin oma koulutus valmistaa toimittajan työhön.

Harva käsitteli koulutusta teksteissään. Vaikka enemmistö vastaajista pitää koulutusta hyvänä, kaipasi muutama opiskelija kuitenkin parempia mahdollisuuksia erikoistua:

”Koulutusohjelmassani on mielestäni "opetellaan vähän kaikkea" -meininki, mikä on johtanut tunteeseen, että en osaa mitään todella hyvin. Olen joutunut opettelemaan paljon asioita, joista en usko olevan hyötyä urallani tulevaisuudessa. Toivoisin, että meillä olisi paremmat mahdollisuudet erikoistumiseen.”

Toiveet kattavammista erikoistumismahdollisuuksista ovat ymmärrettäviä. Toisin kuin yliopisto-opiskelijoilla, ei ammattikorkeakouluopiskelijoilla ole samanlaisia mahdollisuuksia kerryttää opintojen kautta tiedollista asiantuntijuutta jostain tietystä aihepiiristä, sillä myös vapaavalintaiset opinnot keskittyvät tyypillisesti teorian sijaan käytännön taitoihin ja monimediaaliseen osaamiseen.

Aiempien tutkimusten mukaan myöskään kiireinen työelämä ei tarjoa erikoistumismahdollisuuksia työn ohessa, vaan kouluttautuminen, oman osaamisen ja tietämyksen kartuttaminen on pitkälti toimittajan omalla vastuulla ja sen on tapahduttava muiden työtehtävien lomassa (Harju ym. 2017, 114).

Yhdessä avovastauksessa toivottiin myös sitä, että koulussa puhuttaisiin freelancertyöhön liittyvästä hinnoittelusta enemmän ja avoimemmin. Kaikki kolme opinnäytetyössä tarkasteltavana olevaa ammattikorkeakoulua tarjoavat pakollisina tutkinto-opintoina yrittäjyyteen ja freelancerina toimimiseen liittyviä kursseja (Haaga-Helia ammattikorkeakoulu 2018d; Oulun ammattikorkeakoulu 2018; Turun ammattikorkeakoulu 2018). Sitä ei opinto-opista käy kuitenkaan ilmi, kuinka vahvasti yrittäjyyttä käsitellään muiden kurssien yhteydessä. Ehkä toiveena olisikin, että laskutus ja muut seikat otettaisiin vahvasti osaksi kaikkea opetusta niin, että esimerkiksi aikakauslehtikirjoittamista käsittelevällä kurssilla puhuttaisiin enemmän myös siitä, minkä verran juuri siellä tehdyistä jutuista tulisi laskuttaa.

Koska valtaosa vastaajista oli koulutukseen tyytyväisiä, tuntuu omaan osaamiseen liittyvä epävarmuus johtuvan koulutukseen liittyvien puitteiden sijaan enemmän alan murroksesta, henkilökohtaisen itseluottamuksen puutteesta tai kokemuksen määrästä.

Opiskelijoiden omaa ammatillista itsevarmuutta vahvistavia tekijöitä kartoitettiin muun muassa kysymyksellä 20, jossa opiskelijoita pyydettiin valitsemaan kaikki vaihtoehdot, jotka ovat auttaneet oman ammatillisen itsevarmuuden kasvattamisessa. Isompi osa opiskelijoista koki käytännön työkokemuksen (73 prosenttia) kartuttamisen parantaneen heidän ammatillista itsetuntoaan kuin kouluttautumisen (38 prosenttia). Itsevarmuutta kasvattavina tekijöinä nousivat esiin myös työhön tai opintoihin liittyvät onnistumiset (70 prosenttia), omien mukavuusalueiden ulkopuolelle meneminen (58 prosenttia) sekä opettajien tai pomon tuki (55 prosenttia) ja työ- tai opiskelutovereiden tuki (50 prosenttia) (kuvio 6).

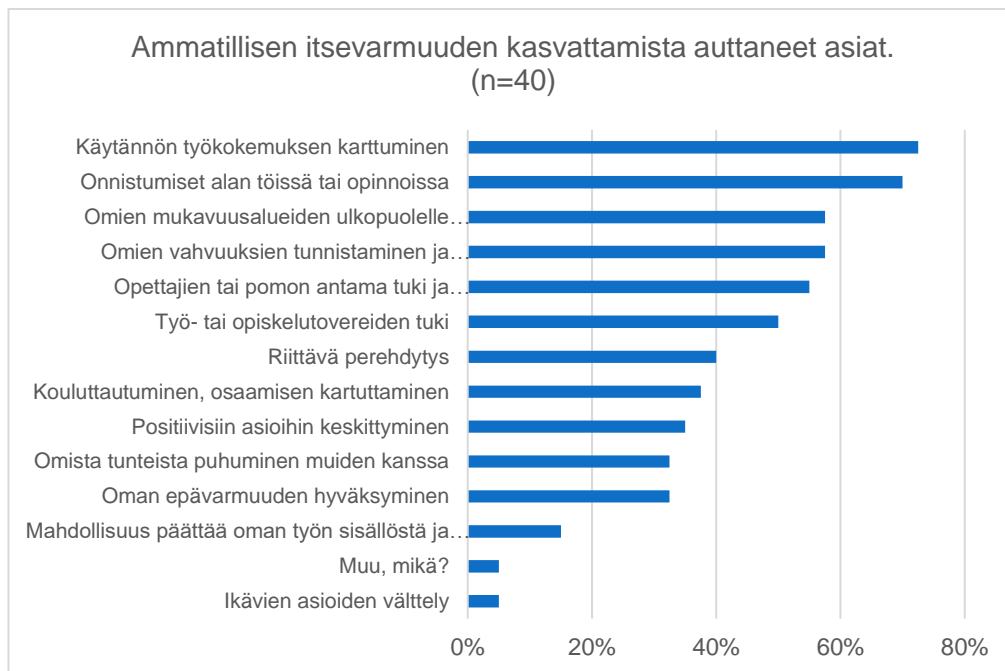
Työ- tai opiskelukavereiden tuesta apua kokivat saaneensa erityisesti ne, joilla kokemusta ei ollut lainkaan tai sitä oli enintään kuusi kuukautta. Näin ajatteli lähes 67 prosenttia joukon vastaajista. Mitä vähemmän työkokemusta oli, sitä merkittävämmäksi tuki koettiin.

Sen sijaan 1–3 vuotta työskennelleistä vain hieman yli 27 prosenttia koki työ- tai opiskelukavereiden tuen kasvattaneen omaa ammatillista itsevarmuutta. Tämä vahvistaa myös erikoispsykologi Eva Tuomisen näkemystä siitä, että tuella ja palautteella on iso merkitys ammatilliseen itsetunnon kehittymisen kannalta etenkin aivan uran alkumetreillä (Tuomi-
nen 2005, 152–159). Kun kokemusta ja luottoa omaan osaamiseen on jo enemmän, ei muiden tukea välttämättä koeta enää aivan yhtä tärkeäksi.

Melko harva koki epävarmuutta palautteen (18 prosenttia) tai työyhteisön tuen puutteesta (15 prosenttia). Tältä osin näyttäisikin siltä, että media-alan tulokkaat kokevat saavansa kaipaamansa palautetta riittävästi. Tulos on huomattavasti positiivisempi kuin esimerkiksi Jyrki Jyrkiäisen toimittajatutkimuksen, johon vastanneet kertoivat saavansa palautetta vain muutaman kerran vuodessa ja ylemmän tason johtajilta jopa vielä harvemmin (Jyrkiäinen 2008, 34–35).

On hyvinkin mahdollista, että palautteen määrä vähenee sitä mukaan, mitä enemmän työvuosia on takana. Kokeneemman toimittajan ei välttämättä ajatella työpaikoilla tarvitsevan yhtä paljon palautetta kuin uuden työntekijän, jonka ura on vasta alussa.

Kuvio 6. Vastaajien ammatillista itsevarmuutta vahvistaneet asiat.

Opiskelijoilla, joilla oli alan työkokemusta alle kuusi kuukautta tai ei lainkaan, epävarmuus tuntui linkittyvän ylipäättään selkeästi enemmän omaan osaamiseen kuin niillä opiskelijoilla, joilla työkokemusta oli enemmän. 1–3 vuotta alan töitä tehneistä omasta ammattitaidostaan epävarmuutta tunsu 45 prosenttia, kun taas 0–6 kuukauden työkokemuksen omanneiden määrä oli huomattavasti suurempi, 75 prosenttia (taulukko 3).

Taulukko 3. Ammattitaidon tai koulutuksen riittämättömyydestä epävarmuutta tuntevien prosentuaalinen osuus työkokemuksen määrän mukaan jaoteltuna.

Vastaajat	Ei (%)	Kyllä (%)	Yhteensä (%)
Työkokemusta 0–6 kk	25	75	100
Työkokemusta 6–12 kk	41	59	100
Työkokemusta 13–36 kk	55	45	100
Kaikki	40	60	100

0–6 kuukautta media-alan töitä tehneille huolta aiheuttivat monet toimittajan työnkuvaan perinteisesti liitettävät asiat, kuten omien tekstien laadukkuus ja ideointi. Lisäksi epävarmuutta nostattivat luonnollisesti uudet tilanteet. Omaa osaamista verrattiin muihin kokeneempiin työntekijöihin, mikä sai opiskelijat epäilemään omia kykyjään toimittajina:

”Pääsin palkattomasta harjoittelusta palkkatöihin saman lehtitalon toiseen toimitukseen. Olin tällöin kolmannen vuoden opiskelija. Siirto tapahtui kesken harjoittelun, joten olin silloin ammatillisesti vielä aika hiomaton. Toimituksen kova tahti yllätti, ja tunsin itseni riittämättömäksi ja huonoksi jokainen päivä.”

Kokemuksen ja rutiinien puute tuottivat usealle myös esimerkiksi haastattelutilanteisiin ja juttukeikkoihin liittyvää epävarmuutta. Eräs vastaaja kuvaili, kuinka erityisesti ensimmäinen seurapiirikeikka toimittajana aiheutti suurta ahdistusta, eikä koko keikasta tullut mitään. Toinen taas kertoi epävarmuuden nostavan päätä etenkin silloin, kun ei ole mahdollista pyytää apua kokeneemmalta kollegalta. Muutamissa vastauksissa puolestaan korostui huoli siitä, ettei osaa kysyä oikeita kysymyksiä haastattelutilanteessa tai kykene olemaan tarpeeksi läsnä. Myös omaa auktoriteettia haastattelijana epäiltiin:

”Olen nuori naisopiskelija ja tunnen epävarmuutta varsinkin haastatellessa vanhempia henkilöitä. Tuntuu vaikealta esitellä itsensä toimittajaopiskelijana, mutta toisaalta en halua sanoa olevani toimittaja, koska en koe sitä vielä olevani. Pelkään, että

kaikki huomaavat, kuinka surkea olen (vaikka olisinkin oikeasti ihan hyvä siinä, mitä teen).”

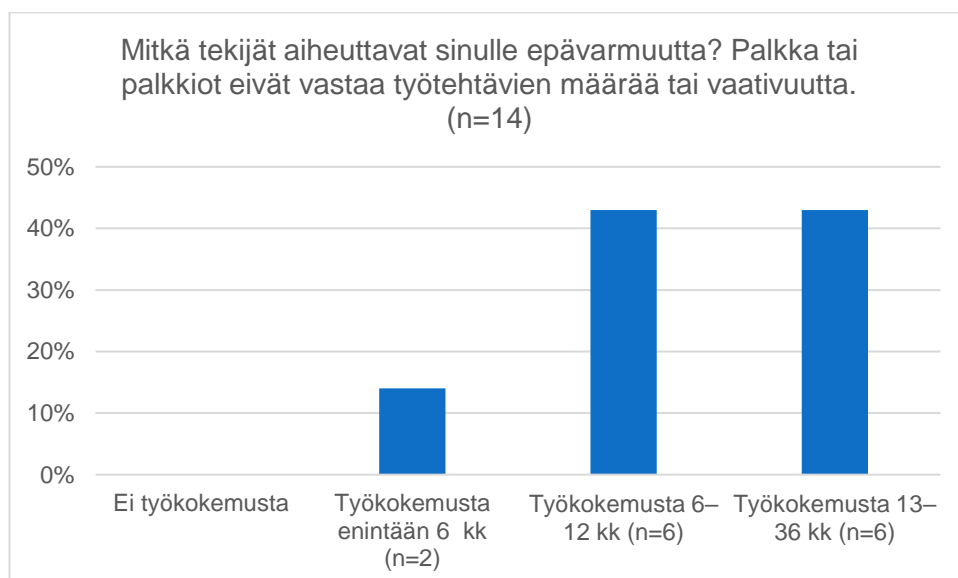
Yli vuoden verran työskennelleet eivät puolestaan kokeneet haastattelutilanteista lainkaan epävarmuutta. He vaikuttivat olevan kaikkiaan toimittajan työkuvaan liitettävästä ammatillisesta osaamisestaan itsevarmempia kuin ne opiskelijat, joilla kokemusta oli enintään puoli vuotta tai ei lainkaan. Pidän mahdollisena syynä sitä, että heille on todennäköisesti ehtinyt kertymään positiivisia, ammatti-identiteettiä vahvistavia kokemuksia rutiinien ja toistojen kautta enemmän kuin niille, joilla työkokemusta on vähemmän.

4.1.2 Kokeneemmat tuntevat epävarmuutta palkkioista ja kiireestä

Yli vuoden verran työskennelleiden kohdalla epävarmuus tuntui linkittyvän perinteisten toimittajan taitojen sijaan enemmänkin media-alan murroksesta ja kasvavasta kilpailusta johtuviin seikkoihin. Epävarmuutta aiheuttivat oman osaamisen markkinoinnin ja työuran tulevaisuuden lisäksi muun muassa palkka- ja palkkiotasot, sekä kiire ja aikataulupaineet, mikä poikkeaa vähemmän tai ei lainkaan alan töitä tehneiden vastauksista.

Vaikka palkkiotasot nousivat esiin määrällisessä aineistoissa epävarmuutta aiheuttavina tekijöinä, on kiinnostavaa, ettei kukaan maininnut palkka- tai palkkiotasoja tai taloudellista huolta omista teksteissään. Tämä saattaa ehkä selittyä sillä, että lähes puolet vastaajista opiskeli vastausajankohtana täysipäiväisesti, joten palkka- tai palkkiotasot eivät välttämättä olleet sillä hetkellä ajankohtaisia. Se, etteivät palkka tai palkkiot vastaa työtehtävien määrää tai vaativuutta, aiheutti epävarmuutta kaikista vastaajista 35 prosentille (kuvio 7). Vastausvaihtoehdon valinneista kaikilla oli aiempaa media-alan työkokemusta. Valtaosa heistä oli ollut alalla 6–12 kuukautta (43 prosenttia) tai yli vuoden verran (43 prosenttia).

Kuvio 7. Opiskelijat, joille palkka- tai palkkiotasot aiheuttavat epävarmuutta.

Työkokemuksen määrän mukaan eriteltynä palkka- ja palkkiotasojen riittämättömyys aiheutti epävarmuutta yli puolelle (55 prosenttia) 1–3 vuotta alalla työskennelleistä, mutta 0–6 kuukautta työskennelleistä vain 17 prosentille (taulukko 4).

Suhteellisesti eniten epävarmuutta palkkiotasosta kokivat alalla pisimpään eli yli vuodesta kolmeen vuoteen työskennelleet. Heistä moni oli ehtinyt tehdä freelancetöitä, mikä saattaa vaikuttaa vastauksissa siihen, että palkkiot nousivat juuri tämän ryhmän kohdalla enemmän epävarmuutta aiheuttavaksi asiaksi kuin vähemmän työkokemusta omaavilla.

Erikoista on, ettei palkkioista juurikaan mainittu mitään vapaamuotoisissa kirjoitelmissa. Asia nousi tapetille ainoastaan yhdessä tekstissä, jossa mainittiin hinnoittelun olevan vaikeaa. Siksi opiskelija toivoi siihen enemmän avoimuutta.

Taulukko 4. Vastajat, joille palkka tai palkkiot aiheuttavat epävarmuutta työkokemuksen määrän mukaan jaoteltuna.

Vastajat	Ei (%)	Kyllä (%)	Yhteensä (%)
Työkokemusta 0–6 kk	83	17	100
Työkokemusta 6–12 kk	65	35	100
Työkokemusta 13–36 kk	45	55	100
Kaikki	65	35	100

Freelancereiden palkkiot ja neuvottelumahdollisuudet ovat olleet viime vuosina useasti tapetilla. Esimerkiksi Suomen Journalistiliitto on ajanut itsensä työllistäjille parempia neuvottelumahdollisuuksia (Haapalainen 27.2.2019).

”Freelancereiden työmarkkinatutkimus 2016” osoittaa, että joka kolmas freelancer pitää omia mahdollisuuksiaan neuvotella työn sopimusehdoista heikkoina tai olemattomina, vaikka freelancerit ovat muutoin tyytyväisiä freelanceriyteen, eivätkä haaveile palkkatyöstä. Täysin itse omat sopimusehtonsa pystyy sanelemaan tutkimuksen mukaan vain 7 prosenttia. (Nurmela 2017, 8–9).

Vakituisten ja freelancereiden välinen kilpailu aiheutti minun opinnäytetyökyselyyni vastanneista silti epävarmuutta vain 20 prosentille. Jyrki Jyrkiäisen (Jyrkiäinen 2008, 60) mukaan esimerkiksi työntekijöiden keskinäinen kilpailu on tyypillisempää vanhemmille ikäluokille kuin nuoremmille. Voi olla, että Jyrkiäisen havaintoa selittää toimintaympäristön

muutos. Toisin kuin vakaisiin työolosuhteisiin tottuneille vanhemmille toimittajille, on tiukka kilpailutilanne ollut nuoremmille toimittajille asia, joka on pitänyt hyväksyä alusta asti.

Toinen mahdollinen selittävä tekijä saattaa olla käytännön työkokemuksen vähäinen määrä, sillä yhdelläkään vastaajista ei ollut yli kolmea vuotta enempää työkokemusta. Iso osa oli vastausajankohtana myös täysipäiväinen opiskelija, joten työpaikkojen vakituisten työntekijöiden ja freelancereiden välinen kilpailutilanne ei välttämättä näyttänyt sille hetkellä heille kovin voimakkaana. Enemmän aineistossa esiin tuntui nousevan kilpailu muiden tulokkaiden kanssa kesätyöpaikoista.

Opinnäytetyökyselyni perusteella kiireen ja aikataulupaineiden vuoksi epävarmuutta koki kaikista vastaajista yhteensä 48 prosenttia (kuvio 4). Yleisintä kiireen ja aikataulupaineiden aiheuttama epävarmuus oli 1–3 vuotta ja 6–12 kuukautta media-alan töitä tehneiden joukossa. Yli vuoden verran työskennelleistä se aiheutti epävarmuutta 55 prosentille ja enintään vuoden verran työskennelleistä noin 53 prosentille. Vastaava luku 0–6 kuukautta alalla työskennelleiden kohdalla oli alhaisempi, 33 prosenttia.

Taulukko 5. Vastaajat, joille kiire ja aikataulupaineet aiheuttavat epävarmuutta.

Vastaajat	Ei (%)	Kyllä (%)	Yhteensä (%)
Työkokemusta 0–6 kk	67	33	100
Työkokemusta 6–12 kk	47	53	100
Työkokemusta 13–36 kk	45	55	100
Kaikki	52	48	100

Työn ja vapaa-ajan sekoittumisesta kantoi huolta puolestaan 40 prosenttia kaikista vastaajista (kuvio 4). Tämä ei yllätä, sillä Auli Harjun ym. haastateltavat kertoivat, että työasiat ja oma riittämättömyys vaivaavat myös kotona (Harju ym. 2017, 116).

Myös Pauliina Lehtosen haastateltavat kokivat, että toimittajuus on vahvasti läsnä vapaa-ajalla (Lehtonen 2012, 55–56). Toisin kuin Harjun ym. haastateltavat ja minun opinnäytetyötutkimukseeni vastannet, Lehtosen haastateltavat eivät kokeneet tarvetta selkeälle rajanvedolle vapaa-ajan minän ja toimittajuuden välille (Lehtonen 2013, 55–56). Tässä mielessä Lehtosen tutkimuksessa työn ja vapaa-ajan sekoittuminen ei nouse samalla tavalla epävarmuutta aiheuttavaksi tekijäksi kuin minun opinnäytetyötutkimuksessani.

Taulukko 6. Vastaajat, joille työn ja vapaa-ajan sekoittuminen aiheutti epävarmuutta.

Vastaajat	Ei (%)	Kyllä (%)	Yhteensä (%)
Työkokemusta 0–6 kk	67	33	100
Työkokemusta 6–12 kk	59	41	100
Työkokemusta 13–36 kk	45	55	100
Kaikki	60	40	100

Työkokemuksen määrästä riippumatta melko harva (15 prosenttia) koki epävarmuutta taloudellisesta tulosvastuusta. Taloudellista tulosvastuuta kokevien vastaajien alhainen määrä ei yllätä ennako-oletuksia, sillä todennäköisemmin taloudellinen tulosvastuu koskettaa enemmänkin esimiestehtävissä toimivia, ei alalle vasta siirtyviä tulokkaita.

Myöskään omien arvojen vastainen työskentely ei tuottanut epävarmuutta juuri kenellekään (10 prosenttia). Vastausvaihtoehdon valinneiden prosentuaalinen määrä on yllättävän pieni, ottaen huomioon sen, että journalismin viihteellistyminen on huolettanut aiempien tutkimuksien (Jyrkiäinen 2008, 56–58, 61–62; Kolari 2011, 54–56; Mäenpää 2015, 17–18) mukaan sekä toimittajiksi opiskelevia että pidempään alalla toimineita. Siksi ajattelinkin, että useampi olisi kokenut epävarmuutta omien arvojen vastaisesta toiminnasta.

Vaikka omien arvojen vastainen toiminta ei noussut opinnäytetyöaineistossani merkittäväksi epävarmuutta aiheuttavaksi tekijäksi, muutama opinnäytetyötutkimuksessani mukana olleista opiskelijoista mainitsi avovastauksissa viihteellisen ”klikkijournalismin” tekemisen omien arvojensa vastaiseksi:

”Klikkiotsikoiden maailmassa minusta ei olisi moneenkaan toimitukseen työskentelemään, koska arvoilleni olisi liian vastenmielistä kirjoittaa Maisa Torpan belfiestä tai Sara Siepin erosta.”

Yhtenä selityksenä sille, ettei omien arvojen vastainen työskentely aiheuttanut 10 prosenttia enemmän kyselyyni vastanneista epävarmuutta, voi mahdollisesti pitää esimerkiksi Erja Kolarin esittämää näkemystä siitä, että niin sanottu nettisukupolvi valitsee työnsä ennen kaikkea sen mielekkyyden perusteella (Kolari 2011, 67). Voikin olla, että mikäli työ ei

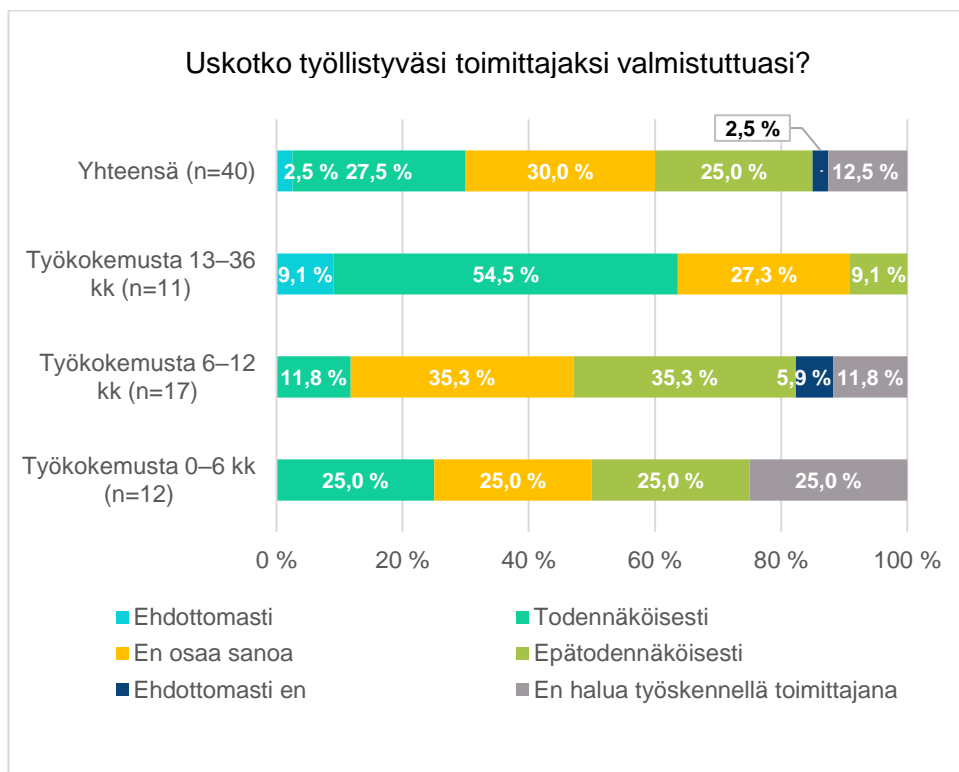
vastaa omaa arvomaailmaa, ei sitä välttämättä edes oteta vastaan, vaikka se kasvattaisi oman alan työkokemuksen määrää.

4.1.3 Työuran tulevaisuus ja työllistyminen huolettavat lähes jokaista

Huoli omasta työllistymisestä ulottuu opinnäytetyötutkimukseni perusteella työkokemuksen määrästä riippumatta lähes jokaiseen. Pelko työpaikan menettämisestä tai pelko siitä, että ei löydä työpaikkaa valmistuttuaan, tuotti epävarmuutta lähes 78 prosentille (kuvio 4).

Aineistoni perusteella työkokemuksen määrä näyttäisi kuitenkin olevan yhteydessä siihen, miten varmoja opiskelijat olivat oman uransa tulevaisuudesta ja minkälaisina opiskelijat pitivät omia työllistymismahdollisuuksiaan. Opiskelijat, joilla oli alan työkokemusta yli vuoden verran, uskoivat työllistyvänsä toimittajiksi selkeästi varmemmin. Heistä noin 64 prosenttia uskoi todennäköisesti tai ehdottomasti työllistyvänsä toimittajiksi valmistuttuaan. Sen sijaan niistä vastaajista, joilla oli alan työkokemusta enintään alle puoli vuotta, huomattavasti harvempi eli 25 prosenttia uskoi löytävänsä toimittajan töitä valmistumisen jälkeen. 6–12 kuukautta työskennelleistä näin ajatteli vain vajaat 12 prosenttia (kuvio 8).

Kuvio 8. Vastaajien näkemys siitä, kuinka todennäköisesti he uskovat työllistyvänsä toimittajiksi.

Opinnäytetyökyselyyni vastanneiden opiskelijoiden usko omaan työllistymiseen toimittajana oli kaikkiaan alhaisempi kuin kansainvälisen toimittajaopiskelijoille suunnatun ”Journalism Students Across the Globe” -tutkimuksen (Mäenpää 2015) suomalaisvastaajien.

Tutkija Jenni Mäenpään tutkimusraportista käy ilmi, että kyseisen tutkimuksen suomalaisvastaajista 46 prosenttia ajatteli työllistyvänsä toimittajaksi valmistuttuaan, 51 prosenttia piti omaa toimittajan uransa epätodennäköisenä tai epävarmana ja 3 prosenttia ilmaisi, ettei halua työskennellä toimittajana lainkaan. (Mäenpää 2015, 28–29.)

Minun tutkimuksessani omaan työllistymiseensä uskovien osuus oli 30 prosenttia ja epävarmojen, epätodennäköisenä ja mahdottomana sitä pitävien osuus noin 58 prosenttia. Sen sijaan lähes 13 prosenttia kaikista vastaajista kertoi, ettei halua työskennellä toimittajana, mikä on selkeästi enemmän kuin ”Journalism Students Across the Globe” -tutkimuksessa (Mäenpää 2015, 28–29). Tutkimukseni tulos antaa silti uransa alussa olevien toimittajien tulevaisuutta koskevista näkemyksistä optimistisemmän kuvan kuin TAT-ryhmän ”Nuoret journalistit” -kyselytutkimuksen (2011) tulokset. TAT-ryhmän tutkimukseen vastanneista peräti 71 prosenttia kertoi ajattelevansa tekevänsä tulevaisuudessa muita kuin toimittajan töitä. (Kolari 2011, 62.)

Aiemmissä nuoria toimittajia koskevissa tutkimuksissa nuoret ovat kertoneet alanvaihtoajatusten syyksi epävakaan työllistymistilanteen ja työpaikan saannin vaikeuden (esimerkiksi Mäenpää 2015, 29–30). Heikko tulevaisuususkko ei kuitenkaan välttämättä yksin selitä alan vaihtoon liittyviä ajatuksia. Erja Kolarin mukaan siihen voivat vaikuttaa työpaikkojen niukkuuden lisäksi nuorten muuttunut suhtautuminen työhön. Yhdessä ammatissa ei välttämättä haluta edes toimia loppuelämää. (Kolari 2011, 62–67.)

Minun opinnäytetyökyselyni ei tarjoa suoraa vastausta siihen, miksi osa vastaajista ei halua itselleen toimittajan uraa. Kattavien vastauksien saaminen olisi vaatinut erillisen avokysymyksen, jossa ”En halua työskennellä toimittajana” -vastausvaihtoehdon valinneita olisi pyydetty avaamaan tarkemmin syitä.

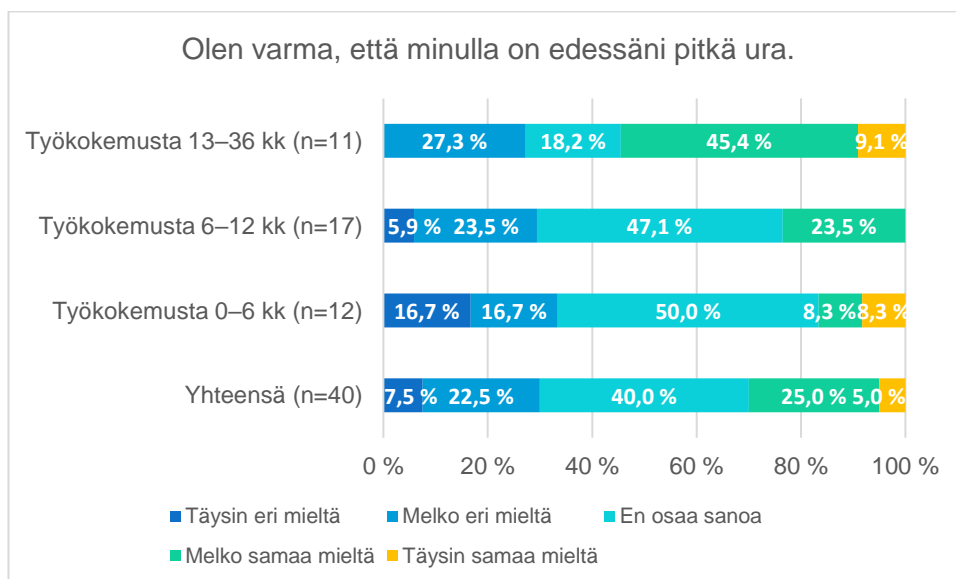
Vaikka aineistoni ei anna selityksiä sille, miksi 13 prosenttia ei tahdo alalle lainkaan, voi aineiston pohjalta kuitenkin esittää arvauksia. Aineistoni ei kerro sitä, miksi opiskelijat ovat ylipäättään hakeutuneet opiskelemaan journalismia. On mahdollista, että joillekin koulutus on jo lähtökohtaisesti saattanut olla unelmien täyttymysten sijaan kakkosvaihtoehto, johon on tyydytty, kun sisään on päästy. Voi olla, että osa opiskelijoista ei ole missään vaiheessa halunnutkaan toimittajaksi, vaikka aiemmat tilastot ja tutkimukset kertovatkin lähes poikkeuksetta siitä, että kyseessä on kilpailtu toiveammatti (Lintula & Valkama 2009, 11–12). Osa vastausvaihtoehdon valinneista saattaa puolestaan olla sellaisia, jotka ovat yksinkertaisesti todenneet opintojen aikana, ettei toimittajan työ ole sitä, mitä he haluavat työkseen tehdä. Osa vastaajista näyttäisi taas kuuluvan siihen ryhmään, jotka ovat luopuneet haaveammattistaan media-alan työllisyystilanteen ja toimintaympäristöä koskevien muutosten, esimerkiksi yrittäjävetoisemmaksi muuttuneen työn vuoksi.

Seuraava opiskelija kertoi omassa kirjoitelmassaan uskovansa uudelleenkouluttautuvansa kymmenen vuoden sisällä. Opiskelijan mukaan tähän vaikuttivat sekä opintojen aikana selkiytyneet omat kiinnostuksen kohteet ja arvot että media-alan heikko työllisyystilanne:

”Koko fiilis toimittajan töihin on lopahtanut opintojen aikana: toimittajan ammatti alkoi pikkuhiljaa tuntumaan yhä enemmän ja enemmän naiivilta lapsuuden haaveelta, jossa en tule tekemään päivääkään oikeasti töitä. Tämän tuntemuksen on aiheuttanut se, että koko ajan hoetaan, että media-ala on kriisissä ja se, että alalle pääsy tuntuu hirveältä kilpailulta, ja kun en itse ole yhtään kilpailuhenkinen ihminen. Osittain tämä tunne johtuu myös siitä, että olen tajunnut, että toimittajan työt ei ole minulle se itseisarvo vaan oikeastaan olen kiinnostunut vain yhdestä tietystä (laajahkosta) aihealueesta, josta haluaisin toimittajanakin kirjoittaa. Olen hakeutunut viestintäalan töihin, koska näen sinne työllistymisen mahdollisempana ja sitä kautta olen päässyt myös lähemmäksi tätä kiinnostuksen kohdetani.”

Toisaalta sama opiskelija kertoo viestinnän alan töiden vahvistaneen itseluottamusta omiin kykyihin, minkä vuoksi hän on harkinnut tekevänsä toisen opintoihin liittyvän työharjoittelun journalismin parissa.

Kuvio 9. Vastaajien näkemys siitä, kuinka varmoja he ovat siitä, että heillä on edessään pitkä ura toimittajina.

Myös muissa kyselyni vastauksissa opiskelijoiden ammatillinen itseluottamus tuntui ohjavan heidän näkemyksiään oman uran tulevaisuudesta. Opiskelijat, joilla oli yli vuosi alan työkokemusta, olivat varmimpia siitä, että heillä on edessään pitkä ura. Heistä noin 55 prosenttia uskoi (melko tai täysin samaa mieltä) omalla kohdallaan pitkään toimittajan uraan, kun taas vastaava luku 6–12 kuukautta alalla työskennelleistä oli noin 24 prosenttia ja 0–6 kuukautta työskennelleiden kohdalla noin 17 prosenttia (kuvio 9).

Avovastauksissa ja opiskelijoiden omissa kirjoitelmissa korostui tulevaisuuden työpaikan lisäksi erityisesti huoli siitä, miten erottautua kesätyö- ja harjoitteluhaussa, mitä selittää kyselyajankohta. Kyselyn aineisto on kerätty marraskuussa 2018, jolloin kesätoimittajahaut pyörivät täyttä päätä. Opiskelijat kertoivat odottavansa vastauksia hakemuksiinsa, ja kun niitä ei kuulunut, epävarmuus nosti päätään.

Mitä vähemmän opiskelijoilla oli työkokemusta, sitä selkeämmin omaan työuraan ja työllistymiseen liittyvän epävarmuuden taustalla näkyi huoli omasta ammattitaidosta. Opiskelijat vertasivat itseään helpommin muihin ja epäonnistumisia selitettiin henkilökohtaisilla ominaisuuksilla alan taloudellisten ongelmien ja muutosprosessin sijaan:

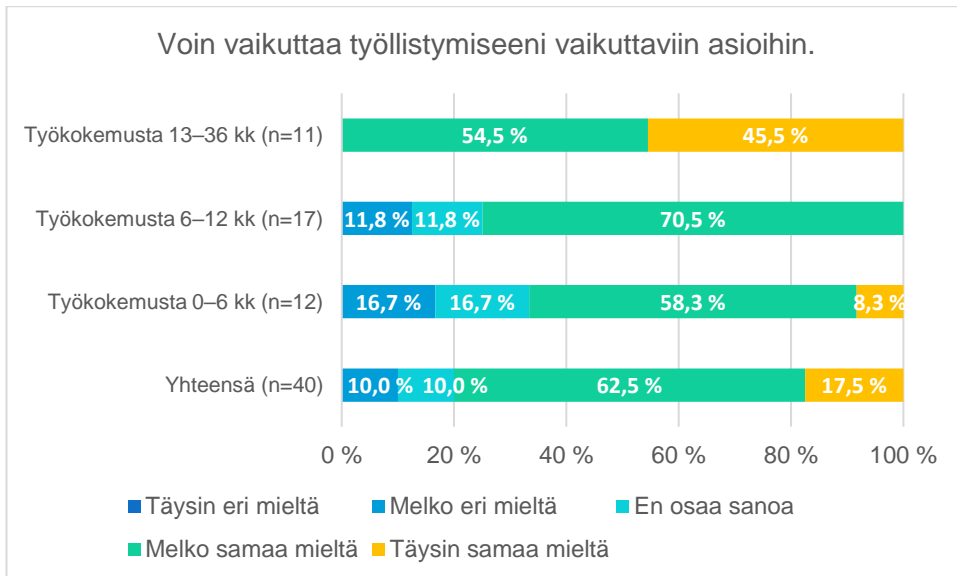
”Epävarmuus korostuu näin syksyn lopulla, kun kilpailu kesätyöpaikoista alkaa. Miksi minulle ei vastata? Miksi en saa kutsua edes haastatteluun? Epävarmuutta lisää myös se, että näen omia tuttujani journalistisissa työtehtävissä ja tiedän olevani heitä parempi, kun ajattelee puhtaasti tekstin tuottamista. Miten itsensä markkinoiminen voi olla näin vaikeaa? Johtuuko kaikki sittenkin minun luonteestani/persoonastani? Itsetunto on kovalla koetuksella.”

Mitä enemmän työkokemusta vastaajilla oli, sitä vahvempi oli luotto omaan työllistymiseen, alan työmarkkinatilanteesta huolimatta. Opiskelijat, joilla oli vähintään yli vuoden verran media-alan työkokemusta, olivat luottavaisempia omaan osaamiseensa, suhtautuivat työllistymiseen optimistisemmin ja kokivat voivansa vaikuttaa omaan työllisyystilanteeseensa opintojen jälkeen paremmin kuin ne, jolla kokemusta ei juurikaan ollut. Enemmän työkokemusta omaavien kohdalla työuraan liittyvä epävarmuus tuntui kyselyni perusteella linkittyvän eniten työsuhteen pysyvyyteen varsinaisen työpaikan löytämisen sijaan:

”Joskus tunnen epävarmuutta myös siitä, onko tällä alalla ikinä mahdollista saada vakituista työsuhdetta mistään toimituksesta. Mutta isossa lehtitalossa työskennellessäni olen nähnyt, miten paljon työtä on tehtävänä ja juttuja kirjoitettavana, joten uskon, että työtä kyllä riittää. On vain osattava verkostoitua ja olla itse aktiivinen (esim. avoimet hakemukset toimituksiin).”

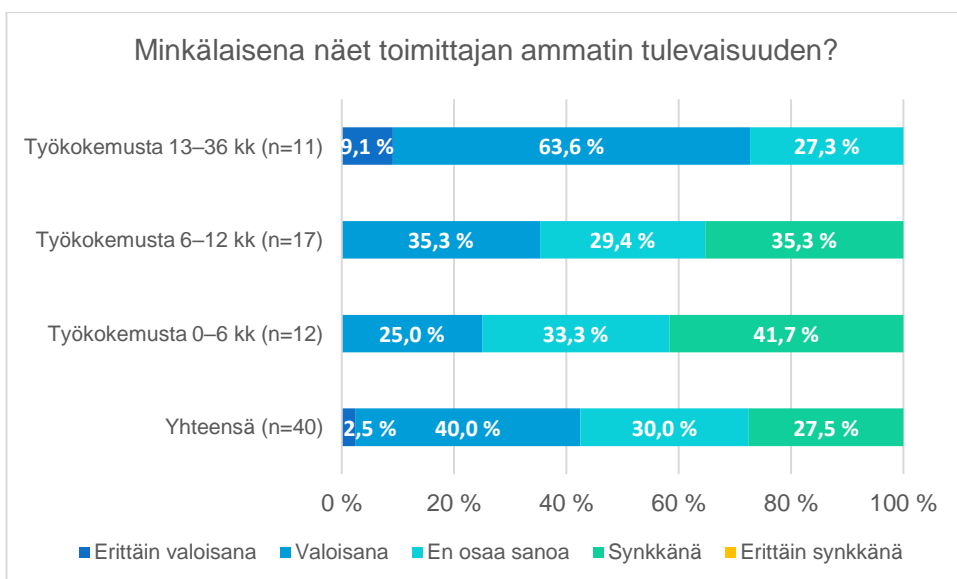
Samansuuntaisia tuloksia on saatu myös aiemmista nuoria toimittajia koskevista tutkimuksista. Tutkija Jenni Mäenpää havaitsi, että ”Journalism Students Across the Globe” -tutkimukseen (Mäenpää 2015, 29–30) vastanneita suomalaisopiskelijoita kaihersi tulevaisuuden työpaikan löytyminen, kun taas Pauliina Lehtosen (Lehtonen 2013, 23–28) haastateltavia nuoria pätkätyötä tekeviä toimittajia työsuhteen pysyvyys (Mäenpää 2015, 29–30).

Kuvio 10. Vastaajien näkemys siitä, kuinka hyvin he voivat vaikuttaa omaan työllistymiseensä työkokemuksen määrän perusteella jaoteltuna.

Opiskelijoiden kokemaa varmuutta ja voimattomuutta omasta työllistymisestään ja tulevaisuuden työurastaan mitattiin Nätin ym. (1995, 24–25) moniosaista ja globaalia mittaria soveltamalla. Vähintään yli vuoden verran työskennelleistä vastaajista kaikki uskoivat kykenevänsä vaikuttamaan omaan työllistymiseensä (melko tai täysin samaa mieltä), kun taas vastaava luku enintään puoli vuotta työskennelleiden kohdalla oli noin 67 prosenttia (kuvio 10). Molempien kohdalla valtaosa uskoi siis voivansa vaikuttaa omaan työllistymiseensä, mutta voimattomuutta omista vaikutusmahdollisuuksistaan kokivat ainoastaan vähemmän työkokemusta omaavat. Heille ei ollut ehkä ehtinyt kertymään riittävästi kokemuksia, jotka vahvistavat luottoa siihen, että työtilanne tulee järjestymään tavalla tai toisella.

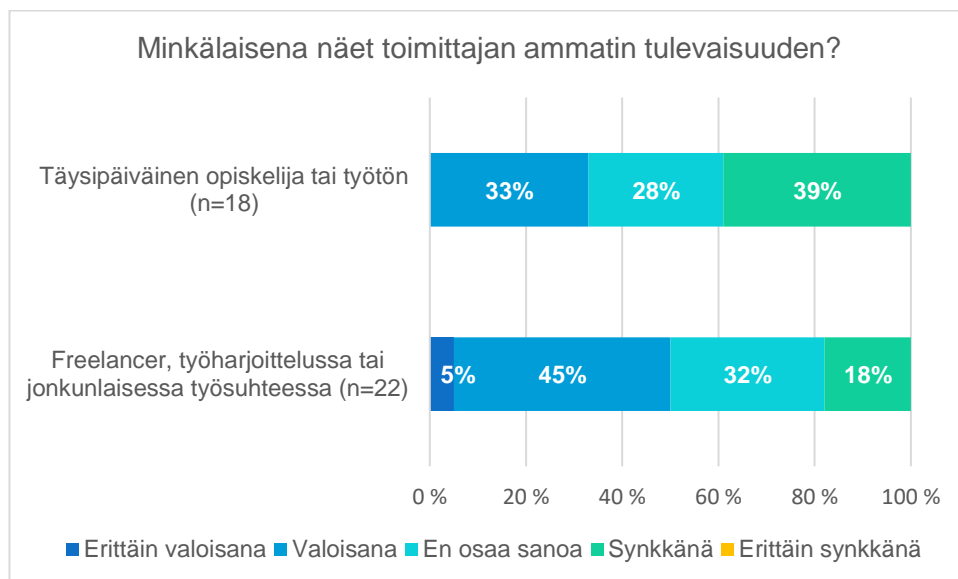
Kuvio 11. Vastaajien näkemys toimittajan ammatin tulevaisuudesta työkokemuksen määrän perusteella jaoteltuna.

Opinnäytetyötutkimukseni perusteella työkokemuksen määrä vaikuttaa oman työuran lisäksi opiskelijoiden tulevaisuususkoon laajemmassakin kontekstissa. Mitä enemmän opiskelijoilla oli työkokemusta, sitä valoisampana he näkivät myös toimittajan ammatin tulevaisuuden (kuvio 11). Siinä missä alle puoli vuotta alalla toimineista noin 42 prosenttia näki toimittajan ammatin tulevaisuuden synkkänä, ei yli vuoden työkokemuksen omanneista yksikään pitänyt ammatin tulevaisuusnäkyviä synkkinä. Sen sijaan heistä peräti lähes 73 prosenttia näki ammatin tulevaisuuden joko valoisana tai erittäin valoisana.

Myös senhetkinen työtilanne näyttäisi vaikuttaneen vastaajien tulevaisuususkoon. Niistä, jotka tekivät jollain tavalla vastausajankohtana alan töitä, toimittajan ammatin tulevaisuuden valoisana tai erittäin valoisana näki 50 prosenttia ja synkkänä 18 prosenttia. Täysipäiväisesti opiskelevat ja työttömiksi itsensä määrittelevät suhtautuivat asiaan hieman pessimistisemmin. Heistä ammatin tulevaisuuden valoisana näki 33 prosenttia ja synkkänä 39 prosenttia (kuvio 12).

Kuvio 12. Vastaajien näkemys toimittajan ammatin tulevaisuudesta vastausajankohdan työtilanteen perusteella jaoteltuna.

4.1.4 Oppilaitoskohtaiset erot

Koska Oulun ammattikorkeakoulusta saatiin vain yksi vastaus, ei Oulun ammattikorkeakoulun vastaajia voi verrata Haaga-Helia ammattikorkeakoulun ja Turun ammattikorkeakoulun vastaajien kanssa. Tästä syystä oppilaitoskohtainen vertailu perustuu vain Haaga-Helia ammattikorkeakoulun ja Turun ammattikorkeakoulussa opiskelevien vastauksiin. Haaga-Helia ammattikorkeakoulun ja Turun ammattikorkeakoulun vastaajien vastaukset olivat pitkälti samansuuntaisia, mihin saattaa vaikuttaa sama koulutustausta. Voi olla, että

oppilaitoskohtaiset erot olisivat olleet selkeämpiä, mikäli tarkasteltavina olisi myös ollut yliopisto-opiskelijoita.

Joitakin kiinnostavia eroavaisuuksia kuitenkin löytyi. Turun ammattikorkeakoulun opiskelijat olivat hieman varmempia omasta toimittajan ammattitaidostaan kuin Haaga-Helian vastaajat. Selittävä tekijä näyttäisi tutkimukseni perusteella olevan juurikin kokemuksen määrä. Turun ammattikorkeakoulun vastaajista 81 prosenttia oli neljännen eli viimeisen vuoden opiskelijoita, kun taas Haaga-Helian vastaajista neljännen vuoden opiskelijoita oli huomattavasti vähemmän, 43 prosenttia. Turun ammattikorkeakoulun vastaajista kaikilla oli myös aiempaa media-alan kokemusta ja 94 prosenttia oli työskennellyt myös journalistisissa työtehtävissä. Haaga-Helia ammattikorkeakoulun vastaajista täysin vailla media-alan kokemusta oli 9 prosenttia ja journalistisia työtehtäviä 22 prosenttia.

Turun ammattikorkeakoulun opiskelijat kokivat lähes poikkeuksetta osaavansa toimittajan työtehtäviin liitettävät ammattitaitovaatimukset paremmin kuin Haaga-Helia ammattikorkeakoulun opiskelijat. Esimerkiksi eri juttutyypit ja mielenkiintoisen sisällön tuottamisen koki hallitsevansa (samaa tai täysin samaa mieltä) yli 81 prosenttia Turun ammattikorkeakoulun opiskelijoista, mutta vain hieman yli puolet Haaga-Helia ammattikorkeakoulun opiskelijoista. Prosentit olivat samansuuntaiset myös esimerkiksi tiedonhankintaa koskevilla taidoilla. Turun ammattikorkeakoulun vastaajat olivat Haaga-Helian vastaajia epävarmempia ainoastaan kielitaitonsa suhteen. Haaga-Helia ammattikorkeakoulun vastaajista kielitaitoisia koki olevansa lähes 74 prosenttia, kun taas Turun ammattikorkeakoulun vastaajista noin 56 prosenttia.

Työuran tulevaisuutta koskevien kysymysten vastauksissa oli puolestaan joitain ristiriitaisuuksia. Turun ammattikorkeakoulun vastaajat tunsivat Haaga-Helia ammattikorkeakoulun vastaajia enemmän epävarmuutta työpaikan menettämisestä tai siitä, etteivät löydä työpaikkaa valmistuttuaan. Siitä huolimatta Turun ammattikorkeakoulun vastaajat uskoivat selvästi todennäköisemmin työllistyvänsä toimittajiksi kuin Haaga-Helia ammattikorkeakoulun opiskelijat. Turussa opiskelevista puolet uskoi todennäköisesti tekevänsä tulevaisuudessa toimittajan töitä, kun taas Haaga-Heliassa opiskelevista toimittajana uskoi todennäköisesti tai ehdottomasti toimivansa vain 17 prosenttia. Varmaa syytä sille, miksi muuten itsevarmemmat Turun ammattikorkeakoulun opiskelijat ovat työpaikan löytämisestä tai sen pysyvyydestä epävarmempia kuin Haaga-Helia ammattikorkeakoulun opiskelijat, ei aineistoni kerro. Yksi selitys voisi olla se, että Turussa on huomattavasti vähemmän alan työpaikkoja kuin Helsingissä. Toinen syy voisi olla se, että aiemmat työkokemukset ovat näyttäneet myös epävarman media-alan varjopuolelta, jolloin myös alan työllistymistilanteen realiteetit ovat vahvemmin tiedossa.

Turun ammattikorkeakoulun vastaajat kokivat myös enemmän epävarmuutta palautteen puutteesta ja työn julkisuudesta kuin Haaga-Helia ammattikorkeakoulun vastaajat, mikä ehkä liittyy juuri työn realiteettien tiedostamiseen.

Haaga-Helia ammattikorkeakoulun vastaajista 18 prosenttia ilmaisi, ettei halua työskennellä toimittajana lainkaan. Turussa yksikään ei vastannut, ettei haluaisi tehdä toimittajan töitä. Arvelen, että tätä eroa selittää oppilaitosten muu koulutustarjonta.

Turun ammattikorkeakoulussa on mahdollisuus kouluttautua medianomiksi myös muissa koulutusohjelmissa kuin journalismissa. Journalismin lisäksi oppilaitoksessa voi opiskella elokuvaa, mainonnan suunnittelua sekä tuotantoa ja projektin hallintaa. (Turun ammattikorkeakoulu 2019.) Haaga-Helia ammattikorkeakoulussa ainoa medianomin tutkinnon suuntautumisvaihtoehto on journalismi (Haaga-Helia ammattikorkeakoulu 2019a). Siksi uskon, että Haaga-Helian journalismin koulutusohjelmaan päätyy Turun ammattikorkeakoulun journalismin koulutusohjelmaa enemmän sellaisia opiskelijoita, jotka haluavat toimia tulevaisuudessa myös viestinnän tai muun sisällöntuotannon parissa. Turun ammattikorkeakoulussa opiskelijoilla on paremmat mahdollisuudet valita omaan urapolkuun sopivampi suuntautumisvaihtoehto. Pidän todennäköisenä sitä, että siksi Turun ammattikorkeakoulussa journalismia opiskelevat juuri ne, joiden ensisijaisena uratoiveena on päätyä journalismin pariin.

4.2 Miten epävarmuus ilmenee toimittajaopiskelijoiden kohdalla?

Tämä alaluku käsittelee sitä, miten epävarmuus ilmenee journalismia opiskelevien kohdalla tämän opinnäytetyötutkimuksen perusteella. Tulokset pohjautuvat pääosin opiskelijoiden vapaamuotoisiin kirjoitelmiin. Vapaamuotoisia, pääosin melko lyhyehköjä tekstejä kirjoitti kaikkiaan 13 vastaajaa. Anoin opiskelijoille yhdeksi esimerkkiaiheeksi sen, miten epävarmuus heidän kohdallaan ilmenee. Valtaosa kokemuksiaan tekstien muodossa jakaneista opiskelijoista vastasikin suoraan tähän kysymykseen.

Poikkeuksena olivat yli vuoden verran alalla työskennelleet, jotka eivät kuvailleet teksteissään suoranaisia epävarmuuden oireita tai sen muita ilmenemismuotoja lainkaan. Yhtenä mahdollisena syynä voi mahdollisesti olla se, ettei epävarmuus hallinnut heidän elämänsä vastausajankohtana samalla tavalla kuin vähemmän työkokemusta omanneita, vaan he kokivat aiempien positiivisten työllistymiskokemustensa vuoksi mahdollisuutensa vaikuttaa omaan työllistymiseensä hyvinä. Ehkä epävarmuuden oireet eivät juuri siksi nousseet heidän kirjoitustensa aiheiksi. Aineisto ei tarjoa tähän selitystä, joten asiaa voi lähinnä vain spekuloida.

Muiden kyselyyni vastanneiden kirjoitusten perusteella epävarmuus aiheuttaa monia tyyppisiä ahdistuksen, stressin ja masennuksen oireita, mikä ei juurikaan yllätä. Epävarmuus saattaa aiheuttaa ahdistusta, mikä on merkki siitä, että keho varustautuu uhkatilanteisiin (Stenberg ym. 2015, 13). Lisääntynyt stressi, ahdistus ja masennus näkyivät nuorten toimittajien kohdalla jo lähes kymmenen vuotta sitten Journalistiliiton teettämän työhyvinvointikyselyn tuloksissa (Porttinen 2010).

Lähes jokainen kokemuksistaan minulle kirjoittanut opiskelija mainitsee, että epävarmuus laskee itsetuntoa ja tuottaa stressiä, ahdistusta ja riittämättömyyden tunnetta. Muutama kertoi kärsineensä unettomuudesta, uupumuksesta ja masennuksesta. Toisin kuin Journalistiliiton teettämässä työhyvinvointikyselyssä (Porttinen 2010), ei kukaan minulle kirjoittaneista maininnut teksteissään hakeneensa mainittuihin ongelmiin lääkitystä tai ammattiapua. Vaikka asiasta ei mainittu, se ei poissulje sitä mahdollisuutta, että joku vastaajista olisi tarvinnut myös ulkopuolista apua omaan tilanteeseensa.

Myös fyysiset oireet, kuten päänsäryt, vatsavaivat, hikoilu ja jännittäminen ilmenivät useammassa tekstissä. Vaikka valtaosa opiskelijoista keskittyi teksteissään epävarmuuden aiheuttamiin fyysisiin ja psyykkisiin oireisiin, ilmeni epävarmuus muutaman opiskelijan tekstin perusteella myös käyttäytymisen tasolla. Opiskelijat muun muassa välttelivät epävarmuutta aiheuttavia tilanteita ja asioita. Eräs opiskelija kertoi jättäytyvänsä pois joistain projekteista oman epävarmuutensa vuoksi. Toinen puolestaan kirjoitti lykkäävänsä epävarmuuden vuoksi epävarmuutta tuottavien asioiden aloittamista:

”Usein myös viivytelen asioiden kanssa, joista olen erityisen epävarma, mikä tietysti usein haittaa aikatauluja, ellei jopa itse työtulosta. Aikataulujen venyminen lisää entistään stressiä ja epävarmuutta. Kaiken kaikkiaan epävarmuudesta muodostuu helposti mukavuusalue, jonka ulkopuolelle on vaikea harpata.”

Pahimmillaan epävarmuuden aiheuttama stressi ja ahdistus vaivaavat kyselyni vastaajia myös vapaa-aikana. Eräs opiskelija kertoi, ettei luota omaan ammattitaitoonsa, mikä näkyy varmuuden hakemisena muilta ja täydellisyyden tavoitteluna:

”Työt seuraavat kotiin, kun mietin, että olikohan jokin sanamuoto oikein tai olikohan teksti ollenkaan järkevä tai tuleekohan joku haastateltava lankoja pitkin seuraavana päivänä, koska kokee vääryyttä. En luota itseeni tarpeeksi, jotta minun hyväksyntäni riittäisi tekstille. Tarvitsen palautetta muilta, että uskallan luottaa tekstiin.”

Tällainen varmistelu- ja välttelykäyttäytyminen sekä täydellisyyden tavoittelu kielivät Stenbergin ym. mukaan vaikeudesta sietää epävarmuutta, mikä puolestaan näyttäytyy lisään-

tyneenä huolestuneisuutena (Stenberg ym. 2015, 49, 133). Opinnäytetyökyselyyni vastanneiden opiskelijoiden tarinoissa huoliajattelu liittyi pääosin aiemmissa alaluvuissa käsitellyyn omaan työllistymiseen ja työuran tulevaisuuden epävarmuuteen.

Muutama opiskelija kuvaili omaan osaamiseen liittyvää epävarmuuttaan niin sanotulla huijarisyndroomalla. Huijarisyndroomalla tarkoitetaan ajatusvääristymää, jolloin ihminen tuntee olevansa epäpätevä, vaikka todellisuudessa suoriutuisi työstään hyvin sekä saavutustensa valossa että muiden silmissä. Huijarisyndroomasta kärsivä pelkää silti alituisesti sitä, että hänen osaamattomuutensa tulee vielä päivänvaloon. (Ekman 2017, 11–15.)

Huijarisyndroomalle tyypillisiä piirteitä näkyy myös tässä minulle kirjoittaneen opiskelijan vastauksessa: ”Pelkään, että kaikki huomaavat, kuinka surkea olen (vaikka olisinkin oikeasti ihan hyvä siinä mitä teen).”

Psykologi ja psykoterapeutti Tiina Ekmanin mukaan huijariajattelu on tavanomaista esimerkiksi uuden työn alkaessa ja koulusta valmistuneilla työelämään siirtyvillä nuorilla (Ekman 2017, 108–111). Valtaosa kyselyni vastaajista kuuluu Ekmanin mainitsemaan jälkimmäiseen ryhmään, joten huijariajattelun esiin nousemista saattoi odottaa.

Nuori ikä, uusi työ, aineistossani näkyvä työkokemuksen vähäinen määrä tai epävarma elämäntilanne eivät kuitenkaan yksinään selitä sitä, miten joku reagoi epävarmuuteen. Organisaatiomuutoksessa olevia työntekijöitä ja työn epävarmuutta tutkineet Saija Mauno ja Maarit Virolainen painottavat, että ihmiset reagoivat esimerkiksi epävarmoihin muutosprosesseihin yksilöllisesti, vaikkakin heidän tutkimuksessaan esimerkiksi ne työntekijät, jotka olivat olleet samassa työpaikassa pidempään, suhtautuivat muutosprosessiin positiivisemmin kuin määräaikaiset työntekijät (Mauno & Virolainen 1996, 55–58).

Samat tilanteet eivät aiheutakaan kaikille samoja oireita tai välttämättä oireita lainkaan. Esimerkiksi ahdistuneisuusoireisiin voivat vaikuttaa raskaiden elämäntilanteiden lisäksi muun muassa ihmisen temperamenttiin liittyvät tekijät, perimä ja lapsuudessa opitut käytäytymismallit (Stenberg ym. 2015, 14–15). Opinnäytetyöni ei tarjoa vastauksia siihen, miten opiskelijoiden persoona, aiemmat elämäkokemukset, muut taustatekijät tai yksilölliset syyt ovat vaikuttaneet heidän kykynsä sietää epävarmuutta.

4.3 Opiskelijoita auttaneet keinot epävarmuuden sietämisessä

Opiskelijoiden keinoja epävarmuuden sietämiseen kysyttiin avokysymyksellä 13. Lisäksi moni käsitteli asiaa omissa kirjoitelmissaan.

Kyselyssäni eniten esiin nousseet vastaajien selviytymiskeinot olivat pitkälti samoja asioita kuin ne, jotka olivat vahvistaneet myös opiskelijoiden ammatillista itsevarmuutta (kuvio 6)

eli kollegoilta ja opiskelijakavereilta saatu tuki ja apu, onnistumisen tunteet, sekä kannustava ja rakentava palaute, positiivisiin asioihin keskittyminen ja optimistinen asenne:

”Huonona hetkenä keskustelu kollegan kanssa auttaa, sekä positiivinen palaute. Omasta työstä voi ja pitää myös aina kysyä palautetta, sillä silloin uransa alussa oleva toimittaja saa tietoonsa tärkeitä ja konkreettisia asioita, joita hänen kannattaa tehdä toisin. Lisäksi kun itse pyytää palautetta, saa kuulla myös niitä onnistumisia omasta työstä. Aina kannattaa myös tsemptata itseään henkisesti: jos sinulta on osattu juttu, tai jos olet toimituksen jäsen, olet todennäköisesti työssäsi hyvä. Näinä aikoina toimituksissa ei ole rahaa tuhlattavaksi ihan ok:seen työntekijään.”

”Kysyin aina apua muilta ja pystyin luottamaan työhöni, kun olin saanut siitä palautetta joltain toiselta.”

”Kun määräaikainen pestini oli loppumassa, päätoimittaja lähestyi minua ja kysyi, voisinko lupautua toimitukseen myös seuraavaksi kesäksi. Silloin tajusin, että minä olen ollut silloin oikeastaan aika hyvä työssäni, sillä tuskin hän olisi minua muuten pyytänyt töihin. Sekin jäi mieleen, kun päätoimittaja kiitti minua rautaisesta asenteestani. Sekin tuntui hyvältä: ihan kaikkea ei tarvitse heti osata, mutta jos sinulla on halu oppia ja asenne kohdillaan, voit päästä mihin vain. Tämä on se viesti, jonka haluaisin itse välittää muille tämän alan aloittelijoille.”

Eräs opiskelija kertoo saaneensa epävarmuuteen auttanutta vertaistukea ja konkreettisia työnhakuvinkkejä myös koulun kurssilta:

”Epävarmuuden käsittelyssä on auttanut esimerkiksi itsensä työllistämisen kurssi, joka on pakollinen osa koulutusohjelmaani. Siellä tsemppattiin, tuotiin esiin vahvuuksia ja neuvottiin korostamaan niitä sekä annettiin konkreettisia työnhakuvinkkejä. Tämän jälkeen työelämän tulevaisuudennäkymistä oli hieman optimistisempi olo.”

Uskon, että juuri tämäntyyppiset vastaajan mainitsemat kurssit tukevat osaltaan siirtymistä muuttuvaan työelämään. Työhaun ja osaamisen myymisen kannalta on tärkeää, että opiskelijat tunnistavat omat henkilökohtaiset vahvuutensa. Aiempaa vahvempi henkilökohtainen ohjaus tai mentorointi voisivat valmistaa paremmin epävarmuuden kohtaamiseen.

Haaga-Helia ammattikorkeakoulun uudistuvan journalismin ylempi amk-tutkinto-ohjelma perustuu eräänlaisten valmennusryhmien ja valmentavan opettajan toimintaan (Haaga-Helia ammattikorkeakoulu 2019b). Olisi kiinnostavaa tietää, olisiko vastaavien valmennusryhmien hyödyntämisestä apua myös alemman tutkinnon suorittajille.

Tyypillisiä opiskelijoiden mainitsemia työtilanteisiin liittyviä epävarmuuden sietämiseen auttaneita keinoja olivat syvään hengittäminen, perspektiivin ottaminen ja toimeen tarttuminen omasta epävarmuudesta huolimatta eli omien epämurkavuusalueiden ulkopuolelle meneminen:

”Ainut, jonka olen kokenut hyödylliseksi, on asian tekeminen epävarmuuden tunteesta huolimatta. Tilanteen jälkeen huomaa, että tunne on yleensä liioiteltua. Se ei estä kuitenkaan sitä, että sama tunne tulee uudestaan samanlaisessa tilanteessa.”

”Olen rauhoitellut itseäni, että kaikki ovat joskus aloittelijoita ja kaikkea ei voi heti osata, ja että kollegat varmasti ymmärtävät tämän. On myös hyvä oppia sietämään tässä ”kaikki mulle heti nyt” -maailmassa sitä, että ura usein alkaa helpommista ja tylsemmistä hommista – heti ei voi saada päätoimittajan tai viestintäpäällikön pestiä. Olen yrittänyt myös ottaa perspektiiviä asioihin: samalla tavalla, kun minä en tiedä kaikkea työtoverini ammattialasta (työskentelen moniammatillisessa organisaatiossa), niin ei hänkään tiedä kaikkea viestinnästä/journalismista ja siksi olen varmasti aivan pätevä hommaani.”

Osa kertoo saaneensa apua itkemisestä. Tunteiden näyttäminen kertoo mielestäni siitä, että asioita prosessoi, mikä voi edistää myös epävarmuuden hyväksymistä.

Vain muutama opiskelija mainitsi teksteissään purkavansa epävarmuuttaan esimerkiksi liikunnan tai muun aktiviteetin kautta, mikä kertoo ehkä siitä, että ajan löytäminen harrastukselle voi olla vaikeaa vaativien korkeakouluopintojen ja mahdollisesti vielä töiden yhdistämisen vuoksi. Mainittuja harrastuksia olivat pääosin rentoutumiseen ja paineiden purkuun liittyvät aktiviteetit, kuten liikunta, jooga ja mindfulness. Muutamille helpotusta epävarmuuden tunteisiin toivat myös ajoittaiset alanvaihtoajatukset:

”Huolissani työllistymisestä olen ajatellut, että jos jäisin täysin työttömäksi, niin voisin tehdä osa-aikaisesti jotain perus toimisto/asiakaspalvelutyötä ja alkaa opiskella toista unelma-alaani.”

”On muistuttanut itselleen, ettei näitä töitä ole pakko tehdä.”

Osa turvautui myös välttelykäyttäytymiseen: ” – – pyrin olemaan ajattelematta asiaa. – – Keksin myös itselleni tekemistä, jotta en kerkeäisi ajattelemaan niin paljoa.”

Välttelykeinot saattavat ehkä tarjota opiskelijoille hetkellistä helpotusta ikävään tilanteeseen, mutta ”Irti murhetimisesta” -itsehoito-oppaan kirjoittaneiden Stenbergin ym. mukaan ne eivät auta varsinaisesti sietämään epävarmuutta ja ovat näin ollen pidemmällä tähtäimellä haitallisia keinoja (Stenberg ym. 2015, 133). Pari opiskelijaa kirjoittikin

tiedostavansa epävarmuuden prosessoinnin olevan omalla kohdallaan vielä kesken ja mainitsi, ettei ole vielä oppinut sietämään epävarmuutta.

4.4 Saako toimittaja olla epävarma? Epävarmuuden hyödyt ja haitat

Moni vapaamuotoisia tekstejä kirjoittaneista opiskelijoista tarttui kirjoitelmia varten antamaani esimerkkikysymykseen, jossa tiedustelin sitä, saako toimittaja olla epävarma. Yksikään opiskelijoista ei kirjoittanut, ettei epävarmuus olisi toimittajien kohdalla sallittua. Yleisesti ottaen vastaajat olivat sitä mieltä, että toimittaja saa olla epävarma aivan kuten kuka tahansa muukin, ja sitä pidettiin täysin inhimillisenä piirteenä. Esimerkiksi yksi opiskelija muistutti, että tietynlainen epävarmuus kuuluu toimittajan jokapäiväiseen työhön ja saa siksi luonnollisesti näkyä:

”Epävarmuus saa myös mielestäni näkyä. Tässä työssä tehdään päivittäin sellaisia valintoja, joiden kanssa ollaan vähän epävarmoja. Millä kuvalla juttu myy parhaiten tai millä otsikolla juttua klikataan. Näistä asioista kannattaa keskustella yhdessä kollegojen kanssa, olit sitten harjoittelija tai ensimmäisessä palkkatyössäsi. Nuo ovat sellaisia valintoja, joita pitkään alalla töitä tehneetkin pohtivat päivittäin.”

Eräs vastaaja piti jopa tarpeellisena sitä, että toimittajat puhuisivat epävarmuudestaan avoimemmin ja murtaisivat näin ollen myyttiä eräänlaisesta sanavalmiista superosaajasta:

”Sanoisin, että edelleen elossa sinnittelevä käsitys toimittajasta aina eloisana, kyselevänä, uteliaana, puheliaana, kaikin puolin sosiaalisena ja sosialisoinnista nauttivana ammattiosaajana on nujerrettava. Ensinnäkään väite ei pidä paikkaansa, aikansa ja paikkansa on ehdottomasti myös hiljaisella, tarkkailevalla toimittajalla. Toiseksi pirteän toimittajan idealisointi on lannistavaa kaltaisilleni sivustakatsojille, jotka kysyvät silloin kun siihen on tarve.”

Epävarmuuden koettiin myös hyödyttävän joissain tilanteissa. Opiskelijoiden mukaan epävarmuus kertoo motivaatiosta ja siitä, että työ todella kiinnostaa ja on tärkeää tekijälleen. Lisäksi epävarmuuden nähtiin auttavan esimerkiksi tarkastelemaan omaa työtä kriittisesti ja siten parantavan työstä suoriutumista ja edistävän ammatillista kehitystä. Muutama koki epävarmuuden hieman yllättäen auttavan myös haastatteluista suoriutumisessa:

”Epävarmuudesta voi olla hyötyä, sillä silloin todennäköisesti tekee työnsä huolellisesti. Se voi auttaa myös ihmisten kohtaamisessa, sillä kaikki ovat joskus epävarmoja.”

”Omista tiedoista saa olla epävarma, koska se voi jopa auttaa haastattelua, koska silloin voi kysyä oikeat kysymykset jutun kannalta.”

Aluksi näkemykset tuntuivat yllättäviltä siksi, että haastattelutilanteet olivat kyselyni perusteella yksi eniten epävarmuutta aiheuttaneista asioista vähemmän työkokemusta omaaville vastaajille. Toisaalta epävarmuus pitää sosiaalipsykologi Jaana Venkulan (Venkula 2011, 13) mukaan ihmisen herkkänä.

Herkkydestä voi olla hyötyä toimittajalle haastateltavien kanssa toimiessa, kuten Juha Kauppinen kirjoittaa. Kauppinen toteaa Seurassa julkaistussa kolumnissaan, että epävarmuus on auttanut häntä lukemaan ihmisiä ja tilanteita paremmin, mikä auttaa esittämään oikeita kysymyksiä haastatteluhetkillä. (Kauppinen 31.8.2017.) Toimittajien jännittämistä tutkinut Sandra Lamppu havaitsi, että osa toimittajista kokee jännittämisestä vastaavaa hyötyä haastatteluiden teossa. Lampun vastaajat korostivat jännittämisen kertovan herkkyydestä, ja sitä pidettiin toimittajalle arvokkaana ominaisuutena. (Lamppu 2015, 27–28.) Kauppisen (Kauppinen 31.8.2017) tavoin myös Lampun (Lamppu 2015, 27–28) haastateltavat kokivat, että herkkyyks auttoi heitä tarkastelemaan ympäristöä ja ihmisiä.

Vaikka opiskelijat suhtautuivat epävarmuuteen pääosin myönteisesti, monet asiaa teksteissään pohtineista kuitenkin korostivat, että epävarmuudellakin on rajansa. Opiskelijoiden keskuudessa tuntuu vallitsevan yhteisymmärrys siitä, että esimerkiksi omista taidoista ja osaamisesta saa olla epävarma, mutta epävarmuuteen ei saa jäädä vellomaan niin, että se passivoi tai johtaa lannistavaan stressikierteeseen.

”Jos se alkaa vaikuttamaan siihen, ettei hae töitä tai tee omalle epävarmuudelleen mitään niin silloin kannattaa harkita jotain muuta alaa.”

”Saa olla epävarma omista taidoistaan, mutta pitää olla varma omasta tekemisestään.”

”Kun olet käsitellyt epävarmuuden tuotostasi ja sen eri osioita kohtaan voit olla itse tuotoksesta (ja itsestäsi toimittajana) varma sitten, kun juttu menee julki. Sillä kun artikkeli julkaistaan, toimittajan on voitava seisoa sen takana. Epävarmuudet on siis mielestäni jätettävä editointipöydälle.”

Muutamassa tekstissä painotettiin sitä, että erityisesti freelancerin olisi kyettävä olemaan itsevarma: ”Epävarma toki saa olla, mutta koen, että itsevarmuus on iso valtti alalla. Varsinkin freelancer-työssä, jossa on myytävä taitoaan ja juttuideoitaan.”

Pahimmillaan epävarmuuden ajateltiin voivan vaikuttavan työstä suoriutumiseen ja työllistymiseen negatiivisesti. Se, kääntyykö epävarmuus hyödyksi vai haitaksi, näyttäisi vastaajien kirjoittamien tekstien perusteella riippuvan pitkälti siitä, miten asiaan suhtautuu. Ne vastaajat, jotka olivat sallineet epävarmuuden tunteet itselleen, näyttäisivät onnistuneen kääntäneen omat epävarmuuden tunteensa myös vahvuudekseen.

5 Yhteenveto

5.1 Johtopäätökset

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, mikä tuottaa journalismin opiskelijoille epävarmuutta ja löytää ratkaisuja siihen, miten ammatillista epävarmuutta voisi oppia sietämään. Asiaa tarkasteltiin sekä ammattitaitoon liittyvän epävarmuuden että alan murroksesta johtuvan työuran tulevaisuuteen liittyvän epävarmuuden kautta. Kohderyhmänä olivat ammattikorkeakoulussa kolmatta ja neljättä vuotta journalismia opiskelevat.

Opinnäytetyötutkimukseni perusteella voi sanoa, että epävarmuus koskettaa jokaista toimittajaksi tähtäävää. Opiskelijat kokivat epävarmuutta sekä omasta ammattitaidostaan että alan murrokseen liittyvistä asioista, kuten työllistymisestä. Se mihin epävarmuus tarkemmin liittyy, vaihtelee opinnäytetyöni aineiston perusteella muun muassa hankitun kokemuksen ja senhetkisen työtilanteen perusteella.

Ne opiskelijat, joilla ei ollut lainkaan aiempaa työkokemusta tai sitä oli vain vähän, olivat epävarmempia ammattitaidostaan toimittajina kuin ne, joilla työkokemusta oli ehtinyt kertyä enemmän. Vähemmän työkokemusta omaaville epävarmuutta aiheuttivat muun muassa uudet tilanteet sekä monet toimittajan perinteiset työtehtävät, kuten haastattelutilanteet, ideointi ja tekstin tuottaminen. Vastaukset tuntuivat olevan ristiriidassa siihen nähden, että valtaosa vastaajista koki kuitenkin hallitsevansa toimittajan työhön mielletävät ammattitaitovaatimukset pääosin hyvin. Vaikka opiskelijat olisivatkin suoriutuneet työtehtävistään pätevästi, kertoivat he vapaamuotoisissa kirjoituksissaan kokevansa itsensä huonoiksi ja pelkäävänsä, että huonous paljastuu myös muille. Vastausten ristiriitaisuus ja huijarisyndroomalle tyypilliset piirteet kertovat toisaalta siitä, että epävarmuuden kokemus on nimenomaan sisäinen kokemus, joka ei välttämättä vastaa todellista tilannetta, kuten muun muassa Leena Penttinen on todennut (Penttinen 20.5.2016).

Oman osaamisen markkinoimiseen liittyvä epävarmuus ulottui sen sijaan lähes jokaiseen vastaajaan työkokemuksen määrästä tai vastausajankohdan työtilanteesta riippumatta. Myös verkostoinnin vaikeus ja freelancetyön hinnoittelu olivat taitoja, joita opiskelijat kokivat hallitsevansa heikommin. Vastaukset kuvaavat hyvin media-alan ja työelämän muutosta. Samankaltaiset asiat nousivat vahvasti esiin muun muassa Pauliina Lehtosen (2013, 107–109) alle 35-vuotiaisiin kohdennetussa toimittajatutkimuksessa.

Oman työuransa tulevaisuudesta tuntui olevan huolissaan lähes jokainen vastaaja. Alan työkokemusta hieman enemmän hankkineita ja alalla jo työskenteleviä arvelutti etenkin työuran pysyvyys, kun taas vain muutaman kuukauden kokemuksen omaavia tai sitä täy-

sin vailla olevia huoletti se, löytävätkö he ylipäättään työpaikkaa. Erityisesti kesätyöt tuntuivat painavan useamman mieltä, mikä johtuu osittain vastausajankohdasta. Vastaukset on kerätty marraskuussa 2018, jolloin media-alan kesätyöhaut olivat parhaillaan käynnissä.

Tulos tukee aiempia tutkimuksia. Jenni Mäenpään ”Tulevaisuuden toimittajat” -tutkimusraportista käy ilmi, että ”Journalism Students Accross the Globe” -tutkimuksen (Mäenpää 2015, 29–30) suomalaiset toimittajaopiskelijat olivat huolissaan juurikin työpaikan löytämisestä, kun taas Pauliina Lehtosen (Lehtonen 2013, 23–38) haastattelemat nuoret pätkätöitä tekevät toimittajat kantoivat työpaikan löytämisen sijaan enemmän huolta sen pysyvyydestä (Mäenpää 2015, 29–30). Vaikka työllistyminen aiheutti opinnäytetyöni perusteella epävarmuutta valtaosalle, tuntuivat enemmän työkokemusta omaavat olevan selkeästi itsevarmempia osaamisestaan ja luottavaisempia omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa työuransa suhteen. He myös näkivät sekä oman että toimittajan ammatin tulevaisuuden valoisampina kuin vähemmän kokemusta omaavat.

Epävarmuus ilmeni opiskelijoiden kirjoittamien tarinoiden perusteella monina epävarmuudelle tyypillisinä oireina, kuten ahdistuksena, lisääntyneenä stressaantuneisuutena, jännittämisenä, hikoiluna, vatsavaivoina, uupumisena, unettomuutena ja jopa masentuneisuutena. Epävarmuus näkyi käyttäytymisen tasolla ikävien tilanteiden välttelynä, perfektionismina ja varmuuden hakemisena muilta, mitkä ”Irti murehtimisesta” -itsehoito-oppaan mukaan kielivät vaikeudesta sietää epävarmuutta (Stenberg ym. 2015, 133).

Epävarmuuden sietämiseen ja oman ammatillisen itsevarmuuden kasvattamiseen olivat auttaneet opiskelijoiden mukaan erityisesti omien mukavuusalueiden ulkopuolelle meneminen, onnistumisen tunteet etenkin työelämässä ja opiskelukavereilta ja työkollegoilta saatu tuki ja rakentava palaute. Muiden antama tuki ja palaute korostuivat etenkin vähiten media-alan aiempaa työkokemusta omanneiden vastauksissa.

Jotkut kirjoittivat vapaamuotoisissa teksteissään saavansa lohtua epätoivoisimmilla hetkillä myös alanvaihtoajatuksista. Opinnäytetyötutkimukseeni vastanneista lähes 13 prosenttia kertoi, ettei halua työskennellä toimittajana, mikä on enemmän kuin ”Journalism Students Accross the Globe” -tutkimuksessa, jonka suomalaisvastaajista vain 3 prosenttia ilmaisi haluttomuutensa tehdä toimittajan työtä (Mäenpää 2015, 28–29). Yksiselitteistä vastausta haluttomuuteen työskennellä toimittajana ei opinnäytetyöni aineistosta löydy. Vastaajat kertovat kuitenkin vapaamuotoisissa tarinoissaan selityksiksi muun muassa epävarman työtilanteen ja kiinnostuksenkohteet muita aloja, kuten viestintää kohtaan. Eräs opiskelija kirjoitti uskovansa uudelleen koulututtavansa jo kymmenen vuoden sisällä.

5.2 Koottuja vinkkejä aloitteleville toimittajille epävarmuuden sietämiseen

Opinnäytetyöni aineiston perusteella kaikki toimittajaopiskelijat kokivat jonkinlaista ammatillista epävarmuutta, joten kokosin opinnäytetyöni loppuun vinkkejä, miten aloitteleva toimittaja voisi harjoitella epävarmuuden sietämistä ja vahvistaa ammatillista itsevarmuutta.

Neuvoja epävarmuuden sietämiseen ja kohtaamiseen löytyy asiantuntijoiden laatimista oppaista. Tässä osiossa lyhyesti esitellyt keinot perustuvat kyselyaineistoni lisäksi ”Irti mu-rehtimisesta” -itsehoito-oppaaseen (Stenberg ym. 2015), sosiaalipsykologi Jaana Venkulan ”Epävarmuudesta ja varmuudesta” -teokseen (2011), Työterveyslaitoksen ”Asiantuntijan luovuus koetuksella” -kirjan (Tuomivaara ym. 2005) artikkeleihin sekä psykologi Robert L. Leahyn kirjoittamaan ja Mari Hyypiän suomentamaan teokseen ”Älä huoli : Seitsemän askeleen ohjelma sinulle, jolle monet asiat aiheuttava huolta” (2008).

1. Tunnista ja hyväksy epävarmuutesi

Ensimmäinen askel on sosiaalipsykologi Jaana Venkulan ja Jan-Henry Stenbergin ym. mukaan kohdata ja hyväksyä omat epävarmuuden tuntemukset, sillä se lisää hallinnan tunnetta (Venkula 2011, 110; Stenberg ym. 2015, 133).

Opinnäytetyökyselyni perusteella opiskelijat kokivat saaneensa apua epävarmuuden sietämiseen opiskelutovereiden ja kollegoiden kanssa juttelusta. Asioiden ääneen myöntäminen vaikuttaisi auttaneen heitä hyväksymään omat epävarmuutensa. Epävarmuuden tunteen kanssa ei siis kannata jäädä yksin, vaan puhua siitä avoimesti.

Stenberg ym. ja psykologi Robert L. Leahy neuvovat asettamaan epävarmuutta aiheuttavat uhkakuvat ja huolet oikeisiin mittasuhteisiin. Itseltä kannattaa kysyä, mikä olisi pahinta mitä voisi sattua ja mikä sen todennäköisyys todella olisi. (Leahy 2008, 130–146; Stenberg ym. 2015, 112–114, 138.)

2. Keskity ratkaisuihin

Kyselyni vastaajat pitivät erityisesti työllistymismahdollisuuksiaan epävarmoina. Asiantuntijat painottavat, että koska epävarmuutta ei voi estää, on hyvä keskittyä niihin asioihin, joihin voi vaikuttaa sen sijaan, että tuhlaa energiaa sellaisiin, joihin ei välttämättä voi (Stenberg ym. 2015, 144–152; Venkula 2011, 14–15, 41).

Psykologi Robert L. Leahy ehdottaa työuran tulevaisuuteen ja työpaikan pysyvyyteen liittyviin huoliin ratkaisuksi omaan osaamisen kehittämistä ja vaihtoehtojen luomista nykyiselle työpaikalle. Koska nykypäivänä vain harva tekee koko työuransa yhden

työpaikan palkkalisloilla, Leahy kehottaa keskittymään taitoihin, joita työmarkkinoilla tarvitaan, ja jotka auttavat uuden työpaikan saamisessa. (Leahy 2008, 365–367.) Toimittajan kohdalla arvostettavia taitoja ovat esimerkiksi aikatauluissa pysyminen, kyky oppia uutta ja kehittää itseä sekä verkostoitua (Gill 2011, 260). Tärkeitä ovat myös itsenäisen työskentelyn ja tiimityön taidot (Tuomivaara & Leppänen 2005, 50).

Omaa ammattitaitoaan voi kehittää esimerkiksi kouluttautumalla. Käytännön vinkkejä toimittajan taitojen opetteluun löytyy myös monista kirjoista, esimerkiksi tässäkin opinnäytetyössä viitatussa Anni Lintulan ja Meri Valkaman ”Nuoren toimittajan eloonjäämisopas” -teoksesta (2009). Free-työn hinnoitteluun löytyy ohjeita muun muassa Suomen freelance-journalistien verkkosivuilta (Suomen freelance-journalistit 2019). Parhaiten ammatillinen itsevarmuus vahvistuu vastaajieni mukaan kuitenkin käytännön työtä tekemällä (kuvio 6).

3. Aikatauluta ja listaa tehdyt työt

Kiire ja aikataulupaineet aiheuttivat vastaajilleni neljänneksi eniten epävarmuutta (kuvio 4). Kiireeseen voi vaikuttaa aikatauluttamisella. Ennen kuin lupaa projektin tai toimeksianton valmistuvan tiettyyn päivään mennessä, on syytä miettiä, pystyykö työstä todella suoriutumaan luvatussa ajassa. (Leahy 2008, 236–238.) Tästä neuvosta on hyötyä erityisesti freelancerina työskentelevälle toimittajalle.

Kiireen keskellä yksilön huomio kiinnittyy helposti tekemättömiin asioihin saavutusten sijaan, jolloin epävarmuus lisääntyy ja ammatillinen itsevarmuus kärsii. Siksi psykologi Leahy kehottaa pitämään listaa tehdyistä töistä. Leahyn mukaan tehtyjen töiden listaaminen auttaa näkemään omat aikaansaannokset ja mahdolliset ajankäytölliset kehityskohdet. (Leahy 2008, 238.) Itse suosittelen pitämään listaa myös siitä, miksi ylipäätään päätyi opiskelemaan toimittajaksi. Pahimman epätoivon keskellä – oli kyse sitten omaan ammattitaitoon tai työuraan liittyvästä huolesta – unohtaa monesti ammatin hyvät puolet. Sellaisena hetkenä on hyvä kaivaa lista kaapin perukoilta ja muistuttaa itseään siitä, mikä omassa ammatissa on ollut itselle alun perin merkityksellistä.

4. Luovu täydellisuuden tavoittelusta ja keskity omiin vahvuuksiin

”Irti murehtimisesta” -oppaassa neuvotaan luopumaan täydellisuuden tavoittelusta, sillä se lisää huolia eikä tuota ratkaisuja niihin (Stenberg ym. 2015, 133–134). Useampi kyselyni vastaajista pyrkiikin muistuttamaan itseään siitä, ettei aloittelevan toimittajan tarvitse heti osata kaikkea. Omien heikkouksien tuijottelun sijaan kannattaa keskittyä omiin vahvuuksiin ja onnistumisiin. Mikäli niitä on hankala tunnistaa, kannattaa pyytää rohkeasti palautetta kollegoilta ja kirjata heidän sanomisensa ylös muistutukseksi. On silti hyvä hyväksyä, että työnjälki ei ole, eikä sen tarvitse olla aina täydellistä.

Täydellisyys tavoittelusta luopumiseen liittyykin olennaisesti myös töiden priorisointi ja mahdollinen delegointi (Leahy 238–239).

5. Mene epävarmuuksien ulkopuolelle

Asiantuntijat suosittelivat menemään omien mukavuusalueiden ulkopuolelle, sillä se auttaa sietämään epävarmuutta (Stenberg ym. 2015, 133–134, 138–139). Toimittajien kohdalla se voisi tarkoittaa vaikkapa uudenlaisten työtehtävien tai -välineiden haltuunottoa. Kirjoittava toimittaja voisi kokeilla esimerkiksi videoinsertin tekemistä, vaikka kameran edessä toimiminen ensin tuntuisikin pelottavalta.

”Irti murehtimisesta” -oppaassa painotetaan, että epävarmuuden sietämisen harjoittelu kannattaa aloittaa helpoilla harjoitteilla ja siirtyä sitten haastavampiin tilanteisiin. Sellaisia ovat oppaan mukaan esimerkiksi sähköpostin lähettäminen ilman kieliasun tarkistusta, muiden mielipiteiden kysymättä jättäminen omien päätösten varmistamiseksi ja pienten päätösten tekeminen ilman suurta taustatyötä. (Stenberg ym. 2015, 138, 142–143.)

Toimittajan kohdalla asioiden jälkikäteen tarkastamatta jättäminen voisi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että kun juttu on julkaistu, ei enää keskity sen sisällön ja tekstimuotojen harmiteluun vaan siirrytään eteenpäin. Kuten eräs kyselyyni vastannut totesi, ”epävarmuudet on jätettävä editointipöydälle”.

6. Ylläpidä työelämän ulkopuolista elämää

Psykologi Leahyn mukaan vapaa-ajan harrastukset tuovat elämään merkityksellisyyttä, yhteisöllisyyttä ja onnistumisen tunteita ja auttavat katsomaan asioita oikeasta perspektiivistä. Kun elämässä on työn lisäksi muita mielihyvää tuottavia asioita, työssä tapahtuvat vastoinkäymiset ja epävarmuudet eivät määritä koko identiteettiä. (Leahy 2008, 366–367.)

Vain harva opinnäytetyöhöni osallistuneista mainitsi omista teksteistään harrastusta tai muuta aktiviteettia. Oman ajan ottaminen saattaa ymmärrettävästi olla vaikeaa etenkin vaativien korkeakouluopintojen ja töiden yhteensovittamisen kanssa painiville. Kiire ja hektisyys tuskin helpottavat valmistumisen jälkeenkään, joten vapaa-aikaan kannattaa panostaa jo opintojen aikana, jotta oma jaksaminen ja työhyvinvointi pysyvät kunnossa myös tulevaisuudessa hektisen ja epävarman työelämän haasteista huolimatta.

6 Pohdinta

6.1 Tutkimuksen kriittinen arvioiminen ja jatkotutkimusehdotukset

Kyselyyni vastasi yhteensä 40 kolmannen ja neljännen vuosikurssin journalismin opiskelijaa Haaga-Helia ammattikorkeakoulusta, Turun ammattikorkeakoulusta ja Oulun ammattikorkeakoulusta. Viimeiseksi mainitusta sain ainoastaan yhden vastauksen, mikä vaikutti siihen, että vastausprosentti kohderyhmän kohdalla jäi 19 prosenttiin. Mikäli olisin päättänyt rajata Oulun ammattikorkeakoulun pois lopullisesta työstäni alhaisen osallistujamäärän vuoksi olisi vastausprosentti ollut jo parempi, 23 prosenttia.

Muiden vuosikurssien ja yliopistojen poisrajaus tekee kuitenkin kokonaisotoksesta melko pienen. Pieni otos lisää sattuman vaikutusta tuloksiin (Taanila 31.3.2019). Keräämäni aineiston pohjalta ei voi siksi tehdä koko toimittajaopiskelijakenttään yleistettäviä johtopäätöksiä. Kattavamman ja laajemmin yleistettävän kuvan olisi saanut piirrettyksi ottamalla mukaan myös yliopistot. Uskon silti, että aineistoni kuvaa ainakin jollain tasolla sekä työelämän että median muutosta ja toimittajan ammatti-identiteetin rakennusprosessia.

Olisin voinut tehdä vieläkin tiukemman rajauksen näkökulman suhteen ja keskittyä joko ammattitaitoon tai työuran tulevaisuuteen liittyvään epävarmuuteen, sillä erityisesti ammattitaitoon liittyvä epävarmuus kaipaisi mielestäni kattavampaa tarkastelua. Jälkikäteen ajateltuna olisin voinut rajata työuran tulevaisuuteen liittyvän epävarmuuden kokonaan pois, sillä sitä on käsitelty ajankohtaisuutensa vuoksi paljon sekä mediatutkimuksen että laajemmin työntutkimuksen kentällä.

Tutkimusta arvioitaessa on tarkasteltava myös käytetyn aineistonkeruumenetelmän soveltuvuutta. Pyrin hyödyntämään kyselylomaketta laatiessani mahdollisimman paljon ammattilaisten laatimia tutkimusmittareita, ja siten varmistamaan sen, että mittarit mittaavat varmasti oikeaa asiaa ja että tutkimusta on helpompi vertailla olemassa oleviin tutkimuksiin.

Työn epävarmuutta ja työuran tulevaisuutta koskevaan epävarmuuteen oli huomattavasti helpompi löytää sopivia mittareita ja aiempaa tutkimusmateriaalia kuin ammattitaitoon liittyvään epävarmuuteen, joten laadin osan ammattitaitoa koskevista kysymyksistä itse. Vaikka olen tottunut toimittajana suunnittelemaan haastatteluita ja osallistunut sekä määrällisiin kyselytutkimuksiin että haastattelututkimuksiin, oli tutkimuslomakkeen suunnittelu ja sopivien mittarien löytäminen silti vaikeampaa ja vaati enemmän aikaa kuin olin ajatellut. Haasteellista oli etenkin arvioida sitä, mitkä ovat juuri minun opinnäytetyöni tavoitteisiin parhaiten sopivat mittarit ja miten niitä olisi mahdollisesti sovellettava, jotta ne istuisivat juuri tähän tarkoitukseen ja kohderyhmälle parhaiten. Kokemattomana ”tutkijana” en

osannut huomioida kaikkia asioita lomaketta suunnitellessani, vaan tajusin osan kyselyyni liittyvistä puutteista vasta analysointivaiheessa ja vastaajien palautteita läpikäydessäni.

Opinnäytetyöni aineisto ei esimerkiksi kerro sitä, kuinka moni kokee jatkuvaa, omaan elämään negatiivisesti vaikuttavaa epävarmuutta. Näin ollen ei voi sanoa täysin varmaksi sitä, minkälaiset vastaajat olivat kaikista epävarmimpia. Asian selvittämiseksi olisi ollut hyvä etsiä tai kehittää joku sopiva mittari, jonka perusteella olisi voinut vetää perusteellisempia johtopäätöksiä. Tätä en kuitenkaan kyselylomaketta tehdessäni tullut ajatelleeksi.

Opinnäytetyökyselyni ei tarjoa suoraa vastausta siihen, miksi osa vastaajista ei halua itselleen toimittajan uraa. Kattavien vastauksien saaminen olisi vaatinut tarkentavan kysymyksen, jossa ”En halua työskennellä toimittajana” -vastausvaihtoehdon valinneita olisi pyydetty avaamaan tarkemmin syitä, miksi he eivät halua työskennellä toimittajina. Eräs vastaaja kertoi myös turhautuneensa siihen, että ”koko ajan hoetaan, että media-ala on kriisissä”. Olisi kiinnostavaa selvittää, miten paljon tällaiset puheet vaikuttavat alaa opiskelevien epävarmuuteen. Voisiko tulevaisuususkko olla vahvempi, jos ala keskittyisi enemmän ratkaisuihin uhkakuvien sijaan?

Myös aineiston analysointi tuntui oman kokemattomuuteni vuoksi paikoin haastavalta. Yritin tutkia aineistostani mahdollisia korrelaatioita ja merkitsevyytasvoja Webropolin oman Professional Statistics -analysointityökalun avulla, jotta pystyisin arvioimaan tutkimukseni tilastollista luotettavuutta. Oma osaamiseni ei kuitenkaan riittänyt täysin arvioimaan sitä, missä määrin saamani tulokset ovat sattumasta johtuvia. On selvää, että pieni otos lisää riskiä siitä, että osa tuloksista on sattumanvaraisia. Vastaajat ovat lisäksi voineet esimerkiksi ymmärtää jotkut kysymykset eri tavalla kuin olen tarkoittanut. Toisaalta useimmat tutkimustulokseni olivat samansuuntaisia kuin monien aiempien tutkimusten, joten uskon, että ne ovat melko realistinen kuvaus media-alan työelämään ja ammatti-identiteettiin liittyvästä epävarmuudesta.

Eräs vastaaja mainitsi palautteessaan, että vastauksia tulkitessa kannattaa huomioida, etteivät kaikkien vastaajien vastaukset ole välttämättä yksi yhteen joidenkin asioiden kanssa. Hän esimerkiksi kertoi olevansa todella epävarma tulevaisuudestaan toimittajana, mutta tiedostavansa silti sen, että hänen oma ammatillinen osaamisensa on laaja. Pysin pitämään tämän seikan mielessäni analyysivaiheessa, mutta voi olla, että valitsemani määrällistä tutkimusta painottava tutkimusote oikoo joitain mutkia suoriksi. Uskon, että laadullinen haastattelututkimus olisi mahdollistanut syvemmän otteen, jonka pohjalta olisi ollut helpompi selittää toimittajaopiskelijoiden epävarmuuteen liittyvää ilmiötä kaikki tasot huomioiden. Epävarma työllisyystilanne tai kokemattomuus eivät yksinään selitä kaikkien vastaajien epävarmuutta, vaikka sellaisia johtopäätöksiä aineistostani voikin

tehdä. Opinnäytetyöni aineiston perusteella ei voi sanoa, miten esimerkiksi persoonallisuus ja muut taustatekijät ovat vaikuttaneet vastaajien kokemuksiin.

Tutkimusta arvioitaessa on otettava huomioon myös oma läheinen suhteeni aiheeseen: loppuvaiheen toimittajaopiskelijana kuulun itse tutkimukseni kohderyhmään. On mahdollista, että itseäni lähellä oleva aihe on ohjannut tiedostamattani minut joidenkin valintojen äärelle, vaikka pyrinkin tekemään kaikki tulkintani kyselyni aineiston pohjalta.

Opinnäytetyöni on aihe ajankohtainen ja tarjoaa media-alan nopeatahtisen muutosprosessin vuoksi useita eri jatkotutkimusmahdollisuuksia. Tutkimusta voisi ensinnäkin laajentaa yliopisto-opiskelijoihin. Muita jatkotutkimusaiheita voisivat olla vahvemmin ammatti-identiteetti-prosessiin ja ammattitaitoon liittyvään epävarmuuteen keskittyvä tutkimus tai esimerkiksi selvitys siitä, minkälainen on toimittajan työhön parhaiten valmistava oppilaitos. Mitä opiskelijat toivoisivat koulutusohjelmiltaan? Miten opettajat voisivat tukea aloittelevan toimittajan ammatillista kasvua ja siirtymää epävarmoille työmarkkinoille mahdollisimman hyvin? Voisiko esimerkiksi tiiviimpi mentoroiva opetusmuoto olla ratkaisu?

6.2 Oma oppimisprosessi

Oma opinnäytetyöprosessini oli paikoin kivikkoinen. Kävin opinnäytetyöhön tarkoitetut tutkimusmenetelmä- ja muut teoriakurssit syksyllä 2017. Tuolloin aiheenani oli yläkouluikäisten mediakasvatukseen liittyvä projekti, jonka tekeminen oli määrä käynnistää työharjoittelun jälkeen talvella 2018.

Samoihin aikoihin uuvuin. Olin suorittanut kursseja etukenossa ja tehnyt vaihto-opintoja lukuun ottamatta töitä läpi opintojen. Viimeiset opiskeluvuodet menivät pätkätöissä ja freelancerina. Tuntui siltä, että määräaikaisissa pesteissä piti antaa jatkuvasti parastaan, jotta myös uusi löytyisi edeltävän päätyttyä. Uupumiseni oli monen asian summa, johon edellä mainitut asiat osaltaan vaikuttivat. Uupuminen nosti pintaan sisälläni pitkään kyteneen epävarmuuden. Koin silloin, ettei minulla ollut voimia, auktoriteettia tai edes osaamista ohjeistaa nuorempia journalististen sisältöjen teossa, kuten olin opinnäytetyökseni ajatellut.

Kyseenalaistin sitä, olisiko minusta ylipäätään toimittajaksi. Mitä jos en kestäisi epävarman ja vaativan työn painetta? Entä jos en osaisi tarpeeksi? Uskaltaako epävarmuutta näyttää työnantajalle? Päätin ottaa aikalisän opinnäytetyön ja opintojen suhteen ja keskittyä kevään ajan töihin. Kun avauduin omasta epävarmuudestani opiskelukavereilleni, huomasin, että monet muut painivat samanlaisten asioiden kanssa. Tämä havainto johdatti minut lopulta keväällä 2018 uuden aiheen pariin. Kiinnostuin ammatillisesta epävarmuudesta ilmiönä ja halusin löytää keinoja oppia sietämään sitä.

Vaikka päädyin selvittämään opinnäytetyössäni muiden toimittajaopiskelijoiden suhdetta epävarmuuteen oman epävarmuuteni sijaan, toivoin, että aiheeseen paneutuminen tukisi myös ammatti-identiteettini kehittymistä. Niin se tekikin – välillä vaikeamman kautta.

Kun aloitin uuden työn parissa elokuussa 2018, olin hyvin motivoitunut, mikä johti siihen, että aihe lähti välillä turhankin paljon rönsyilemään. Aluksi ajattelin opiskelijoiden lisäksi haastatella kokeneita toimittajia ja pyytää heiltä vinkkejä aloitteleville toimittajille. Ohjaajani sai kuitenkin minut hyvin nopeasti ymmärtämään, ettei yhden työn ”tarvitse taklata koko maailmaa”, vaan olisi parempi keskittyä pelkkiin opiskelijoihin ja jättää kokeneet konkarit pois. Media-ala on käynyt läpi valtavan muodonmuutoksen, joten on mahdollista, että ne asiat, jotka nykyisille konkaritoimittajille aiheuttivat uran alussa epävarmuutta, eivät välttämättä kosketa tämänhetkisiä opiskelijoita. Näin ollen haastattelut eivät välttämättä olisi edes tuoneet varsinaista lisäarvoa opinnäytetyölleni. Lopulta päätin kerätä myös opiskelijoita koskevan aineiston kyselylomakkeen kautta haastattelujen sijaan.

Rajausongelmien lisäksi myös töiden ja opinnäytetyön yhdistäminen oli yllättävän haastavaa, ja pahimpien työkiireiden aikana opinnäytetyön rustaaminen jäi pitkälti viikonlopuille. Vuoden vaihteessa 2018–2019 sain järjestettyä työkuviini niin, että saatoin keskittyä vain opinnäytetyöhön ja opinnäytetyö etenikin hyvin, kunnes keväällä työt veivät taas enemmän aikaa. Suunnitelmana oli saada opinnäytetyö valmiiksi helmikuussa 2019, mutta lopulta valmistuminen siirtyi toukokuuhun. Aikataulujen venyminen turhautti, ja paikoin tuntui siltä, ettei opinnäytetyöni valmistu ikinä. Aikataulussa pysymisen kannalta olisi ollut järkevämpi keskittyä yhden lukukauden ajan vain opinnäytetyön tekemiseen.

Lähdeaineiston etsinnässä sain apua Haaga-Helia ammattikorkeakoulun kirjaston informaattikolta. Varasin ajan tiedonhaun ohjaukseen, ja informaattikko auttoi minua löytämään aiheeseeni sopivia lähteitä tietokannoista eri hakutermein.

Prosessin edetessä koin tuskaisuutta siitä, ettei opinnäytetyöni aihe tuntunut olevan kovinkaan persoonallinen eivätkä tutkimukseni tulokset tuovan juurikaan uutta tietoa aiempiin tutkimuksiin nähden. Vei aikaa hyväksyä, että myös aiempia tutkimuksia vahvistava tulos on tulos siinä missä muutkin. Tutkimustyyppinen opinnäytetyö osoittautui haasteelliseksi siksi, ettei minulla ollut aiempaa kokemusta tutkimuksen tekemisestä. Tuntui paradoksaaliselta, että tein opinnäytetyötä epävarmuudesta ja samalla koin itseni äärimmäisen epävarmaksi ja epäpäteväksi ”tutkijaksi”.

Olin silti positiivisesti yllättynyt siitä, kuinka moni vastasi kyselyyni ja kirjoitti sen lisäksi vielä vapaaehtoisesti omista kokemuksistaan erillisen tekstin muodossa, sillä uskoin, että harva jaksaa vastata sähköpostikyselyihin. 40 vastaajan aineisto on toki pieni siihen nähden, että kyselyni oli pääosin tutkimustyyppiltään määrällistä, mutta olen silti tyytyväinen.

Vastaajien kirjoittamat tekstit palkitsivat ja loivat uskoa siihen, että epävarmuus on aihe, jonka käsittelylle on tilaa, vaikka aiempaa tutkimustietoa aiheesta löytyykin.

Loppuvaiheen toimittajaopiskelijana kuulun opinnäytetyöni kohderyhmään, joten pystyin samaistumaan moniin vastaajien teksteissään nostamiin tunteisiin ja tilanteisiin. Koin tämän opinnäytetyöprosessia sekä helpottavana että vaikeuttavana asiana. Aiheen läheisyys auttoi etukäteen jonkin verran kysymysten ja vastausvaihtoehtojen suunnittelussa, mutta henkilökohtainen suhde tuntui paikoin myös raskaalta, sillä aihe pakotti tarkastelemaan myös omaa epävarmuuttani. Aivan kuten toimittajien jännittämisestä opinnäytetyön tehnyt Sandra Lamppu (Lamppu 2015, 31), myös minä koin, että aiheen henkilökohtaisuus hidasti hieman työn etenemistä, sillä omien tunteiden nouseminen vaati varsinkin alkuvaiheessa prosessointia.

Omalla kohdallani epävarmuus on linkittynyt enemmän omaan itseeni alan työllisyystilanteen sijaan. Olen ajatellut, että töitä kyllä löytyy osaaville, mutta en ole luottanut omiin taitoihini, mikä on näkynyt muun muassa riittämättömyyden tunteena, perfektionismina ja ankaruutena itseäni kohtaan. Myös opinnäytetyön osalta kasasin valtavat onnistumispaineet, vaikka olisin voinut ottaa työn huomattavasti rennommin. Täydellistä lopputulosta tärkeämpää on kuitenkin se, mitä opinnäytetyöstä opin.

Opin paljon tutkimuksen teosta ja siihen liittyvistä haasteista. Uskon, että jos vielä joskus päädyn tekemään tutkimusta, ei tutkimusprosessi tunnu enää läheskään yhtä haastavalta kuin ensimmäisellä kerralla. Lisäksi teoriaan, aiempiin tutkimuksiin ja omaan aineistooni perehtyminen sai minut tunnistamaan oman epävarmuuteni ja sen taustalla olevia syitä. Sitä kautta aloin myös löytämään lempeyttä itseäni kohtaan. En väitä, ettenkö olisi edelleen ajoittain epävarma omista taidoistani, mutta koen, että opinnäytetyöprosessi on osaltaan edistänyt minua hyväksymään epävarmuuden tuntemukseni ja auttanut minua ottamaan ammatillisesti huiman kasvuloikan. Hyväksyn sen, ettei minusta välttämättä tule paljattuja paljastusjuttuja tehtailevaa tähtitoimittajaa tai kovaa uutistykkiä, mutta uskon silti, että myös minulle on paikkani toimittajana.

Lähteet

Ahola, K. Tuisku, K. & Rossi, H. 29.6.2018. Työuupumus (burnout). Lääkärikirja Duodecim. Luettavissa: https://terveysportti.mobi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00681&p_hakusana=ep%C3%A4varmuus Luettu: 30.12.2018.

Ammattinetti. 2018. Toimittaja. Luettavissa: http://www.ammattinetti.fi/ammattitiedot/120_ammatti Luettu: 15.11.2018.

Bradshaw, P. 2018. The Online Journalism Handbook : Skills to Survive and Thrive in the Digital Age. s. 1–3, 6–7, 9, 38–39. Routledge. New York. Luettavissa: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/haaga/reader.action?docID=4912836> Luettu: 16.1.2019.

Briggs, M. 2013. Journalism Next : A Practical Guide to Digital Reporting and Publishing. s. 293–294. SAGE Publications. Yhdysvallat.

Ekman, T. 2017. Huijarisyndrooma : Miksi en usko itseeni (vaikka olen oikeasti hyvä). s. 11–15, 108–111. Minerva Kustannus Oy. Helsinki.

Eteläpelto, A. & Vähäsantanen, K. 2010. Ammatillinen identiteetti persoonallisena ja sosiaalisena konstruktiona. Teoksessa Eteläpelto, A. & Onnismaa, J. (toim.). Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu. Aikuiskasvatuksen 46. vuosikirja. s. 26–29. Kansanvalistusseura. Vantaa.

Gill, R. 2011. "Life Is a Pitch" : Managing the Self in New Media Work. Teoksessa Deuze, M. (toim.). Managing Media Work. s. 249–257, 260. SAGE Publications. Yhdysvallat.

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu. 2018a. Hakutilastot. Monimuotototeutus. Luettavissa: <http://www.haaga-helia.fi/fi/journalismin-hakutilasto-monimuotototeutus> Luettu: 28.12.2019

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu. 2018b. Hakutilastot. Päivätoteutus. Luettavissa: <http://www.haaga-helia.fi/fi/journalismin-hakutilasto-paivatoteutus> Luettu: 28.12.2018.

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu. 2018c. Hakutilastot. Ylempi AMK-tutkinto. Luettavissa: <http://www.haaga-helia.fi/fi/node/6446/lightbox-processed> Luettu: 28.12.2018.

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu. 2018d. Opinto-opas. Journalismin koulutusohjelman opetussuunnitelma JOURA14. Luettavissa: <https://www.haaga-helia.fi/fi/opinto-opas/journalismin-koulutusohjelma-helsinki/opintojaksoluettelo-ops-2014?userLang=fi> Luettu: 13.12.2018.

- Haaga-Helia ammattikorkeakoulu. 2019a. Koulutus. AMK-tutkinnot. Luettavissa: <https://www.haaga-helia.fi/fi/koulutus/amk-tutkinnot?userLang=fi> Luettu: 4.5.2019.
- Haaga-Helia ammattikorkeakoulu. 2019b. Opinto-opas. Uudistuvan journalismin koulutus, medianomi (ylempi amk) : Koulutusohjelman rakenne, sisältö ja laajuus. Luettavissa: <https://www.haaga-helia.fi/fi/opinto-opas/koulutusohjelmat/journalismin-koulutus-media-nomi-ylempi-amk/koulutusohjelman-rakenne?userLang=fi> Luettu: 13.4.2019.
- Haapala, L. 2016. Joustava työ, epävarma elämä. s. 8. Like Kustannus Oy. Helsinki.
- Haapalainen, M. 27.2.2019. Itsensätyöllistäjille neuvotteluvaltaa: Työlainsäädäntö palautettava heikoimpien suojaksi. Suomen Journalistiliitto. Luettavissa: <https://journalistiliitto.fi/fi/itsensatyollistajille-neuvotteluvaltaa-tyolainsaadanto-palautettava-heikoimpien-suojaksi/> Luettu: 5.4.2019.
- Hanson, T. L. Hallmark, J, R. Mallard, J. & Griego, G. 2014. Reducing Student Uncertainty through Discipline Specific and Non-Discipline Specific Sections of Freshman Seminar. s. 124.
- Harju, A. Koljonen, K. & Heinonen, A. 2017. Yhteistä uuteen alkuun : Toimittajien kertomuksia mediatyön murroksessa. s. 34, 111–114, 116. Journalismin, viestinnän ja media-tutkimuskeskus COMET. Tampere University Press. Tampere.
- Helle, M. 2009. Journalistisen työn muutos. Teoksessa Välvirronen, E. (toim.). Journalismi murroksessa, s. 97. Gaudeamus. Helsinki.
- Hirsjärvi, S. Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. s. 185, 198–204, 206. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki.
- Honkonen, M. Harvenevassa joukossa. 19.5.2016. Journalisti. Luettavissa: <https://www.journalisti.fi/artikkelit/2016/7/harvenevassa-joukossa/> Luettu: 21.10.2018.
- Hovden, J. E, Nygren, G. Zilliacus-Tikkanen, H. (toim.). 2016. Becoming a Journalist : Journalism Education in the Nordic Countries. s. 15. Nordicom. University of Gothenburg. Göteborg. Luettavissa: http://www.nordicom.gu.se/sv/system/tdf/publikationer-hela-pdf/becoming_a_journalist.pdf?file=1&type=node&id=37431&force=0 Luettu: 21.12.2018.
- Hänninen, S. 2010. Voimaantumisen kehitysohjelma persoonallisen identiteetin ja ammatillisen kehittymisen tukijana. Teoksessa Eteläpelto, A. & Onnismaa, J. (toim.). Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu. Aikuiskasvatuksen 46. vuosikirja. s. 191–192. Kansanvalistusseura. Vantaa.

- Julkisen sanan neuvosto. 2018. Journalistin ohjeet. Luettavissa: https://www.isn.fi/journalistin_ohjeet/ Luettu: 18.12.2018.
- Jyrkiäinen, J. 2008. Journalistit muuttuvassa mediassa. Julkaisuja. Sarja B 50/2008. s. 34–35, 56–58, 60–62, 86, 98, 105. Tampereen yliopiston Tiedotusopin laitos. Journalismin tutkimusyksikkö. Tampere.
- Kauppinen, J. 31.8.2017. Epävarmuutta ei pidä pelätä vaan vaalia. Seura. Luettavissa: <https://seura.fi/blogit-ja-kolumnit/kolumnisti-juha-kauppinen-epavarmuutta-ei-pida-pelata-vaan-vaalia/> Luettu: 5.4.2019.
- Kielitoimiston sanakirja. 2018a. Hakusanalla asiantuntija. Kotimaisten kielten keskus & Kielikone Oy. Luettavissa: <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/> Luettu: 28.12.2018.
- Kielitoimiston sanakirja. 2018b. Hakusanalla epävarma. Kotimaisten kielten keskus & Kielikone Oy. Luettavissa: <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/> Luettu: 22.12.2018.
- Kotimaisten kielten keskus. 2018c. Kielitoimiston sanakirja. Hakusanalla epävarmuus. Luettavissa: <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/> Luettu: 22.12.2018.
- Kolari, E. 2009. Toimittajasta tuottajaksi. Sanomalehden toimitustyö muutoksessa. Teoksessa Välvirronen, E. (toim.). Journalismi murroksessa. s. 150, 154–158. Gaudeamus. Helsinki.
- Kolari, E. 2011. Unelma-ammattin kuolema – nuoren journalistin kohtuulliset odotukset. Teoksessa Matikainen, J. (toim.). Muuttuvat mediat – haasteelliset sukupolvet. s. 51–56, 62–67. TAT-ryhmä / Infor Oy. Helsinki.
- Kuutti, H. 2012. Mediasanasto. s. 68–69, 201. MediaDoc Oy. Jyväskylä. Luettavissa: <https://issuu.com/harriwickstrand/docs/mediasanasto/6> Luettu: 17.11.2018.
- Lamppu, S. 2015. Ammattiaan arempi – Miten toimittaja tulee toimeen jännittämisenä kanssa? Opinnäytetyö. s. 10–11, 19, 27–28, 31. Haaga-Helia ammattikorkeakoulu. Luettavissa: http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/98395/Lamppu_Sandra.pdf?sequence=1&isAllowed=y Luettu: 15.10.2018.
- Leahy, R. L. 2008. Älä huoli : Seitsemän askeleen ohjelma sinulle, jolle monet asiat aiheuttavat huolta. Suomentanut Hyypiä, M. s. 130–146, 236–239, 365–367. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki.

Lehtonen, P. 2013. Itsensä markkinoijat : Nuorten journalistien urapolut ja yksilöllistyvä työelämä. s. 14–15, 17, 23–28, 33, 55–56, 76–81, 102–103, 107–109. Tampere University Press. Tampere.

Leppänen, A. 2005. Työssä oppiminen. Teoksessa Tuomivaara, S. Hynninen, K. Leppänen, A. Lundell, S. & Tuominen, E. Asiantuntijan luovuus koetuksella. s. 176–177. Työterveyslaitos. Helsinki.

Lintula, A. & Valkama, M. 2009. Nuoren toimittajan eloonjäämisopas. s. 9–12, 30–31. Ajatus Kirjat. Gummerus Kustannus Oy. Jyväskylä.

Mattila, A. S. 30.5.2018. Stressi. Lääkärikirja Duodecim. Luettavissa: https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00976&p_hakusana=stressi Luettu: 20.12.2018.

Mauno, S. & Virolainen, M. 1996. Työntekijät organisaatiomuutoksessa : Muutosten kokeminen, epävarmuus ja hyvinvointi neljässä työorganisaatiossa. s. 55–58, Liite 1. s. 4. Jyväskylän yliopiston yhteiskuntapolitiikan työpapereita. No. 95 1996. Jyväskylän yliopisto, Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Jyväskylän yliopistopaino. Jyväskylä.

Mäenpää, J. 2015. Tulevaisuuden toimittajat : Journalistiopiskelijoille suunnatun surveyn tuloksia Suomesta. Tutkimusraportti. s. 7, 17–18, 21–23, 28–30, 44. Journalismin, viestinnän ja median tutkimusyksikkö COMET. Viestinnän, median ja teatterin yksikkö. Tampereen yliopisto. Luettavissa: http://www.hssaatio.fi/wp-content/uploads/2017/01/tulevaisuuden_toimittajat_2015.pdf Luettu: useita kertoja 2018–2019.

Mäenpää, J. & Ahva, L. Opiskelu ja työelämä journalistin ammattiin sosiaalistajina. 2017. Media & viestintä 40/2017. s. 1, 3–6.

Mielenterveystalo. 2019. Ahdistuneisuus tai levottomuus. HUS & Terveyskylä.fi. Luettavissa: https://www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/Tietopankki/tietoa_oireista/Pages/ahdistuneisuus_tai_levottomuus.aspx Luettu: 17.1.2019.

Nurmela, S. 2017. Freelancereiden työmarkkinatutkimus 2016. s. 8–10, 20, 22. Kantar TNS Oy. Espoo. Luettavissa: <http://www.freet.fi/wp-content/uploads/2017/10/freety%C3%B6markkinatutkimus-2017.pdf> Luettu: 22.1.2019.

Nurmela, S. 2018. SJL:n työmarkkinatutkimus 2018. s. 3, 17–18. Suomen Journalistiliitto – Kantar TNS Oy. Espoo. Luettavissa: https://journalistiliitto.fi/wp-content/uploads/2018/10/220401648_sjl_ty%C3%B6markkinatutkimus_2018_yhteenvedo.pdf Luettu: 20.12.2018.

Nätti, J. Kinnunen, U. Mäkinen, P. Loikkanen, E. Mauno, S. & Virolainen, M. 1995. Työn epävarmuus ja hyvinvointi. Työn epävarmuuden kokemisen syyt, seuraukset ja käsittely erilaisissa työorganisaatioissa. s. 1–5, 24–25, Liite 2, s. 6. Jyväskylän yliopiston yhteiskuntapolitiikan työpapereita. No 92. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä.

Opintopolku. 2019. Hakusanalla toimittaja. Luettavissa: https://opinto-polku.fi/app/#!/haku/toimittaja?page=1&articlePage=1&organisationPage=1&itemsPerPage=25&sortCriteria=0&facetFilters=teachingLangCode_ffm:FI&facetFilters=education-Type_ffm:et02&tab=los Luettu: 8.2.2019.

Oulun ammattikorkeakoulu. 2019. Medianomi (AMK) : Medianomien koulutus Oulun ammattikorkeakoulussa. Luettavissa: <https://www.oamk.fi/fi/koulutus/amk-tutkintoon-johtava-koulutus/medianomi/> Luettu: 6.4.2019.

Oulun ammattikorkeakoulu. 2018. Opinto-opas. Luettavissa: <https://www.oamk.fi/opinto-opas/opintojen-sisalto/opetussuunnitelmat?koulutus=vie2018s-jou&lk=s2018> Luettu: 13.12.2018.

Penttinen, L. 20.5.2016. Itä-Suomen yliopiston lehtori. Ohjaus epävarmuuksien tulevaisuudessa : Tulevaisuustieto ohjauksen osana -koulutus. Itä-Suomen yliopisto. Seminaariesitys. Joensuu. Luettavissa: <http://www.poketti.fi/documents/1023907/4748540/Ohjaus+ep%C3%A4varmuuksien+tulevaisuudessa.pdf/afebf21d-4b1f-444c-8513-b15764684219> Luettu: 28.9.2018.

Porttinen, K. 2010. Uupunut sukupolvi. Numero 17/2010. Journalisti. Luettavissa: <http://journalistiliitto-fi.directo.fi/journalisti/lehti/2010/17/artikkelit/uupunut-sukupolvi/> Luettu: 28.9.2018.

Pärnänen, A. & Sutela, H. 2014. Itsensätyöllistäjät Suomessa 2013. s. 7–8, 12–13. Tilastokeskus. Helsinki. Luettavissa: https://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluetteloyits_201400_2014_12305_net.pdf Luettu: 8.2.2019.

Siirilä, M. 18.12.2018. Media-alan koulutus vähenee – mutta milloin on riittävästi? Yle. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-10024536> Luettu: 18.12.2018.

Singer, J. B. 2011. Journalism in a Network. Teoksessa Deuze, M. (toim.). Managing Media Work. s. 103–109. SAGE Publications. Yhdysvallat.

Stenberg, J. Service, H. Saiho, S. Pihlaja, S. Koivisto, E. Holli, M. & Joffe, G. 2015. Irti mu-rehtimisestä. s. 13–15, 36, 49, 112–114, 133–134, 138–139, 142–152. Duodecim. Helsinki.

Suomen freelance-journalistit. 2019. Miten free hinnoittelee työnsä. Palkkasuosituksset 2019. Luettavissa: <http://www.freet.fi/palkkiot-ja-sopimukset/miten-free-journalisti-hinnoittelee-tyonsa/> Luettu: 16.4.2019.

Suomen Journalistiliitto. 2018. Tietoa jäsenistä. Luettavissa: <https://journalistiliitto.fi/fi/liitto/tietoa-jasenistamme/> Luettu: 13.12.2018.

Taanila, A. 31.3.2019. Otoskoko. Akin menetelmäblogi. Luettavissa: <https://tilastoapu.wordpress.com/2012/03/01/otoskoko/> Luettu: 11.5.2019.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. s. 103–107. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki.

Tuomivaara, S. & Leppänen, A. 2005. Luova asiantuntijatyö ja työssä jaksaminen. Teoksessa Tuomivaara, S. Hynninen, K. Leppänen, A. Lundell, S. & Tuominen, E. Asiantuntijan luovuus koetuksella. s. 18–19, 23–27, 50, 55–56, 66–68. Työterveyslaitos. Helsinki.

Tuominen, E. 2005. Luovuutta edistävä johtaminen. Teoksessa Tuomivaara, S. Hynninen, K. Leppänen, A. Lundell, S. & Tuominen, E. Asiantuntijan luovuus koetuksella. s. 152–159. Työterveyslaitos. Helsinki.

Turow, J. 2014. Media Today : Mass Communication in a Converging World. 5th Edition. s. 10–11. Routledge. New York.

Turun ammattikorkeakoulu. 2018. Opinto-opas. Luettavissa: https://ops.turkuamk.fi/opsnet/disp/fi/ops_KoulOhjOps/tab/tab/sea?ryhma_id=23029619&koulohj_id=8357283&valkiel=fi&stack=push Luettu: 13.12.2018.

Turun ammattikorkeakoulu. 2019. Tutkinnot. Koulutustarjonta: AMK- ja Master-tutkinnot Luettavissa: <https://www.turkuamk.fi/fi/tutkinnot-ja-opiskelu/tutkinnot/#!csrsmiddlewaretoken=QofMw2zYTWrgTC9O5pB1xNMEYrL8nOoi&sort=0&page=2> Luettu: 4.5.2019.

Valli, R. 2015. Paperinen kyselylomake. Teoksessa Valli, R. & Aaltola, J. (toim.). Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1 : Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. s. 86–88, 93–94. PS-kustannus. Juva.

Venkula, J. 2011. Epävarmuudesta ja varmuudesta. s. 13–15, 33, 41, 110. Lyhty ry. Helsinki.

Väliverronen, E. 2009. Journalismi kriisissä? Teoksessa Väliverronen, E. (toim.) Journalismi murroksessa. s. 13–14, 21. Gaudeamus. Helsinki.

Liitteet

Liite 1. Verkkokyselylomake

Journalismin opiskelijoiden ajatuksia epävarmuudesta

Tämä määrällinen verkkokysely on suunnattu loppuvaiheessa oleville journalismin-opiskelijoille (3. ja 4. vuosikurssi). Kysely on osa Haaga-Helia ammattikorkeakoulun Journalismin koulutusohjelman opintojen opinnäytetyötä.

Kyselyn tavoitteena on hahmottaa, mitkä asiat tuottavat aloitteleville toimittajille epävarmuutta ja minkälaisia keinoja heillä on epävarmuuden sietämiseen. Vastauksia on tarkoitus peilata teoria-aineistoon ja aiempiin tutkimuksiin.

Vastaaminen tapahtuu nimettömästi, eikä yksittäistä vastaajaa voida tunnistaa vastauksista. Kaikki vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ainoastaan opinnäytetyötä varten. Tietoja ei luovuteta eteenpäin kolmansien osapuolten käyttöön.

Kiitos ajastasi!

I TAUSTATIEDOT

1. Mikä on sukupuolesi? *

- Nainen
- Mies
- Muu

2. Minkä ikäinen olet? *

- alle 20
- 20–25
- 26–30

31–35

yli 35

3. Millainen aiempi koulutus (korkein suoritettu tutkinto) sinulla on? *

Toinen aste (lukio tai ammattikoulu)

Kansanopisto

Alempi korkeakoulututkinto (yliopiston kandi- tai amk-tutkinto)

Ylempi korkeakoulututkinto (yliopiston maisteri- tai amk:n ylempi tutkinto)

Muu, mikä?

4. Missä korkeakoulussa opiskelet journalismia? *

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

Turun ammattikorkeakoulu

Oulun ammattikorkeakoulu

Muu, mikä?

5. Minkä vuoden opiskelija olet? *

3. vuoden opiskelija

4. vuoden opiskelija

Yli 4. vuoden opiskelija

Muu, mikä?

6. Kuinka paljon sinulla on media-alan työkokemusta? *

Alle 6 kuukautta

- 6–12 kuukautta
- 13–24 kuukautta
- 25–36 kuukautta
- Yli 36 kuukautta
- Ei lainkaan

7. Valitse kaikki vaihtoehdot, jotka sinusta sopivat media-alan työkokemukseesi. *

- Palkaton harjoittelu
- Palkallinen harjoittelu
- Osa-aikainen tai tarvittaessa töihin tuleva työntekijä
- Kokoaikainen työntekijä
- Määräaikainen työntekijä tai kesätoimittaja
- Freelancer
- Minulla ei ole media-alan työkokemusta
- Muu, mikä?

8. Mikä seuraavista kuvaa parhaiten nykyistä media-alan työsuhdettasi?

- Työskentelen osa-aikaisesti vakituisessa työsuhhteessa
- Työskentelen osa-aikaisesti määräaikaisessa työsuhhteessa
- Työskentelen kokoaikaisesti vakituisessa työsuhhteessa
- Työskentelen kokoaikaisesti määräaikaisessa työsuhhteessa
- Työskentelen ttt-sopimuksella (tarvittaessa töihin tuleva)
- Työllistän itse itseni / olen freelancer
- Olen työtön
- Olen täysipäiväinen opiskelija

Muu, mikä?

II EPÄVARMUUDEN KOKEMUS

9. Mitkä tekijät aiheuttavat sinulle epävarmuutta journalistisessa työssä? Valitse kaikki osuvimmat vaihtoehdot tai listaa itse. *

Palkka tai palkkiot eivät vastaa työtehtävien määrää tai vaativuutta

Taloudellinen tulosvastuu

Omien arvojen vastainen työskentely. Voit luetella halutessasi esimerkkejä.

Liiallinen vastuu ja itsenäisyys työssä

Kiire ja aikataulupaineet

Tehtävän työn sisältö ei vastaa omia ennakko-odotuksia tai mielikuvia

Pelko työpaikan menettämisestä tai pelko siitä, että en löydä työpaikkaa

Oman ammattitaidon ja koulutuksen riittämättömyys

Työn julkisuus

Työn ja vapaa-ajan sekoittuminen

Haastattelutilanteet

Vähäinen mahdollisuus vaikuttaa oman työn sisältöön ja luonteeseen

Vakituisten ja freelancereiden välinen kilpailu

Oman osaamisen markkinoiminen

Työyhteisön tuen puuttuminen

Muu, mikä?

En koe epävarmuutta lainkaan

10. Minkä verran epävarmuuden tuntemuksesi johtuvat media-alan muutoksista? *

Media-alan muutos voidaan nähdä muun muassa kiristyvänä kilpailuna, uuden teknologian lisääntymisenä, kasvaneena taloudellisena paineena ja kiireenä, henkilöstövähennyksinä ja uusina työn tekemisen muotoina.

- Ei lainkaan
- Jonkin verran
- Enimmäkseen
- En osaa sanoa

11. Minkä verran epävarmuuden tuntemuksesi johtuvat mielestäsi oman osaamisesi tai ammattitaitosi riittämättömyydestä? *

- Ei lainkaan
- Jonkun verran
- Enimmäkseen
- En osaa sanoa

12. Minkä verran epävarmuuden tuntemuksesi johtuvat henkilökohtaisesta elämästäsi? *

- Ei lainkaan
- Jonkun verran
- Enimmäkseen
- En osaa sanoa

13. Muistele tilannetta, jossa olet tuntenut epävarmuutta. Mikä silloin on auttanut epävarmuuden sietämisessä?

III TULEVAISUUDENNÄKYMÄT JA TYÖURA

14. Minkälaisena näet toimittajan ammatin tulevaisuuden? *

- Erittäin valoisana
- Valoisana
- En osaa sanoa
- Synkkänä
- Erittäin synkkänä

15. Uskotko työllistyväsi toimittajaksi valmistuttuasi? *

- Ehdottomasti
- Todennäköisesti
- En osaa sanoa
- Epätodennäköisesti
- Ehdottomasti en
- En halua työskennellä toimittajana

16. Kuinka samaa tai eri mieltä olet seuraavien väittämien kanssa? *

	Täysin eri mieltä	Melko eri mieltä	En osaa sanoa	Melko sa- maa mieltä	Täysin sa- maa mieltä
Voin vaikuttaa omaan työllis- tymiseeni liittyviin asioihin.	☐	☐	☐	☐	☐
Olen huolestunut siitä, että en löydä koulutustani vastaavaa työtä valmistuttuani.	☐	☐	☐	☐	☐

Olen varma, että minulla on edessäni pitkä ura.

Ajatus siitä, että jään työttömäksi, kun valmistun, huolestuttaa minua.

En ole huolestunut työurani tulevaisuudesta.

IV OMA OSAAMINEN JA AMMATTITAITO

17. Koen, että koulutukseni antaa minulle hyvät valmiudet toimia toimittajana tulevaisuudessa. *

- Täysin eri mieltä
- Melko eri mieltä
- En osaa sanoa
- Melko samaa mieltä
- Täysin samaa mieltä

18. Aiempien journalististen työtehtävieni vaatimustaso on ollut omaan pätevyyteeni nähden *

- Pieni
- Melko pieni
- Sopiva
- Melko suuri
- Suuri
- En osaa sanoa
- En ole työskennellyt journalistisissa työtehtävissä

19. Kuinka hyvin journalistin ammattitaitoon liittyvät väittämät sopivat itseesi? Valitse sopivin vaihtoehto. *

	Täysin eri mieltä	Melko eri mieltä	En osaa sanoa	Melko sama mieltä	Täysin sama mieltä
Olen hyvä verkostoitumaan.	☐	☐	☐	☐	☐
Uuden tiedon ja taitojen omaksuminen on minulle helppoa.	☐	☐	☐	☐	☐
Suoriudun journalistisista työtehtävistä riittävän nopeasti.	☐	☐	☐	☐	☐
Hallitsen eri juttutyypit ja osaan tuottaa mielenkiintoista sisältöä.	☐	☐	☐	☐	☐
Hallitsen eri journalistiset työvälineet.	☐	☐	☐	☐	☐
Hallitsen journalistin ammattietiikan.	☐	☐	☐	☐	☐
Hallitsen eri julkaisualustat ja sosiaalisen median.	☐	☐	☐	☐	☐
Olen hyvä ideoimaan.	☐	☐	☐	☐	☐
Osaan hankkia tietoa oikeasta paikasta.	☐	☐	☐	☐	☐
Osaan olla kriittinen ja analyyttinen.	☐	☐	☐	☐	☐
Minulla on kyky tiivistää olennaisia asioita.	☐	☐	☐	☐	☐
Minulla on hyvät vuorovaikutustaidot.	☐	☐	☐	☐	☐
Olen kielitaitoinen.	☐	☐	☐	☐	☐

20. Mitkä seuraavista asioista ovat auttaneet oman ammatillisen itsevarmuutesi kasvattamisessa? Valitse kaikki omalla kohdallasi **merkittävimmät** vaihtoehdot.

*

- Oman epävarmuuden hyväksyminen
- Omien vahvuuksien tunnistaminen ja itsearvostuksen vahvistaminen
- Positiivisiin asioihin keskittyminen
- Kouluttautuminen, osaamisen kartuttaminen
- Omien mukavuusalueiden ulkopuolelle meneminen
- Omista tunteista puhuminen muiden kanssa
- Käytännön työkokemuksen karttuminen
- Opettajien tai pomon antama tuki ja rakentava palaute
- Onnistumiset alan töissä tai opinnoissa
- Työ- tai opiskelutovereiden tuki
- Riittävä perehdytys
- Mahdollisuus päättää oman työn sisällöstä ja työpaikasta
- Ikävien asioiden välttely
- Muu, mikä?

KOMMENTTEJA JA OMAKOHTAISIA KOKEMUKSIA

Muista painaa kyselyn lopussa olevaa "lähetä"-painiketta, jotta vastauksesi tallentuvat. Ennen sitä voit halutessasi vastata vielä kahteen lisäkohtaan.

21. Voit antaa halutessasi palautetta tutkimuksesta tai tutkimuksen kysymyksistä.

22. Kerään opinnäytetyötäni varten vapaamuotoisia ja -mittaisia kertomuksia epävarmuudesta. Voit halutessasi kertoa lisää omia kokemuksiasi kyselyn teemoihin liittyen tai pohtia esimerkiksi seuraavia asioita:

Minkälaisissa tilanteissa olet epävarma?

Miten epävarmuutesi ilmenee?

Mikä on auttanut tuolloin epävarmuuden käsittelyssä?

Saako toimittaja olla epävarma?

Voiko epävarmuudesta olla myös hyötyä?

Voit lähettää omakohtaisen kokemuksesi vaihtoehtoisesti myös sähköpostitse osoitteeseen **sinimaria.halonen@myy.haaga-helia.fi**

Kaikki kertomukset käsitellään luottamuksella, nimettöminä ja ilman, että niistä voi tunnistaa kirjoittajaa. Mahdollisia sähköpostiosoitteita ei kerätä ja tallenneta erilliseen rekisteriin. Tekstejä hyödynnetään ainoastaan opinnäytetyössä, eikä niitä luovuteta eteenpäin kolmansille osapuolille.

Liite 2. Sähköpostin saateviesti

Hei journalismin opiskelija,

Koetko oman asemasi muuttuvalla media-alalla epävarmaksi? Epäiletkö joskus oman ammattitaitosi riittävyyttä?

Tervetuloa vastaamaan epävarmuutta käsittelevään opinnäytetyökyselyyn.

Teen opinnäytetyötäni Haaga-Helia ammattikorkeakoulun Journalismin koulutusohjelman opintoihini. Opinnäytetyöni työnimi on tällä hetkellä ”Miten oppia sietämään epävarmuutta? Neuvoja aloitteleville toimittajille”.

Tämä verkkokysely on suunnattu loppuvaiheen journalismin opiskelijoille (3. ja 4. vuosikurssi). Kyselyn tavoitteena on hahmottaa muun muassa sitä, mitkä media-alaan, journalistiseen työhön ja omaan osaamiseen liittyvät asiat tuottavat aloitteleville toimittajille epävarmuutta ja minkälaisia keinoja heillä on epävarmuuden sietämiseen. Vastauksia on tarkoitus peilata teoria- ja tutkimusaineistoon.

Vastaukset antavat arvokasta tietoa opinnäytetyöhöni ja auttavat minua valmistumaan.

Vastaaminen tapahtuu nimettömästi, eikä yksittäistä vastaajaa voida tunnistaa vastauksista. Kaikki vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ainoastaan opinnäytetyötä varten. Tietoja ei luovuteta eteenpäin kolmansien osapuolten käyttöön.

Kyselyyn vastaaminen kestää noin 5–15 minuuttia. Vastausaikaa on **30.11.2018** asti.

Pääset vastaamaan kyselyyn tästä linkistä: <https://www.webropolsurveys.com/S/A132E5DEC20FB2DB.par>

Kiitos etukäteen ajastasi ja antamistasi vastauksista!

Ystävällisin terveisin,

Sinimaria Halonen

sinimaria.halonen@myy.haaga-helia.fi

Opiskelija

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu